

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

Dějiny obce Žerotín v letech **1914-1948**

Magisterská diplomová práce

Vojtěch Krejčí

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci zpracoval samostatně na základě uvedených použitých pramenů a literatury.

V Žerotíně, dne 30. dubna 2014

.....

Obsah

ÚVOD	6
1. Informační zdroje použité při diplomové práci	10
1. 1. Archivní, tištěné a ostatní historické prameny k obci Žerotín	10
1. 1. 1. Archivní fondy z olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě	10
1. 1. 2. Archivní fondy ze Státního okresního archivu Olomouc	13
1. 1. 3. Dobové fotografie z fotoarchivu Vlastivědného muzea v Olomouci	17
1. 1. 4. Tištěné prameny	18
1. 1. 5. Ostatní historické prameny k obci Žerotín v majetku institucí	21
1. 2. Současné informační zdroje k obci Žerotín	22
1. 2. 1. Regionální a obecní tisk	22
1. 2. 2. Žerotín v publikacích	24
1. 2. 3. Ostatní regionální literatura	25
1. 2. 4. Žerotín, zámek a kaple v současných fotografiích	30
1. 2. 5. Ostatní informační zdroje k obci v úředním a v soukromém vlastnictví	31
2. Žerotín před první světovou válkou	33
2. 1. Informace, správní vývoj, starší dějiny a pamětihodnosti obce	33
2. 1. 1. Základní údaje o obci Žerotín	33
2. 1. 2. Historický vývoj názvu obce	35
2. 1. 3. Správní a majetkový vývoj Žerotína do roku 1912	36
2. 1. 4. Žerotín ve starších dějinách	38
2. 1. 5. Žerotínské památky	40
2. 1. 5. I. Zámek	40
2. 1. 5. II. Zámecké zahrady	42
2. 1. 5. III. Kaple svaté Marty	44
2. 1. 5. IV. Další drobné památky	47
3. Žerotín od začátku první světové války do únorového převratu v roce 1948	48
3. 1. Žerotín za první světové války a v meziválečném období do roku 1938	48
3. 1. 1. Velká válka v letech 1914-1918 a její konec	48
3. 1. 2. Žerotínské události v letech 1919-1938	51

3. 2. Žerotín za druhé světové války a jeho poválečný vývoj do roku 1948	61
3. 2. 1. Válečné události v obci	61
3. 2. 2. Pobyt Gabriely Preissové v Žerotíně za druhé světové války	68
3. 2. 3. Poválečný vývoj obce v letech 1945-1948	69
4. Kriminalita žerotínského obyvatelstva v letech 1917-1941	72
5. Modernizace obce Žerotín v letech 1923-1942	76
5. 1. Protipovodňová regulace potoku Tepličky	76
5. 2. Zvelebování obce	78
5. 3. Výstavba obecní kanalizace v Žerotíně	79
5. 4. Výstavba hasičské zbrojnice	82
5. 5. Navrhovaný rozpočet požární ochrany	84
5. 6. Závádění elektrifikace v obci	86
6. Finančníctví na území obce Žerotín	87
6. 1. Kontribučenská záložna	87
7. Inventář obecního jmění a likvidační záznam v letech 1938-1943	88
8. Obecní samospráva Žerotína v archivních dokumentech z let 1937-1941	93
9. Správní vývoj Žerotína v letech 1938-1948	95
10. Poválečný vývoj obecní samosprávy Žerotína v letech 1945-1948	96
11. Historický vývoj školství v obci Žerotín	101
12. Existence žerotínských spolků ve 20. století z pohledu archiválií	107
12. 1. Počátky spolků v 2. polovině 19. století	107
12. 1. 1. Čtenářský spolek Jaroslav	107
12. 1. 2. Rolnicko-čtenářská beseda v letech 1871-1897	108
12. 2. Vývoj spolků ve 20. století	109
12. 2. 1. Rolnicko-čtenářská beseda v letech 1948-1949	109
12. 2. 2. Národní jednota – místní odbor Žerotín v letech 1945-1949	111
12. 2. 3. Sokol – tělocvičná jednota Žerotín v letech 1899-1952	114
13. Firmy, podniky a hospodářská družstva v obci Žerotín	124
13. 1. Sladovna v obci Žerotín a její právní nástupci	124
13. 1. 1. Rolnická sladovna v Žerotíně na Hané, akciová společnost	124
13. 1. 2. Rolnická sladovna L. Škoda a spol. v Žerotíně	126
13. 1. 3. J. Svoboda, Žerotín, výroba sladové kávy	131
13. 1. 4. Výroba žerotínské sladové a žitné kávy J. Šišma, Žerotín	132

13. 1. 5. „Čechoslada“, exportní sladovna v Žerotíně na Hané	133
13. 1. 6. Hanácká sladovna Svoboda a Šišma v Žerotíně na Hané	134
13. 2. Rolnické mlékařské družstvo	142
13. 3. Zemědělský družstevní lihovar	148
13. 4. Zemědělské strojní družstvo	153
13. 5. Družstevní prádelna	157
ZÁVĚR	158
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	159
Prameny	159
Archivní prameny	159
Tištěné prameny	160
Literatura	161
Publikace, knihy a články	161
Regionální současný tisk	162
Diplomové a bakalářské práce	162
Archivní pomůcky – inventáře	163
SUMMARY (Resumé)	164
TEXTOVÉ PŘÍLOHY DIPLOMOVÉ PRÁCE	165
Příloha č. 1: Seznam členských podniků Československých sladoven, nákupního a prodejního družstva, zapsaného společenstva s ručením omezeným v Praze	165
Příloha č. 2: Seznam členů Rolnicko-čtenářské besedy v Žerotíně z roku 1906	167
Příloha č. 3: Seznam představitelů Sokola – tělocvičné jednoty Žerotín	168
Příloha č. 4: Výpočet a popis škod na majetku Sokola – tělocvičné jednoty Žerotín	169
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY DIPLOMOVÉ PRÁCE	170
Příloha č. 1: Obec Žerotín z pohledu letadla	170
Příloha č. 2: Kaple sv. Marty	172
Příloha č. 3: Žerotínský zámek a jeho park	173
Příloha č. 4: Sladovna v Žerotíně a dobové reklamy na její výrobky	176
Příloha č. 5: Žerotín ve starých fotografiích	180
Příloha č. 6: Spolky v obci	184

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá dějinami obce Žerotín v letech 1914-1948, předmětem zájmu je především vývoj vesnice v daném časovém rozsahu v rámci dějin 20. století.

Součástí práce jsou kapitoly věnující se historii vesnice, obecní samosprávě školství v obci, kriminalitě, obecnímu majetku, spolkům, podnikům a modernizaci v podobě zavádění kanalizace, elektrifikace, regulace místních toků a výstavby okresní silnice na území obce. Všechny jmenované okruhy jsou uváděny v diplomové práci v kontextu časového rozsahu v letech 1914-1948, s tím rozdílem, že u školství, spolků, firem a záložny v obci dochází k časovým přesahům mimo sledovanou dobu ve snaze zachytit a popsat jejich vznik, činnost a zánik. Je potřeba říci, že vyjmenované objekty mají blízký vztah k Žerotínu a jsou nedílnou součástí jeho dějin. Navíc, když už o nich píše ve vlastní práci a zmiňuje je prostřednictvím mnou daného období, tak podle mého názoru nemohu vynechat jejich vznik a zánik, i když byly založeny před rokem 1914 a ukončily svou činnost po roce 1948.

Jako téma diplomové práce jsem si vybral dějiny obce Žerotín, protože o historii této obce doposud nevyšla žádná publikace, která by zmapovala a zveřejnila historický vývoj vesnice. Tuto skutečnost mi potvrdila konzultace s panem profesorem Papajíkem a nedávný rozhovor s panem Polem, kronikářem Hnojic, jenž mi sdělil, že téměř většina středně velkých a větších obcí na Šternbersku má vyšlou publikaci o vlastních dějinách. Podle jeho slov výjimku tvoří pouze obce Žerotín a Újezd u Uničova. Nakonec zmíněný fakt mohu potvrdit i ze své zkušenosti, když jsem hledal jakoukoliv literaturu k Žerotínu a často jsem nenašel nic, nebo je pár zmínek v podobě jedné až dvou vět. Proto většinou cituji zejména prameny archivní povahy, které jsem uplatnil a musel využít, abych svou práci vůbec napsal.

Na druhou stranu musím říci, že k Žerotínu sice vyšly dvě drobné publikace, ale nepojednávají o jeho dějinách. Jedná se o výroční zprávu místního národního výboru z roku 1975 a o vydanou knihu věnující se zvykům a obyčejům ve vsi. Vyšla během roku 2001. Také je třeba zdůraznit, že vesnice byla předmětem zájmu regionálního publicisty Zdeňka Opluštily z Bohuňovic, který napsal pár článků věnujících se například zdejšímu mlýnu a spolkům. Více informací o literatuře, pramenech a dalších zdrojích k Žerotínu uvádím na následujících stránkách, kde je rozvádím v kapitole k tomu určené.

Také bylo několik neúspěšných pokusů vydat historii obce. První příležitost se naskytla po zpracování první kroniky Žerotína, kterou napsal žerotínský rodák a senátor Josef Lukeš. Jeho dílo nebylo nakonec vydáno. Další kroniky vlastnili Alois Škoda, Antonín Nečesaný a Alois Krejčí. Poslední pokus publikovat dějiny vesnice učinil Josef Hammer. Přesto se místní obec doposud nedočkala zpracování vlastních dějin.¹

I přesto, že cílem diplomové práce není zpracování kompletní historie obce, ale jen sepsání dějin výše zmiňovaného časového období v rámci 20. století, tak mohu snad říci, že tato práce bude jakousi prvotinou, která bude veřejně přístupná prostřednictvím evidence napsaných bakalářských a diplomových prací.

Pro zpracování historie obce v letech 1914-1948 jsem se rozhodl až na základě průzkumu a studia archivních pramenů, kdy pro toto období, podle mého názoru, různé archivní fondy, spojené s obcí Žerotín, poskytují největší informační základnu.

Ke zhodnocení stávajícího stavu zpracovaného tématu mohu říci, že jsem využil k napsání práce všechny archivní fondy. Některé více a některé méně, ale každý z nich byl do určité míry využit a má své zastoupení v této diplomové práci. Například firemní spisy jsem využil celé pro vypracování kapitoly o žerotínských firmách a družstev. Také jsem hodně čerpal z fondů Archiv obce Žerotín a Místní národní výbor Žerotín, přičemž nejmenší zastoupení v práci má fond obsahující dokumentaci Jednotného zemědělského družstva Žerotín-Strukov, které v obci vzniklo až v roce 1950 a díky tomu se pohybuje mimo mnou stanovené období. Nicméně prostřednictvím tohoto fondu by šlo navázat na tuto práci a pokračovat v mapování historie Žerotína v průběhu poválečného vývoje od roku 1949, kdy se začala připravovat půda pro založení daného družstva na území obce Žerotín.

Prostřednictvím úvodu je také třeba říci, že pramenná základna je velmi rozsáhlá a značně bohatá na informace. Veškeré zdroje archivní povahy se nacházejí v archivech města Olomouc. Mluvím především o olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě, Státním okresním archivu Olomouc a o fotoarchivu Vlastivědného muzea v Olomouci. V těchto archivech se nachází řada archivních fondů spojována s pojmem Žerotín. Není divu, neboť pod tímto slovem lze najít jednotlivé zpracované a nezpracované archivní fondy spojené s olomouckým pěveckým spolkem Žerotín, uměleckou školou Žerotín v Olomouci, s významným rodem pánů ze Žerotína a s obcí Žerotín. K samotné obci z výše jmenovaných archivů v Olomouci se vztahuje celkově 21 archivních souborů.

1 Kolář, B.: Obec Žerotín si o víkendů připomene svou historií. In: Olomoucké listy, roč. 1., č. 2., Olomouc 2001, s. 2.

Jsou to převážně archivní fondy mapující spolkovou, hospodářskou a politickou oblast, včetně zdejšího školství na území obce. Také se tu vyskytuje osobní pozůstalost žerotínského vlastivědného badatele obsahující různý materiál ke starším dějinám dané vesnice. Součástí archivního materiálu k Žerotínu jsou také firemní spisy týkající se hospodářských podniků, které zde působily. Časový rozsah archivních fondů je datován na přelomu 19. a 20. století, přičemž se datace více pohybuje ve 20. století. Značná část daného materiálu je nezpracovaná. Za nejdůležitější archivní soubory považuji archivní fondy Archiv obce Žerotín, Místní národní výbor Žerotín a Hanáckou sladovnu Žerotín. S touto sladovnou je spojováno pět firemních spisů z let 1891-1951.

Za prameny lze také považovat obrazový materiál v podobě dobových pohlednic a fotografií zobrazující samotnou obec, které jsem našel v muzeu a ve státním okresním archivu. Daný materiál jsem našel i ve sbírkách soukromých osob.

Literatura v případě Žerotína je až na druhém místě a spíše zastává doplňující informační funkci. Nejvíce jsem ji pravděpodobně použil v prvních dvou kapitolách této práce, kde rozvádím, popisuji a charakterizuji všechny dostupné zdroje, které jsem měl v rukách. Pak se mi literatura objevuje ve stručné kapitole, která čtenáře seznamuje se základními fakty vesnice, s jejím správním vývojem a historickým vývojem ve starších dějinách, včetně památek, které se ve vsi nacházejí.

Před zahájením psaní diplomové práce jsem musel ověřit, jestli byly dějiny obce zpracovány či nikoliv, a když jsem zjistil, že obec Žerotín nemá žádnou publikaci o své historii, tak jsem se rozhodl pro toto téma v rámci vypracování vlastní diplomové práce. Posléze jsem začal hledat literaturu. Proto jsem zamířil do kabinetu regionálních dějin, kde jsem s pomocí katederní regionální bibliografie zjistil první informační zdroje, které se nacházejí ve Vědecké knihovně v Olomouci. Zde jsem je postupně získával a nechal si udělat jejich kopie.

Další zdroje mi pomohla najít databáze Jednotné informační brány. Díky ní jsem našel současné regionální noviny, v kterých se nacházejí články k Žerotínu. Jednalo se o Olomoucký puls, Olomoucké listy, Olomoucký archivní sborník a Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín. Všechny nalezené noviny jsem ve Vědecké knihovně objednal a zajistil si kopie novinových článků. Posléze jsem ještě pátral po další literatuře, ale už se mi nic nepodařilo najít. Proto jsem přešel k pramenům.

S pomocí databáze Archivního vademeca Zemského archivu v Opavě jsem zjistil všechny potřebné archivní fondy vztahující se k Žerotínu, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu Olomouc. Po důležité konzultaci s panem PhDr. Bohdanem Kaňákem, ředitelem příslušné instituce, mně byl umožněn přístup ke všem zpracovaným fondům, včetně těch, jež nejsou stále zpracované.

Současně jsem také zašel za paní Mgr. Milenou Kallerovou, s kterou jsem mluvil ohledně žerotínských podniků. Tato plánovaná a důležitá konzultace mi zajistila přístup k jednotlivým firemním rejstříkům žerotínských podniků vedených u Krajského soudu v Olomouci a uložených v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.

Nejprve jsem zahájil studium těchto rejstříků a po získání informací jsem přešel na archivní fondy okresního archivu. Oba archivy jsem opakovaně navštěvoval za účelem studování archiválií a pořízení kopií s pomocí fotoaparátu a příručního skeneru pro další zpracování a vytváření diplomové práce.

Také jsem navštívil fotoarchiv Vlastivědného muzea v Olomuci, kde jsem sehnal fotografie Žerotína. Bohužel jich bylo málo a ještě ke všemu pocházejí z druhé poloviny 20. století. Proto jsem pátral po starších dobových pohlednicích a fotografiích v majetku soukromých osob, ty jsem našel a nafotil ve sbírkách pánů Gébla, Bajera a Pola.

Současně jsem pořídil řadu vlastních fotografií při návštěvě kaple svaté Marty v Žerotíně a během vyhlídkového letu v září 2013. Všechny postupně nasbíraný materiál jsem protřídil, nastudoval a využil v textu diplomové práce.

1. Informační zdroje použité při diplomové práci

1. 1. Archivní, tištěné a ostatní historické prameny k obci Žerotín

1. 1. 1. Archivní fondy z olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě

Z olomoucké pobočky zemského archivu je možné využít k obci Žerotín v rámci diplomové práce firemní spisy hospodářských podniků, které působily na území obce. Jedná se o archivní materiál, který původně vedl Krajský soud v Olomouci. Zmíněné spisy pro obec Žerotín jsou psané převážně v češtině.

V současné době se tyto archiválie nacházejí v archivním fondu Krajský soud Olomouc – firemní spisy². Jsou to prameny archivní povahy v podobě podnikových či obchodních rejstříků a spisů sledující základní vývoj určitých státních a komunálních firem, podniků, družstev, peněžních ústavů, včetně akciových společností, mapují tedy jejich vznik, vývoj a zánik. Ten se projevuje úředním výmazem podniku z obchodního rejstříku, které vedl výše uvedený soud.

Součástí tohoto fondu jsou také registraturní pomůcky a zejména originální jmenné seznamy firem k rejstříkům, podle kterých mohl krajský soud zpětně dohledat potřebnou firmu. V seznamech se nacházejí rubriky uvádějící název firmy, její sídlo a hlavně signaturu, pod kterou lze najít hledaný firemní spis. Tyto originální pomůcky jsou abecedně seřazené a názvy podniků jsou v nich psané česky a německy. Jmenné seznamy firem mají duplicitní povahu.

V tomhle případě jsou se Žerotínem spojovány především firemní spisy týkající se žerotínské sladovny³. Její vývoj sleduje nezpracovaný podnikový archivní fond ze Státního okresního archivu Olomouc a také pět firemních spisů z let 1891-1951, které jsou nedílnou součástí archivního fondu Krajského soudu Olomouc – firemní spisy. Zbývající tři firemní spisy mapují vývoj ostatních firem, které působily v obci. Jedná se o rolnickou mlékárnu⁴, zemědělský družstevní lihovar⁵ a zemědělské strojní družstvo⁶. Jmenované hospodářské podniky měly status s. r. o. Celkově se v daném fondu nachází osm spisů mající vztah k obci Žerotín.

2 Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc (dále jen ZAO-Ol), fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy (dále jen KS Olomouc – firemní spisy).

3 ZAO-Ol, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 58, sign. Sp II 145.

ZAO-Ol, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 89, sign. A I 216.

ZAO-Ol, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 94, sign. A I 279.

ZAO-Ol, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III 107.

ZAO-Ol, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III. 108.

4 ZAO-Ol, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 364, sign. Dr III 78.

5 ZAO-Ol, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

6 ZAO-Ol, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

Podle archivních pomůcek se v Žerotíně také nacházela Kontribučenská záložna. K ní není k dispozici firemní spis. Ten se v archivním souboru archivního fondu Krajský soud Olomouc – firemní spisy nenachází. Okamžitě může badatele napadnout, že se buď firemní spis nedochoval, nebo kontribučenská záložna nebyla protokolována u olomouckého soudu. Jakýkoliv záznam o záložně neuvádí ani internetová aplikace Archivního Vademeca Zemského archivu v Opavě.

Proto jsem po konzultaci s paní Mgr. Kallerovou hledal firemní spis žerotínské záložny už ve výše zmiňovaných jmenných seznamech firem k rejstříkům⁷. Nejprve jsem prohledal všechny dané seznamy firem podle příslušných hesel pod dotyčným písmenem, ale neúspěšně. Zde se začínalo potvrzovat, že záložna opravdu zjevně nebyla protokolována. Abych měl úplnou jistotu, tak jsem z těchto duplicitních seznamů vybral jmenné seznamy firem označené signaturami I/54, I/55 a I/56 a celé je prošel stránku po stránce. Opět jsem nenarazil na žádný záznam prozrazující, kde hledat firemní spis kontribučenské záložny.

Právě naopak. Našel jsem několikrát se opakující záznamy firemních spisů protokolovaných podniků, které jsem už dříve v tomto textu jmenoval. Díky tomu jsem došel k závěru, že záložna, která v Žerotíně působila, nebyla protokolována, a proto nemá vlastní firemní spis. Navíc se tímto průzkumem jmenných seznamů firem k rejstříkům potvrdilo, že na území obce neexistovaly jiné u Krajského soudu v Olomouci neprotokolované firmy.

Nicméně je třeba dodat, že existenci záložny v Žerotíně dokládá nezpracovaný archivní fond zvaný Kontribučenská záložna Žerotín, který je uložen ve Státním okresním archivu Olomouc.

V olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě se ještě nachází, kromě archivního materiálu v podobě fondu Krajského soudu Olomouc – firemní spisy a jeho náležitostí, jeden archivní fond. Jedná se o šternberský velkostatek⁸. Zde se nacházejí zejména písemnosti spojené s velkostatkovou úřední agendou v rámci správy panství Šternberk a písemnosti vzniklé z činnosti správy panství Karlovec. V inventáři⁹ tohoto zpracovaného fondu můžeme najít archivní dokumenty k obci Žerotín. Jsou to zejména většinou německy psané písemnosti tykající se žerotínských nemovitostí.

7 ZAO-OL, KS Olomouc - firemní spisy, jmenné seznamy firem k rejstříkům, sign. I/54.
ZAO-OL, KS Olomouc - firemní spisy, jmenné seznamy firem k rejstříkům, sign. I/55.
ZAO-OL, KS Olomouc - firemní spisy, jmenné seznamy firem k rejstříkům, sign. I/56.

8 ZAO-OL, fond VS Šternberk, 1381-1945.

9 Haubert, J. - Haubertová, K.: Úvod do inventáře k Velkostatku Šternberk (1364)-1944. Zemský archiv Opava. Janovice u Rýmařova 1966.

Tento archivní materiál je celkově datován v letech 1857-1916. Konkrétně se jedná o příspěvek na stavební opravy kaple v Žerotíně, kdy obec požádala o finanční pomoc knížete z Lichtenštejna¹⁰. Dále jsou to dokumenty, které mapují nejprve pronájem zámeckého areálu¹¹ a posléze jeho pozdější prodej¹² ve prospěch Rolnické akciové sladovny působící v prostorách žerotínského zámku. Jako poslední jsou v inventáři daného archivního fondu zmíněny písemnosti sledující menší majetkové transakce¹³ v obci a prodej místních pastvin v okolí zámku¹⁴.

10 ZAO-OI, fond VS Šternberk, karton č. 146, sign. IX – 164.

11 ZAO-OI, fond VS Šternberk, karton č. 45, sign. II – 115.

12 ZAO-OI, fond VS Šternberk, karton č. 189, sign. XI – 208.

13 ZAO-OI, fond VS Šternberk, karton č. 189, sign. XI – 209.

14 ZAO-OI, fond VS Šternberk, karton č. 190, sign. XI – 225.

1. 1. 2. Archivní fondy ze Státního okresního archivu Olomouc

V tomto archivu se k obci Žerotín vztahuje celkově třináct archivních fondů. U šesti těchto fondů se objevuje archivní materiál, který vznikl v průběhu 20. století v rámci činnosti různých původců. V druhé šestici archivních souborů se nacházejí písemnosti pocházející jak z 19., tak i z 20. století. Poslední fond z celkového součtu třinácti archivních fondů obsahuje nejstarší dokumenty mapující dějiny obce. Jedná se o archiv obce Žerotín z let [1496] 1689-1945 (1947).

Dané fondy zastupují politickou, hospodářskou, kulturní i spolkovou oblast obce, včetně školství. Jsou zde i archiválie v podobě osobních pozůstalostí Anny Nevěřilové a Ing. Karla Svobody, kde se objevuje soukromá kronika a jiný bohatý materiál ke starším dějinám obce Žerotín v podobě systematických výpisků například z tereziánského katastru nebo půhonných knih. Většina těchto fondů je nezpracovaná a jejich délka nedosahuje 0,5 běžných metrů. Zpracované jsou pouze archivní fondy Archiv obce Žerotín, Místní národní výbor Žerotín, Národní škola Žerotín a Jednotné zemědělské družstvo Žerotín – Strukov, Žerotín.

Fond Archiv obce Žerotín¹⁵ obsahuje opisy a originály listin z 15. až 18. století, které mapují vývoj povinností žerotínských poddaných v rámci roboty a jejich vztahů s nadřízenou vrchností. Dále se tu nachází archivní dokumentace katastrální, daňové a majetkoprávní povahy, včetně spisů místního žerotínského mlýna. K této nejstarší části fondu lze také zařadit katastrální mapu obce z roku 1837. Jádrem tohoto souboru je především částečně zachovaná registratura obecního úřadu z let 1850-1945. Tu tvoří několik knih protokolů schůzí orgánů obecní samosprávy z let 1876-1943 a také kronika obce datovaná v letech 1922-1938. Velkou část tohoto archivního fondu tvoří účetní knihy obce. Za velmi cenné písemnosti lze považovat archiválie o volbách a činnosti orgánů obecní samosprávy, archiválie mapující společný katastr Žerotína a jeho sousedních obcí, tedy Krnova a Strukova, včetně snah o rozdělení daného katastru. Mimo to se tu také objevují vojenské spisy z let 1850-1866 a další dokumenty o místní škole a náboženském životě sledující zejména výstavbu a vysvěcení žerotínské kaple svaté Marty. Současně je obecní archiv doplněn o početný soubor obecních účtů a spisů hospodářského i majetkového charakteru, včetně stavebních plánů, na kterých lze vidět veřejnou i soukromou výstavbu obce Žerotín.¹⁶

15 Státní okresní archiv Olomouc (dále jen SOkA Olomouc), fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947).

16 Koudela, M.: Úvod do inventáře k Archivu obce Žerotín [1496] 1689-1945 (1947). Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1993.

Místní národní výbor Žerotín¹⁷ je archivní fond, kde můžeme najít správní knihy z let (1932) 1945-1952, v nichž se vyskytují nejstarší zápisy ze schůzí pléna a rady Místního národního výboru. Mezi další úřední knihy tohoto fondu patří knihy hlášení místního rozhlasu uvádějící zejména zápisy zemědělské povahy v letech 1951-1955 a pamětní knihy pocházející z období (1922) 1945-1967. Taktéž se dochovaly pouze dvě knihy účetního charakteru z let 1945 a 1948. Zbytek fondu tvoří spisový materiál, jehož časový horizont tvoří období v letech 1945-1990.¹⁸

Výraznou část spisového materiálu tvoří dokumenty mapující hospodaření MNV, stavební činnost v obci, včetně obecních rozpočtů. Z těchto písemností může badatel například zjistit, že došlo k výstavbě silnice vedoucí ze Žerotína do Pňovic, k opravám budovy národního výboru a k jiné zemědělské výstavbě v okolí obce. V tomto archivním fondu se také objevuje několik výtisků místních novin Naše vesnice¹⁹

Dalším zpracovaným fondem k obci Žerotín je archivní fond Národní školy Žerotín²⁰. Jeho délka činí 1,01 běžných metrů a je částečně přístupný. Fond obsahuje zejména školní matriku a matriční listy žáků, podací protokolů z let 1942-1944 a také třídní výkazy, včetně třídních knih.

Dokumenty vzniklé z činnosti Národní školy v Žerotíně byly postupně předány původnímu Okresnímu archivu v Olomouci ve dvou fázích. První písemnosti archiv získal 1. listopadu 1967 a zbytek dokumentů obdržel 14. října 1971. Celkově se jednalo o jednu knihu a 7 balíků nezpracovaného archivního materiálu.²¹

Zajímavé je, že v průběhu zpracovávání tohoto fondu bylo zjištěno, že materiál pocházející ze žerotínské školy je velmi mezerovitý a přitom pravděpodobně došlo k neoprávněné skartaci. Viník této skartace nebyl nalezen. Současně se zjistilo, že chybí první díl školní kroniky. Její druhý díl zůstal ve škole, včetně pionýrské kroniky a všech podacích protokolů.²²

17 SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990.

18 Kubičková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009.

19 Tamtéž.

20 SOKA Olomouc, fond Národní škola Žerotín, 1893-1953.

21 Minaříková, H. - Procházková, J.: Úvod do inventáře k Národní škole Žerotín 1893-1953. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2005, s. 6.

22 Tamtéž, s. 6-7.

V roce 2000 proběhla revize spisovny žerotínské školy a bylo odhaleno, že se ve škole nenachází žádný dokumentační materiál, který vznikl před rokem 1989. Pouze byl objeven dokument z 26. června 1998 obsahující přípis Obecního úřadu v Žerotíně, kde je zmíněn návrh k uložení daných dokumentů na obecní úřad.²³

Jednotné zemědělské družstvo Žerotín-Strukov, Žerotín²⁴ je posledním ze čtyř zpracovaných archivních souborů z celkových třinácti fondů uložených v olomouckém okresním archivu, které mají spojitost s danou obcí. Tento fond vznikl z činnosti dvou původců. Jedná se o Jednotné zemědělské družstvo Žerotín, které v obci působilo poměrně krátkou dobu, a to v letech 1950-1961. Posléze vzniklo Jednotné zemědělské družstvo Žerotín-Strukov se sídlem v Žerotíně. Družstvo v této podobě existovalo v letech 1961-1974. Součástí fondu jednotného zemědělského družstva jsou především knihy zápisů z členských schůzí a schůzí představenstva. Dále se tu vyskytují stanovy družstva, seznamy jeho členů, archiválie rostlinné a živočišné výroby, včetně účetních a stavebních záležitostí.

Nezpracovaným a současně největším archivním fondem je Hanácká sladovna Žerotín²⁵, jehož délka činí 3,70 běžných metrů. Obsah tvoří rozsáhlý soubor dokumentů mapujících vývoj a historii nejvýznamnějšího podniku, který v Žerotíně dříve existoval. Na tento fond navazuje pět firemních spisů z olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě, které jsem už zmínil na předchozích stranách textu. Archiválie sladovny jsou uloženy v 16 kartonech a 8 balících a pocházejí z let 1911-1949.

Kontribučenská záložna Žerotín²⁶ je nezpracovaný fond dosahující 0,18 běžných metrů. Zde najde badatel hlavně písemnosti o chodu peněžnictví v obci Žerotín.

Mezi další nezpracované archivní fondy k obci a zejména k místní škole patří fond Místní školní rady²⁷. Je tvořen jen knihou zápisů ze schůzí školní rady a měří 0,01 běžných metrů.

Spolkový a kulturní život v obci po druhé světové válce, konkrétně v období 1945-1949, nám dokládá fond Národní jednoty – místního odboru Žerotín²⁸. I tento fond je nezpracovaný a jeho metrový rozsah dosahuje stejné délky jako předchozí archivní soubor. Fond obsahuje jen korespondenci žerotínského odboru Národní jednoty.

23 Minaříková, H. - Procházková, J.: Úvod do inventáře k Národní škole Žerotín 1893-1953. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2005, s. 7.

24 SOKA Olomouc, fond Jednotné zemědělské družstvo Žerotín-Strukov, Žerotín, (1949) 1950-1973.

25 SOKA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

26 SOKA Olomouc, fond Kontribučenská záložna Žerotín, 1878-1932.

27 SOKA Olomouc, fond Místní školní rada Žerotín, 1877-1944.

28 SOKA Olomouc, fond Národní jednota – místní odbor Žerotín, 1945-1949.

Osobní pozůstalost Anny Nevěřilové²⁹ je rovněž nezpracovaným archivním fondem obsahujícím pouze knihu osobních záznamů v podobě informací o její rodině, dat narození a úmrtí blízkých příbuzných, receptů, evidence finančních částek a jejich útraty, seznam rodinných dluhů, pronájem orné půdy, koupě a prodej dobytka. Většinou tato kniha obsahuje nepopsané prázdné listy. Anna Nevěřilová podle těchto soukromých zápisů pocházela z osady Krnov a narodila se 22.7.1880. Kniha byla pravděpodobně nalezena při pořádání dokumentů z obce Žerotín. Fond měří 0,02 běžných metrů.

Na tento nezpracovaný fond taktéž navazuje firemní spis, který je nedílnou součástí archivního fondu Krajský soud Olomouc – firemní spisy. Jedná se o Rolnické mlékařské družstvo Žerotín, zapsané jako s. r. o.³⁰. V archivním souboru jsou písemnosti v podobě účetních deníků družstva, zápisů ze schůzí, revizních materiálů a knih podílů. Také se zde nacházejí platební příkazy z let 1941-1950 mlékařského družstva v likvidaci a daňová přiznání pro Berní úřad ve Šterberku ze zvláštní daně výdělkové za období 1928-1941, včetně knihy členů družstva, z které lze zjistit, kdy byli členové do družstva přijati, kdy z něj odešli a jejich bydliště. Jsou zde evidováni členové pocházející hlavně ze Žerotína a okolních vesnic. Například se jedná o nedaleké Hnojice, Lužice a sousední Krnov. Tento fond dosahuje délky 0,12 běžných metrů.

Rolnicko-čtenářská beseda Žerotín³¹ je další nezpracovaný fond. V něm se nacházejí archiválie dokladující spolkovou činnost obce. Měří pouhých 0,05 běžných metrů. Součástí fondu je účetní kniha a korespondence z let 1948-1949 mezi spolkem a Referátem národní bezpečnosti Okresního národního výboru ve Šternberku.

Archivní prameny k dějinám a vývoji tělovýchovy v Žerotíně dokládá opět nezpracovaný fond Sokola³², tedy tělocvičné jednoty působící v obci. Časový rozsah fondu tvoří období v letech 1899-1951. Jeho délka činí 0,04 běžných metrů a obsahuje archiválie v podobě oběžníků, korespondence, stanov a seznamů členů.

Osobní fond badatele Ing. Karla Svobody³³ je nezpracovanou osobní pozůstalostí obsahující materiál k dějinám Žerotína. Jádrem archivního fondu jsou různé výpisky ze sirotčích knih, lánských rejstříků, tereziánského katastru a urbářů. Některé poznámky Ing. Svobody jsou psané v němčině. Také se zde nacházejí strohé informace o majitelích jednotlivých gruntů v obci. Fond celkově dosahuje 0,5 běžných metrů.

29 SOKA Olomouc, fond Nevěřilová Anna, Žerotín, 1909-1954.

30 SOKA Olomouc, fond Rolnické mlékařské družstvo, zapsané s. r. o., Žerotín, 1898-1955.

31 SOKA Olomouc, fond Rolnicko-čtenářská beseda Žerotín, 1871-1949.

32 SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

33 SOKA Olomouc, fond Svoboda Karel, Ing., Žerotín, 1940-1950.

1. 1. 3. Dobové fotografie z fotoarchivu Vlastivědného muzea v Olomouci

Ve fotoarchivu Vlastivědného muzea v Olomouci se k obci Žerotín nachází celá řada fotografií a negativů převážně ze 70. a 80., ale také částečně i z 90. let 20. století. Lze na nich vidět domy, hospodářské budovy, místní pamětihodnosti a různé okamžiky dokumentující zemědělský život na území obce. Jako příklad je možné jmenovat postřik kukuřice, obdělávání okolních polí či výběhy skotu.

Pravděpodobnými autory jednotlivých fotografií a negativů jsou pánové Juryšek, Bartoš, Dr. Kollmann, Bittner a Rozsival.

Je zajímavé, že se ve sbírkách tohoto archivu k dané obci nevyskytují dobové pohlednice. Nakonec při důslednějším hledání byla historičkou muzea paní Mgr. Hanou Jakůbkovou nalezena pouze jedna pohlednice s nápisem Žerotín na Hané. Na pohlednici dominuje kaple sv. Marty – patronky obce, které jsou v Žerotíně zasvěceny každoroční červencové hody.

1. 1. 4. Tištěné prameny

Jedná se o dobový český a německý tisk v podobě různých regionálních novin, kde jsem našel krátké články pojednávající o poměrech a okolí obce, historických písemnostech z obecního archivu, dějinách školní knihovny, bývalém žerotínském mlýnu, zámecké rezidenci v majetku šternberského kláštera a spolkové činnosti v Žerotíně, včetně divadelních představení. Nejstaršími novinami je Našinec vydaný ke dni 2. 2. 1877 a nejmladší pocházejí z roku 1938. Konkrétně se jedná o noviny, které se jmenují Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj. U některých příspěvků v novinách není uvedeno celé jméno autora či autorů. Objevují se pouze počáteční písmena jména a příjmení.

Z roku 1877 v novinách Našinec se nám k obci Žerotín dochovaly dva krátké články, které vyšly 2.2. a 16.11.1877. První článek můžeme najít pod rubrikou Ze Žerotína a pod názvem Příspěvky k dějinám školní knihovny³⁴. Ten nás informuje o tom, kdy knihovna vznikla a jakým způsobem byla rozšiřována. Článek také uvádí konkrétní finanční částky, které knihovna získala, a co za ně bylo pro knihovnu koupeno. V závěru textu daného článku jsou zmíněna čísla domů, v kterých se údajně nejvíce četly půjčené knihy.

V druhém článku, který vyšel v listopadu pod rubrikou Od Žerotína a pod nadpisem K poměrům a zdejším okolí³⁵, se čtenář dozví o několika divadelních představeních konaných studenty v době prázdnin v Pňovicích, Žerotíně a v Hnojicích. Autor tohoto článku podává podrobnou zprávu o tom, v jaké obci se hrála různá představení, včetně ohlasů a reakcí ze strany diváků na studentské divadlo. Posléze zmiňuje činnost místních čtenářských spolků a porovnává je v rámci výše zmíněných obcí. Dále je třeba říci, že autor dochází k závěru, že nejaktivnějším čtenářským spolkem je spolek v Hnojicích.

Ve stejných novinách z roku 1880 se k obci váže ještě jeden článek. Vyšel 6. 2. 1880 pod rubrikou Ze Žerotína a pod titulkem Divadlo³⁶. Jedná se o velmi krátkou zprávu upozorňující na to, že se v Žerotíně dne 25. 1. 1880 konalo divadelní představení uspořádané Rolnicko-čtenářskou besedou. Hrála se veselohra o třech jednáních Čech a Němec a posléze komedie pod názvem Pan Franc, aneb Sedlák šelma velká.

34 Ze Žerotína (Příspěvky k dějinám šk. knihovny). In: Našinec, 2. 2. 1877, s. 2.

35 Od Žerotína (K poměrům a zdejším okolí). In: Našinec, 16. 11. 1877, s. 2.

36 Ze Žerotína (Divadlo). In: Našinec, 6. 2. 1880, s. 2.

V časopise Selský archiv³⁷ z roku 1907 se nachází příspěvek Františka Hrubého, který ve svém článku popisuje prázdninové bádání v obecních archivech jednotlivých obcí v okolí Žerotína. V této obci své bádání také zahájil a posléze pokračoval v Pňovicích, Želechovicích u Uničova, Babicích a ve Štěpánově. Autor porovnává stav daných archivů a zmiňuje, na jaké zajímavé písemnosti v rámci bádání narazil. V případě obce Žerotín jmenuje novější přepis listiny z roku 1496 a dokumenty mapující spor vrchnosti s vesnicí. Zmiňovaný časopis vydávalo sdružení Českých zemědělců pro Markrabství moravské a Vévodství slezské v Olomouci.

V německém dobovém tisku Deutsches Volksblatt³⁸ se v několika číslech těchto po sobě vydávaných novin v srpnu a v září roku 1918 vyskytuje rozsáhlý článek i s poznámkami pod čarou o historii žerotínského zámku v dobách, kdy byl majetkem šternberských Augustiniánů kanovníků, včetně obce. Čtenář jej může najít v dolní části titulní strany novin pod názvem Die Klosterresidenz in Zerotein a jeho autorem je Dominik Willner. Daný tisk vycházel týdně ve Šternberku.

O vzniku a činnosti spolků v Žerotíně a v jeho nejbližším okolí se badatel může dozvědět ze dvou krátkých zpráv uvedených v novinách Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj z roku 1937. Konkrétně vyšly v Litovli ve dnech 12. 11. a 26. 11. 1937. Jejich autorem je regionální publicista Zdeněk Opluštil z Bohuňovic. První z těchto článků³⁹ vypovídá o vzniku vlasteneckého spolku Beseda ve Štěpánově po roce 1860, který navázal kontakty s okolními vlasteneckými spolky a takto inspiroval žerotínské obyvatelstvo k vytvoření vlastního čtenářského spolku Jaroslav. Ten vznikl v roce 1888. Posléze je zde zmiňována jeho činnost z roku 1897. Na tento text pak navazuje druhý článek z 26. 11. 1937.

37 Hrubý, F.: Naše selské archivy. In: Selský archiv. Časopis pro obecné i kulturní dějiny selského stavu hlavně moravského a slezského. Kniha VI., Olomouc 1907, s. 18.

38 Willner, D.: Die Klosterresidenz in Zerotein. In: Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, vormals „Sternberger Volksblatt“. Deutschnationale politische Wochenschrift., roč. 42., č. 33., Šternberk 1918, s. 1-2.

Willner, D.: Die Klosterresidenz in Zerotein. In: Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, vormals „Sternberger Volksblatt“. Deutschnationale politische Wochenschrift., roč. 42., č. 34., Šternberk 1918, s. 1.

Willner, D.: Die Klosterresidenz in Zerotein. In: Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, vormals „Sternberger Volksblatt“. Deutschnationale politische Wochenschrift., roč. 42., č. 35., Šternberk 1918, s. 1-2.

Willner, D.: Die Klosterresidenz in Zerotein. In: Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, vormals „Sternberger Volksblatt“. Deutschnationale politische Wochenschrift., roč. 42., č. 36., Šternberk 1918, s. 1-2.

Willner, D.: Die Klosterresidenz in Zerotein. In: Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, vormals „Sternberger Volksblatt“. Deutschnationale politische Wochenschrift., roč. 42., č. 37., Šternberk 1918, s. 1-2.

39 Opluštil, Z.: Čtenářské spolky před 40 lety. In: Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj, roč. XIV., č. 46., Litovel 1937, s. 1-2.

V něm⁴⁰ se dozvídáme o další činnosti žerotínského spolku v letech 1896-1898, kdy jsou tímto spolkem pořádány různé akce v podobě masopustní zábavy, divadelních představení, loutkového divadla, slavnosti a vzpomínkových akcí zaměřených na významné osobnosti českých dějin. Například je tu zmíněna vzpomínková akce ze dne 23. srpna 1897, kdy si obyvatelé Žerotína připomněli Karla staršího ze Žerotína, která vyvrcholila slavnostním projevem Dr. Antonína Geislera z Olomouce.

O rok později byl ve stejných novinách publikován ještě jeden článek napsaný Zdeňkem Opluštělem. Tentokrát čtenáře seznamuje s historií bývalého žerotínského mlýna⁴¹. Článek vyšel v novinách 16. 9. 1938. Je zde stručně popisován historický vývoj daného objektu od první zmínky uvedené v záznamech olomouckých zemských desek z roku 1348 až do roku 1904, kdy mlýn přestal pracovat kvůli jeho odvodnění. Článek uvádí i jména jednotlivých mlynářů, kteří měli vrchnostenský mlýn na starost.

40 Opluštěl, Z.: Čtenářské spolky před 40 lety. In: Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj, roč. XIV., č. 48., Litovel 1937, s. 2.

41 Opluštěl, Z.: O bývalém mlýně v Žerotíně. In: Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj, roč. XV., č. 37., Litovel 1938, s. 1-2.

1. 1. 5. Ostatní historické prameny k obci Žerotín v majetku institucí

Ve sbírkách olomouckého Vlastivědného muzea se nacházejí hmotné prameny, které mají k Žerotínu vztah prostřednictvím bývalé místní sladovny a její zdejší výroby sladové a žitné kávy. Konkrétně mám na mysli muzejní exponáty uložené v depozitářích tohoto muzea v podobě reklamních obalů výrobků žerotínské sladovny.

O těchto hmotných pramenech se mi zmínila paní Mgr. Hana Jakůbková při mé loňské návštěvě fotoarchivu Vlastivědného muzea, kde jsem hledal dobové fotografie a pohlednice obce Žerotín, přičemž právě od ní jsem zjistil, že zmíněné exponáty má ve správě pan Mgr. Martin Zdražil, který podle webových stránek olomouckého muzea je správcem muzejních sbírek týkajících se průmyslu, obchodu, řemesel a zemědělství.

Pár dobových fotografií obce jsem nakonec našel v pamětní knize obce Žerotín z období (1922) 1945-1957⁴², která je nedílnou součástí archivního fondu Místní národní výbor Žerotín. Tento archivní soubor dokumentů je uložen ve Státním okresním archivu v Olomouci. Na těchto fotografiích lze například vidět pomník a celou řadu domů č. p. 9, 8, 7, 6, 5, a 4, u kterých je v dané pamětní knize uvedena poznámka se jmény. Jedná se o jména Alois Motáň, Florián Klanica, Alois Vyhnánek, Jan Hamr, Vojtěch Vyhnánek a Karel Bajer. Také se zde nacházejí fotografie budovy tzv. staré školy, která byla později využita jako obecní chudobinec, a fotografie obecní kůlny, jež původně stála před místní současnou školou. Kůlna byla zbourána 17. března 1930.

42 SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

1. 2. Současné informační zdroje k obci Žerotín

1. 2. 1. Regionální a obecní tisk

Současný tisk regionální povahy, ve kterém se nacházejí zmínky o obci Žerotín, je tvořen zejména z novin Olomoucký puls, Olomoucké listy a také především z Čtvrtletního zpravodaje obecního úřadu Žerotín.

V Olomouckém pulsu⁴³ z roku 1998 se nachází pod rubrikou Obce okresu článek autorky Nadi Jandové nesoucí prostý název Žerotín. Čtenář si v něm může přečíst stručnou historii obce od prehistorického období až do 20. století, kde zkratkovitě zmiňuje osudy Žerotína od jeho osídlení, přes husitské války, období augustiniánského vlastnictví obce, působnost hraběte de Saint Genois v 19. století až do roku 1990, kdy byl zámek, využívaný JZD⁴⁴, navrácen původním majitelům. Dále článek obsahuje, co bylo nalezeno v okolí obce při archeologickém výzkumu, a také se zmiňuje o místních rodácích, současných spolcích působících v obci včetně zdejšího stavu obyvatelstva v letech 1930-1996.

Olomoucké listy z let 2001 a 2002 obsahují dva články vztahující se k dané obci. Jejich autorem je Bohumír Kolář. První článek⁴⁵ z roku 2001 připomíná především, kromě významných okamžiků historie Žerotína, snahy zpracovat obecní dějiny a publikovat je, přičemž prozatím nebyly nikým publikovány. V druhém článku je možné se seznámit s osudy žerotínských zvonů⁴⁶ do dnešních dnů. Autor zde velmi podrobně líčí, kdy a kým byly pro Žerotín postupně ulity tři obecní zvony, včetně jejich hmotnosti a zabavení pro vojenské potřeby v dobách válek.

Kromě regionálního tisku se k obci ještě váže vlastní obecní zpravodaj. Jedná se o Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín, ve kterém vyšly v roce 2008 celkově čtyři stručné články o historii obce, a to pod rubrikou Pár řádků z historie. V ostatních ročnících tohoto zpravodaje se podobná rubrika neobjevuje, přičemž je třeba říci, že se ve Vědecké knihovně v Olomouci nacházejí pouze tři ročníky žerotínského zpravodaje z let 2007-2009. Autorem této rubriky je Jiří Němec, který vychází z obecní kroniky. Tu sepsal žerotínský rodák a politik Josef Lukeš. První článek⁴⁷ z 5. dubna 2008 se zabývá pravděpodobným vznikem a následným vývojem názvu obce.

43 Jandová, N.: Obce okresu. Žerotín. In: Olomoucký puls, roč. 8., č. 27., Olomouc 1998, s. 10.

44 Jednotné zemědělské družstvo.

45 Kolář, B.: Obec Žerotín si o víkend připomene svou historií. In: Olomoucké listy, roč. 1., č. 2., Olomouc 2001, s. 2.

46 Kolář, B.: Osudy zvonů korespondují s historií obce. In: Olomoucké listy, roč. 2., č. 17., Olomouc 2002, s. 7.

47 Němec, J.: Pár řádků z historie. In: Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín (5. 4. 2008), roč. VIII., Žerotín 2008, s. 4.

V druhém článku⁴⁸ ze dne 6. června 2008 se čtenář dozví o prvních písemných zmínkách o obci a jejich prvních vlastnících. V září 2008 ve zpravodaji vyšel další článek⁴⁹ pojednávající o době husitské a bělohorské. Jsou zde probírány dějiny v obecné rovině a obec je tu pouze zmíněna několikrát ve spojitosti pohybu různých vojsk v okolí Žerotína v průběhu válečných let. Poslední čtvrtý článek⁵⁰ věnuje svou pozornost hlavně žerotínskému zámku a jeho zahradám, které v současné době z velké části už neexistují. Obsahem tohoto článku je zejména popis obou zámeckých zahrad.

Ve starším vydání stejného obecního zpravodaje⁵¹ z roku 2002 se nachází krátký vzpomínkový text popisující pobyt známé spisovatelky Gabriely Preissové v Žerotíně v letech 1943-1944 a její vztah k místnímu obyvatelstvu.

48 Němec, J.: Pár řádků z historie. In: Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín (6. 6. 2008), roč. VIII., Žerotín 2008, s. 6.

49 Němec, J.: Pár řádků z historie. In: Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín (7. 9. 2008), roč. VIII., Žerotín 2008, s. 6-7.

50 Němec, J.: Pár řádků z historie. In: Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín (8. 12. 2008), roč. VIII., Žerotín 2008, s. 4-5.

51 Rubringerová, E.: Malá vzpomínka na pobyt spisovatelky Gabriely Preissové u paní Ludmily Capkové v Žerotíně. In: Žerotín. Čtvrtletní zpravodaj, č. 14., Žerotín 2002, s. 3.

1. 2. 2. Žerotín v publikacích

K samotné obci doposud vyšly jen dvě publikace. Ovšem ani jedna z nich souvisle nemapuje bohaté dějiny Žerotína a jeho historický vývoj.

První a starší publikace o dané obci je v podstatě výroční zpráva MNV⁵² v Žerotíně-Strukově z roku 1975⁵³. Jedná se o výroční zprávu vydanou k otevření kulturně společenského zařízení v Žerotíně, které bylo vybudováno v letech 1969-1974 v rámci akce „Z“⁵⁴. Autorem výroční zprávy je Josef Bartoš, který vykonával funkci tajemníka MNV, a spoluautory jednotlivých kapitol k dějinám obce jsou pánové Šišma, Hajko a Motáš. Tato publikace obsahuje výroční zprávu MNV a kapitoly z dějin Žerotína v letech 1945-1975. Zmíněné kapitoly se zabývají osvobozením obce a jejím poválečným vývojem, vznikem a činností místního národního výboru, založením JZD v Žerotíně a ve Strukově, složením místního obyvatelstva, společenskými obecními organizacemi, tělovýchovou po druhé světové válce, kulturními poměry v obci Žerotín a nakonec samotnou výstavbou kulturně společenského zařízení. Na konci této brožury se nachází příloha fotografií.

Staré žerotínské zvyky a obyčeje⁵⁵ jsou druhou publikací k Žerotínu. Byla vydána v roce 2001 k příležitosti 870. výročí první písemné zmínky o obci. Kniha popisuje různé zvyky, tradice a svátky, které se slavily v průběhu kalendářního roku v různých ročních obdobích. Knihu napsal Ing. František Hejnar, jenž se narodil v roce 1936 v Žerotíně a od roku 1962 žije v Olomouci. Mimo tuto publikaci ještě napsal práci Dr. Edvard Reich – průkopník zemědělského pokroku a organizátor zemědělského školství, přičemž v letech 1997-1998 psal různé články na téma zemědělského školství a historie zemědělství do Hanáckých novin. Hejnarovy příspěvky lze také najít ve vlastivědném kalendáři Rok na Hané.⁵⁶

52 Místní národní výbor.

53 Bartoš, J. a kol.: Výroční zpráva MNV v Žerotíně-Strukově k otevření kulturně společenského zařízení v Žerotíně r. 1975. MNV v Žerotíně-Strukově 1975.

54 Tamtéž, s. 20.

55 Hejnar, F.: Staré žerotínské zvyky a obyčeje. Žerotín 2001.

56 Informace o autorovi jsou uvedené v závěru výše citované publikace.

1. 2. 3. Ostatní regionální literatura

Další informace k obci Žerotín se nacházejí v literatuře regionální povahy, zejména v podobě různých článků a kapitol věnovaných archeologickým nálezům v okolí Žerotína a jeho památkám. Těmi jsou především v současné době těžce poškozený zámek a jeho areál, včetně pozůstatků zámeckých zahrad. Kromě těchto záznamů můžeme ještě najít velmi stručné zmínky o dané obci v rozsahu jedné až dvou vět v podobě různých informací. Například, kde se Žerotín nachází, nebo že zde působil známý rod pánů ze Žerotína a podobně. Kvůli této skutečnosti je podíl regionální literatury v rámci přínosu informací o této obci vůči pramenům velmi malý.

Z veškeré literatury, kterou jsem k obci našel, kromě výše zmíněných publikací v předešlé podkapitole, mohu zmínit jen dvě knihy regionálního charakteru přinášející základní informace a tedy ucelenější náhled na Žerotín. Jedná se o Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960⁵⁷ a Historický místopis země Moravskoslezské⁵⁸, který uvádí spíše historické údaje. Právě naopak v Historickém místopise Moravy a Slezska se nacházejí základní fakta v podobě, kde se obec nachází, pod jaký soudní a politický okres patřila a jestli obec byla česká, či německá. Dále jsou tu uvedeny informace k historii, náboženství, počtům domů a obyvatel v různých letech, včetně rozsahu hospodářské půdy v hektarech a podniků či družstev, které na území dané obce existovaly. Tyto práce také uvádějí, kolik hlasů získaly jednotlivé politické strany v průběhu voleb v rámci obce, jaké spolky v ní působily a také jsou zde zmiňovaná jména významných osobností, které měly k dané obci jistý vztah.

První kapitoly⁵⁹ z pěti úvodních kapitol archivních pomůcek zpracovaných archivních fondů Archivu obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947) a Místního národního výboru Žerotín, (1922) 1945-1990, tedy přesněji řečeno z inventářů Státního okresního archivu Olomouc, obsahují informace o dané obci Žerotín. Především v podobě jejího politického i historického vývoje a současně upřesňují polohu Žerotína mezi sousedními městy, včetně toho, kde se nachází nejbližší vlakové nádraží, či kde původně sídlila pošta a obvodní lékař.

57 Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960, sv. 3., Ostrava 1972, s. 270-271.

58 Hosák, L.: Historický místopis země Moravskoslezské. Brno 1938, s. 497.

59 Tyto kapitoly jsou nazývány - Vývoj původce archivního fondu.

Oba inventáře uvádějí v podstatě stejná fakta, ale s tím rozdílem, že inventář⁶⁰ prvně jmenovaného fondu sleduje historický a politický vývoj Žerotína do konce druhé světové války. V inventáři⁶¹ druhého výše zmíněného archivního fondu lze sledovat následující poválečný vývoj obce až do roku 1990, kdy zdejší bývalé MNV ukončilo svou činnost.

Knihy pro každého Moravana⁶² je bohatým zdrojem informací o Moravě a její historii, o obyvatelstvu, zemědělství a průmyslu, který na Moravě působil a má své odezvy i v současné době. Součástí tohoto díla je i přehled jednotlivých vesnic a měst přinášející dotyčnému čtenáři základní popis moravských sídel. Je velká škoda, že se zde k obci Žerotín nachází pouze jedna zmínka o tom, že ves je pojmenovaná podle rodu pánů ze Žerotína. Víc tu není. Tuto knihu vydala Matice moravská.

Na rozdíl od předchozí knihy přináší více faktů dílo Dr. Josefa Samsoura⁶³, který v roce 1912 napsal seznam prodaných movitostí rušených klášterů na Moravě v době panování císaře Josefa II. Tento seznam se také týká Žerotína kvůli místní zámecké rezidenci a zdejšího klášterního nemovitého majetku, který vlastnil rušený církevní řád řeholních Augustiniánů kanovníků ze Šternberka, kde měli sídelní klášter. Daný seznam je velmi podrobný, neboť uvádí lokality, kde rušené řády měly své nemovitosti, a z nich zmiňuje prodávaný nemovitý majetek zejména v podobě soch světců, krajinomaleb, portrétů a různých jiných obrazů v pozlacených rámech. Jsou zde uváděny počty prodávaného majetku, včetně jeho odhadované ceny ve zlatých a krejcarech a skutečné prodejní ceny. Bohužel z tohoto seznamu v knižní podobě se nedozvíme, komu byl dotyčný klášterní majetek nemovitého rázu prodán.

V díle Stopami šternberské historie⁶⁴ od Vlasty Hlůzové se k Žerotínu váží dva články. Jeden pojednává o žerotínské škole a jejím vývoji v průběhu 19. a 20. století a čtenáře seznamuje s tím, kolik tříd tu bylo a kdo žáky učil. Jsou zde totiž uváděna konkrétní jména učitelů, kteří zde působili. Druhý a výrazně kratší článek se zabývá vývojem názvu obce a jeho obměnami jména s komponentem „žir“, které se postupně ustálilo až v 19. století v podobě „žer“.

60 Koudela, M.: Úvod do inventáře k Archivu obce Žerotín [1496] 1689-1945 (1947). Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1993, s. 1.

61 Kubičková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 3-17.

62 Brandl, V.: Kniha pro každého Moravana. Brno 1892, s. 408.

63 Samsour, J.: Prodej věcí movitých a zvláště klenotů ze zrušených klášterů za Josefa II. na Moravě. Brno 1912, s. 8.

64 Hlůzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 224-228, 309-310.

O bývalé žerotínské rezidenci Augustiniánů kanovníků ze Šternberka lze více zjistit v rozsáhlé encyklopedii klášterů⁶⁵, která mapuje osudy různých klášterů a dalších nemovitostí původně patřících církevním řádům na území Moravy a Slezska. Tato encyklopedie líčí velmi podrobně historický vývoj daných památek jak před rušením církevních řádů, tak i v době následující. V případě Žerotína je možné zjistit, kým byl zámek navržen, jak a kým byl vyzdoben, co se s ním stalo po zrušení šternberského kláštera a také, jakým způsobem byl v průběhu 19. století přestavěn. Tím vlastní text končí.

Ladislav Hosák ve své knize nesoucí název *Z minulosti Olomouckého kraje*⁶⁶ v kapitole Šternberský okres zmiňuje Žerotín ve spojitosti s pány ze Žerotína a s bývalými okolními rybníky, které v okolí této obce již dávno neexistují, neboť byly vysušeny a přeměněny v pole a luka. Ovšem nejedná se o bohatý informační zdroj, protože daná obec je tu zmíněna velmi stroze na dvou stranách knihy.

Netradiční pohled na žerotínskou vesnici přinášejí dva zástupci z regionální literatury zabývající se zámeckými zahradami na Moravě a tím, co v nich roste. Jedná se o knihu *Moravské zámecké parky a jejich dřeviny*⁶⁷ a na to navazující článek⁶⁸ z časopisu Slezského muzea věnující se severomoravským zámeckým parkům. Obě práce označují žerotínský zámecký park za zanedbaný a současně jmenují druhy jehličnatých a listnatých stromů, které se v něm nacházejí. Také upozorňují na zdejší cenný mohutný platan. Zajímavostí obou prací je to, že vedle českých názvů rostlin jsou zmiňovány i názvy latinské. Autorem knihy a daného článku v časopise Slezského muzea je jedna a tatáž osoba. Tou je Karel Heike.

V numismatickém sborníku⁶⁹ z roku 1986 se objevuje velmi krátká zpráva o nálezů mince v okolí Žerotína. Pravděpodobně šlo o nějaký „husitský groš“ nalezený na poli. Dnes není jasné, zda mince byla nalezena vcelku nebo jen její části. Onu kratičkou zprávu do sborníku napsal Ondřej Kolář.

65 Foltýn, D.: Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005, s. 815.

66 Hosák, L.: *Z minulosti Olomouckého kraje*. Olomouc 1956, s. 68, 70.

67 Heike, K.: *Moravské zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha 1985, s. 283.

68 Heike, K.: Poznámky k dendrologické skladbě některých severomoravských zámeckých parků. In: *Časopis Slezského muzea*. Série C, č. 1., XXIV., Slezské muzeum 1975, s. 88.

69 Kolář, O.: Nález mince v Žerotíně-Strukově, okres Olomouc. In: *Numismatický sborník*, č. 17., Praha 1986, s. 288.

Spíše větší zajímavostí byl a je archeologický nález staroslovanské železářské pece nedaleko této obce. Článek⁷⁰ o tomto nálezu byl publikován Karlem Ludikovským ve sborníku Československé společnosti archeologické při Československé akademii věd. Daný článek velmi podrobně líčí, kde došlo k nalezení pece, a také popisuje samotný nález. Jeho součástí jsou i nákresy plánu železářské pece a jejích pozůstatků, včetně ukázek slovanské keramiky nalezené v jejím blízkém okolí a kreseb dyzen pocházejících z pece. Autorkou nákresů a kreseb je B. Ludikovská.

Publikace s názvem Hrad a zámek na Moravě⁷¹ pamatuje mimo jiná panská sídla také na žerotínský zámek. Velmi stručně popisuje jeho historii v rozsahu jednoho odstavce a dodává charakteristiku zámeckého exteriéru a interiéru.

Velký erbovník⁷², tedy encyklopedie rodů a erbů, se sice především zabývá rodem pánů ze Žerotína, jmenuje jejich významné představitele a líčí jejich význam, ale přesto všechno se tu objevuje zmínka o obci Žerotín v tom slova smyslu, že ji vlastnil ve 13. století stejnojmenný rod později povýšený do panského stavu.

Historii žerotínského zámku se také zabýval už výše jmenovaný regionální autor Zdeněk Opluštil, a to dokonce dvakrát. Jeho články se stejným názvem Zámek v Žerotíně je možné najít ve Vlastivědné čítance zvané Šternbersko⁷³ a ve Vlastivědném sborníku střední a severní Moravy⁷⁴. Oba články se zabývají nejprve původem pánů ze Žerotína a posléze historickým vývojem zdejšího zámku od původní středověké tvrze až po jeho výstavbu v podobě klášterní letní rezidence šternberského kláštera a následné přestavby zejména v 19. století, včetně jeho odkoupení rolnickou sladovnou. Oba dva publikované články jsou svým způsobem po obsahové stránce stejné, přičemž zásadní rozdíl je v tom, že první článek uvedený ve Vlastivědné čítance je podrobnější a rozsáhlejší. Čtenáři poskytuje více informací. Naopak autorova práce publikovaná ve Vlastivědném sborníku je kratší a neuvádí tolik podrobnější fakta. Nedílnou součástí těchto článků jsou také stejné kresby rodové pečeti Žerotínů z roku 1298 a fotografie západního průčelí zámku v Žerotíně.

70 Ludikovský, K.: Staroslovanské železářské pece v Žerotíně u Šternberka. In: Sborník československé společnosti archeologické při ČSAV, č. 1., Brno 1961, s. 48-55.

71 Musil, F.: Hrad a zámek na Moravě. Praha 1987, s. 238.

72 Mysliveček, M.: Velký erbovník: Encyklopedie rodů a erbů v zemích Koruny české, sv. 2., Plzeň 2006, s. 360-361.

73 Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931, s. 179-184

74 Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědný sborník střední a severní Moravy, č. 10., Olomouc 1931-1932, s. 114-117.

Další zmínky k obci Žerotín a především o pánech ze Žerotína lze najít ve Vlastivědě Moravské⁷⁵ z roku 1922, kde Viktor Pinklava píše o Šumvaldě. Jedná se o poněkud delší regionální práci věnující se dějinám obce Šumvald a na prvních stranách daného textu se objevují informace o pánech ze Žerotína, jejich rodovém erbu, včetně jejich původu pocházejícího mimo jiné právě i z této osady, které je dotýčný článek věnován. Pinklava zde totiž popisuje, že Šumvald patřil mezi první přídomky daného šlechtického rodu, než se začal psát „ze Žerotína“.

Žerotín se také objevuje v knize Šternberk na Moravě⁷⁶, kde je dvakrát krátce zmíněn v rozsahu dvou vět. Jednou se o něm hovoří v souvislosti s tvrzí, která v obci kdysi stála, a po druhé v rámci zmínky o Šumvaldu u Uničova, který Žerotínům patřival. Jinak se tato kniha věnuje městu, státnímu hradu Šternberk a jeho okolí. Poskytuje čtenářům také informace o místní železniční dopravě a autobusových spojích.

Článek Evy Stupkové o Vyhnancích⁷⁷ líčí smutné osudy uničovského konšela a mlynáře Johana Rypla, který byl z Uničova vyhnán v dobách bojů mezi králi Jiřím z Poděbrad a Matyášem Korvínem. Rypl se posléze usadil v Žerotíně. Právě jemu a jeho rodině začali místní obyvatelé říkat „vyhnanci“, kvůli tomu, za jakých okolností se do Žerotína dostali. Daný článek vyšel v roce 2003 v Olomouckém archivním sborníku. Součástí tohoto článku je poznámkový aparát a seznam pramenů, ze kterých autorka článku vycházela.

V publikaci Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku z roku 1983⁷⁸ se vyskytují informace o jednotlivých držitelích obce a především o žerotínském zámku, které stručně popisují jeho historický vývoj. Obsah informací se moc neliší jako v předchozích citovaných dílech zabývajících se zejména stejným zámeckým areálem. Přesto se zde nachází pár drobných informací, které ve výše jmenovaných publikacích regionální literatury čtenář či badatel nenajde.

Vývoj názvu obce Žerotín a jeho různé obměny v jednotlivých letech můžeme sledovat v Místopisném rejstříku obcí⁷⁹, který napsal již zemřelý Adolf Turek. Současně je zde uvedeno, kdy a k jakým okresům obec náležela a kdy došlo ke spojení této obce se sousedním Strukovem, který se osamostatnil až v roce 1990.

75 Pinklava, V.: Šumvald. In: Vlastivěda Moravská. II. místopis. Unčovský a Rýmařovský okres. Brno 1922, s. 220-232.

76 Rokyta, H.: Šternberk na Moravě. Státní hrad, město a okolí. Praha – ČEDOK 1951, s. 15.

77 Stupková, E.: Vyhnaneci. In: Olomoucký archivní sborník, č. 1., Opava 2003, s. 56-58.

78 Spurný, F.: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Severní Morava. Praha 1983, s. 286.

79 Turek, A.: Místopisný rejstřík obcí Českého Slezska a Severní Moravy. Zemský archiv v Opavě. Opava 2004, s. 975.

1. 2. 4. Žerotín, zámek a kaple v současných fotografiích

V září 2013 jsem vyfotografoval celou obec Žerotín z letadla, včetně současného stavu zdejšího zámeckého areálu, během vyhlídkového letu, který začal na soukromém letišti u Dětřichova nedaleko Uničova. Na těchto fotografiích lze vidět skoro celou obec kopírující silnici vedoucí z Uničova směrem na Šternberk, která danou obcí prochází, včetně domů, hospodářských budov a pozemků. Velký důraz při focení byl především kladen na místní zámek a jeho park. Na záběrech lze vidět, v jakém stavu se daný areál nachází, včetně skleníků, které jsou součástí tohoto areálu. Na ostatních fotografiích se objevuje současná žerotínská škola, kulturní dům s obecním úřadem a novější zástavba obce s obecním rybníkem.

Dále mám k dispozici fotografie stavu zámku a zámecké zahrady z roku 2010, které jsem pořídil a posléze srovnával se stavem zámku z roku 1931. Stejným způsobem jsem porovnal stav zámeckého parku s dobovým vyobrazením zámecké zahrady kolem roku 1833. Fotografie z roku 1931 a dané vyobrazení pocházejí z regionální literatury. Výsledkem tohoto porovnání stavů je jasný rozdíl mezi kdysi udržovaným zámeckým areálem, který je v dnešní době neudržovaný, poničený a značně zarostlý.

Současně jsem při návštěvě žerotínské kaple svaté Marty pořídil fotografie jejího interiéru, včetně vybavení kaple, jehož významnou položkou je oltářní obraz s nápisem „Svatá Marto, oroduj za nás“.

1. 2. 5. Ostatní informační zdroje k obci v úředním a v soukromém vlastnictví

V návrhu územního plánu obce Žerotín v nazvané kapitole Stavební kultura a požadavky památkové péče se nachází seznam drobných památek místního významu, které se vyskytují na území této obce. Daný seznam uvádí velmi stručné informace v podobě jejich základního popisu a také zmiňuje, kdy byly jednotlivé pamětihodnosti postaveny. Tato úřední dokumentace je uložena na Obecním úřadě v Žerotíně a autorem tohoto návrhu je pan Ing. Dujka.⁸⁰

Nepřímé informace k obci Žerotín se vyskytují u paní Nečesané, která bydlí v rodném domě senátora Josefa Lukeše a vlastní kopii diplomové práce na téma Senátor Josef Lukeš. Tuto práci vypracovala studentka historie Marcela Hadamčíková, která studovala na Katedře historie v rámci Filozofické fakulty na Ostravské univerzitě. Součástí této kopie jsou dvě fotografie rodného domu zmíněného senátora s pamětní deskou z roku 1990 a samotné pamětní desky, která je v současné domě umístěna ve vestibulu kulturního zařízení v Žerotíně. Autorkou desky je dcera senátora, akademická sochařka Jaroslava Lukešová-Kýnová.⁸¹

Díky vstřícné ochotě pana Gébla a pana Bajera, který bydlí „Na Domkách“⁸², mám k dispozici další obrazové materiály k obci, včetně jednoho novinového výstřižku z neznámých novin obsahující zajímavé informace o zámeckých zahradách. Jednotlivé černobílé fotografie, od obou výše zmíněných pánů, zobrazují domy v obci, budovy bývalé sladovny, které jsou součástí zámeckého areálu, a původní sochy představující řecká mytologická božstva. Tyto sochy se původně nacházely v zámeckém parku.

Výstřižek z neznámých novin nese název Žerotínští „obři“⁸³ a popisuje, že se v žerotínském zámeckém parku původně vyskytovaly čtyři veliké sochy představující mytologické postavy z antického světa, přičemž obři se jim lidově říkalo kvůli jejich nadživotní velikosti. Článek také popisuje, jakým způsobem se tyto sochy v roce 1914 nakládaly a odvezly do Valtic. Autorem článku je Bohumír Kolář.

Bohužel v tomto případě znám jen jméno autora článku, což pro úplnou citaci tohoto zdroje nestačí, protože neznám, kdy a v kterých novinách dotyčný článek vyšel a na jaké straně se vůbec vyskytuje. Proto jsem jej hledal v hlavním katalogu Vědecké knihovny v Olomouci, ale bezvýsledně, protože se mi nepodařilo najít původní zdroj vydání tohoto novinového článku.

80 Dujka, V.: Návrh územního plánu obce Žerotín. Červenec 1999, s. 21.

81 Hadamčíková, M.: Senátor Josef Lukeš. Diplomová práce. Ostrava 1993.

82 Místní neoficiální název ulice v obci.

83 Kolář, B.: Žerotínští „obři“. Neúplná citace. Novinový výstřižek poskytl Vladimír Bajer.

Další důležitý a zajímavý obrazový materiál v podobě jeho kopií jsem získal ze soukromých sbírek kronikáře Hnojic pana Oldřicha Františka Pola. Tento bohatý zdroj na staré pohlednice, fotografie a reklamy mi poskytl nový obrazový materiál, který jsem z předešlých informačních zdrojů neobdržel. Právě zde jsem si pořídil kopie dobových pohlednic Žerotína se zámekem, novou budovou školy a s kaplí, včetně starých fotografií horní a dolní částí obce a fotografií Rolnické sladovny v Žerotíně na Moravě v českém a německém znění. Ze sbírky pana Pola jsem také nafotil pevné obaly výrobků žerotínské žitné kávy a tehdejší reklamy propagující tuto kávu vyráběnou v obci.

Současně jsem nově obdržel kopie původních fotografií členů místního Sokola a členů Rolnicko-čtenářské besedy v Žerotíně.

Při hledání oficiálních webových stránek žerotínského Sokola jsem na internetu našel odkaz na kopii diplomové práce, která se věnuje historii organizace Sokol v obci Žerotín. Práci napsal Radek Hrubý v rámci svého studia oboru Řízení volnočasových aktivit na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.⁸⁴

84 Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012.

2. Žerotín před první světovou válkou

2. 1. Informace, správní vývoj, starší dějiny a pamětihodnosti obce

2. 1. 1. Základní údaje o obci Žerotín

Obec Žerotín se nachází mezi menšími městy Šternberk, Uničov a Litovel asi 10 kilometrů západním směrem od Šternberka.⁸⁵

Tato ves leží v nížinné oblasti bývalého soudního okresu Šternberk v nadmořské výšce kolem 225 metrů. Žerotín byl v roce 1850 původně samostatnou obcí, která byla součástí politického a soudního okresu Šternberk⁸⁶. Přesto tato ves měla společný katastr se sousedními obcemi Krnov a Strukov. Ten byl od roku 1960 součástí Žerotína v rámci spojené obce Žerotín-Strukov. V roce 1854 v Žerotíně, Krnově a ve Strukově žilo dohromady 869 obyvatel.⁸⁷

První zmínka o této obci pochází z roku 1141 z latinské listiny, kde je Žerotín latinsky zmiňován jako Siratine v rámci zboží olomoucké kapituly⁸⁸. Později se ves stala majetkem šlechtického rodu, který se podle ní začal psát. Jedná se o známý rod pánů ze Žerotína. Od roku 1480 ves patřila církevnímu řádu řeholních Augustiniánů kanovníků ze Šternberka, kteří zde nechali postavit v průběhu 18. století zámek. Ten i s celou obcí po zrušení jejich řádu v roce 1784 přešel do správy náboženského fondu. Roku 1827 se Žerotín stává majetkem hraběte de Saint Genois, který jej odkoupil ze správy daného fondu. Do roku 1868 patřily osady Strukov a Krnov k obci Žerotín. V letech 1938-1945 ves spadala pod okres Olomouc-venkov a trvale se stala součástí olomouckého okresu až v roce 1960.⁸⁹

Žerotín byl a je vyspělou zemědělskou vesnicí. Roku 1900 hospodářská půda společně s Krnovem a Strukovem dohromady tvořila 807 hektarů. Z toho 539 hektarů byla pole a 208 hektarů tvořily louky. Zbytek byl složen z pastvin, zahrad a lesů, které celkově dosahovaly plochy 60 hektarů. Původně zde byl provozován chov koní, dále tu byl chov skotu a krav. V obci se také nacházela Rolnická akciová sladovna, která byla založena v roce 1869. Ve vsi existovaly i další hospodářské podniky v podobě mlékárny, družstevního lihovaru a později vzniklého zemědělského strojního družstva.⁹⁰

85 Koudela, M.: Úvod do inventáře k Archivu obce Žerotín [1496] 1689-1945 (1947). Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1993, s. 1.

86 Turek, A.: Místopisný rejstřík obcí Českého Slezska a Severní Moravy. Zemský archiv v Opavě. Opava 2004, s. 975.

87 Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960, sv. 3., Ostrava 1972, s. 270.

88 Kubičková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 3.

89 Koudela, M.: Úvod do inventáře k Archivu obce Žerotín [1496] 1689-1945 (1947). Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1993, s. 1.

90 Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960, sv. 3., Ostrava 1972, s. 271.

Dále byla v Žerotíně provozována výroba sladové a žitné kávy, která zde byla založena v roce 1897. Současně se zde nacházela drůbežárna a záložna.⁹¹

Obec byla středně velkou českou obcí, kde v roce 1930 žilo 559 obyvatel. Z nich 543 obyvatel bylo české národnosti a pouhých 10 obyvatel bylo národnosti německé. Původně se v okolí vsi nacházely různě velké rybníky, které byly postupně od 18. století vysušovány. Jeden z nich se vyskytoval v místech, kde dnes stojí Strukov.⁹²

Žerotín se nachází u silnice mezi Šternberkem, Uničovem a Litovlí, přičemž nejbližší železniční zastávky jsou ve Sřeni a ve Štěpánově ležící na důležité trati vedoucí z Olomouce přes Zábřeh na Moravě do Prahy a opačně. Pobočka pošty se nacházela v sousedních Hnojicích a obvodní lékař sídlil až ve Šternberku. Tato zejména katolická vesnice byla přifařena k Hnojicím, kde byla fara. Žerotínská škola je ve vsi datována od roku 1853.⁹³

Na území obce působila řada místních spolků a organizací. Jako příklad lze uvést rolnicko-čtenářskou besedu, sdružení venkovské omladiny a tělocvičnou jednotu Sokol. Dané spolky organizovaly různá divadelní představení. Také tu působil místní sbor dobrovolných hasičů, který vznikl v lednu 1925. V roce 1930 byl hasičský sbor vybaven motorovou stříkačkou a současně obec nechala postavit hasičskou zbrojnici.⁹⁴

Ze stranických politických organizací měla v letech 1919-1938 nejvlivnější postavení v obci zejména agrární strana. Své zastoupení tu měla také lidová strana.⁹⁵

Žerotín byl od 18. století německy uváděn jako Zierotein a ve válečných letech 1939-1945 jako Scherotein.⁹⁶

V průběhu druhé světové války bydlela v Žerotíně známá spisovatelka Gabriela Preissová. Obec byla částečně osvobozena dne 6. 5. 1945.⁹⁷

Od podzimu 1945 správu obce převzal MNV⁹⁸. Ten skončil v roce 1990.⁹⁹

91 Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960, sv. 3., Ostrava 1972, s. 271.

92 Koudela, M.: Úvod do inventáře k Archivu obce Žerotín [1496] 1689-1945 (1947). Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1993, s. 1.

93 Tamtéž, s. 1.

94 Kubičková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 4.

95 Koudela, M.: Úvod do inventáře k Archivu obce Žerotín [1496] 1689-1945 (1947). Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1993, s. 1.

96 Kubičková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 3.

97 Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960, sv. 3., Ostrava 1972, s. 271.

98 Kubičková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 6.

99 Tamtéž, s. 17.

2. 1. 2. Historický vývoj názvu obce

Poprvé se název obce objevuje v listině olomoucké kapituly z roku 1141 jako Siratine.¹⁰⁰

Další podobné názvy obce Žerotín se objevují v různých podobách psaných v latině, němčině a češtině v rámci svého vývoje v následujícím chronologickém pořadí: 1280 Siretin, 1290-1348 Sirotin, 1333 Zierotyn, 1348 Zeretytn, 1352 Zerotein, 1353 Syrzenin nebo Syrzetin, 1355 Syroczin, 1355-1415 Zyrotin, 1356 Zyroczin, 1358-1466 Zerotin, 1359 Zeretin, 1381 Serotein, 1382 Syrotyn, 1385 Schlroczien, 1398 Zyrotyn, 1417-1458 Zirotin, 1420 Zyroczin, 1443 Zirotina, 1468 Zierotin, 1516 ze vsi Zeretina, 1599 Schierotin, 1636-1662 Scherotin, 1664-1676 Zierotin, 1672 Zieretin, 1751-1918 Zierotein, 1771 Zierotinium, 1924 Žerotín¹⁰¹, 1939-1945 Scherotein a nebo Zerotein.¹⁰²

Nejstarší podoby názvu vsi zjevně poukazují na odvozování od vlastního jména Žirata či Žiřeta jako pravděpodobné domácí podoby jména k některým starším jménům osob s komponentem „žir“. Přičemž komponent „žer“ se ustálil až v průběhu 19. století a objevuje se poměrně často v názvech českých obcí. Jako vhodný příklad lze uvést obce Žeranovice, Žerovice a nebo Žerůvky.¹⁰³

100Kubíčková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 3.

101Hlůzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 309.

102Turek, A.: Místopisný rejstřík obcí českého Slezska a severní Moravy. Opava 2004, s. 975.

103Hlůzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 309-310.

2. 1. 3. Správní a majetkový vývoj Žerotína do roku 1912

Žerotín byl podle latinské listiny z roku 1141 majetkem olomoucké kapituly¹⁰⁴ a ve stejném roce zde olomoucký biskupský chrám vlastnil tři lány půdy.¹⁰⁵

Od roku 1290 obec pravděpodobně začali vlastnit pánové ze Žerotína počínaje Arpádem ze Žerotína. Dalšími známými majiteli jsou bratři Mikuláš, Vítek a Ješek ze Žerotína¹⁰⁶, přičemž v zemských deskách se nachází zápis o majetcích v Žerotíně z roku 1365, kde je zmíněno, že jistý Beneš ze Šumvaldu vyměnil Ješkovi ze Žerotína a jeho bratrům žerotínské zboží za državy v Přílukách a Břevenci. V důsledku této výměny majetků se Mikuláš ze Žerotína stal majitelem žerotínského dvorce a jeho bratři si rozdělili obec na dvě části. Ješek obdržel větší část obce a Vít její menší díl.¹⁰⁷

V roce 1388 Mikuláš ze Žerotína prodal svou část žerotínského zboží Petrovi ze Šternberka. Novým majitelem tohoto žerotínského dílu se stal augustiniánský klášter ve Šternberku, který jej koupil v roce 1407 od Petra z Kravař.¹⁰⁸

V roce 1468 další části Žerotína získal klášter od Bernarda ze Žerotína výměnou za jiné klášterní majetky¹⁰⁹ a teprve až v roce 1480 se stává šternberský klášter majitelem celého žerotínského majetku¹¹⁰. Později v obci vznikl klášterní poplužní dvůr, který byl v roce 1789 rozparcelován. V době 18. století řeholní Augustiniáni kanovníci nechali v Žerotíně postavit zámeckou rezidenci. Ta byla vybavena trvalým mobiliářem, včetně portrétů a obrazů s náboženskou i loveckou tematikou.¹¹¹

Podle výpisků Ing. Karla Svobody z evidence rustikálu týkajícího se Žerotína se zde nacházejí poznámky ohledně odbytu obilí a nákupu dřeva, pod kterými se objevují jména žerotínských úředníků. Tyto poznámky včetně konkrétních jmen jsou datovány k 25. srpnu 1749. Žerotínským rychtářem v této době byl Josef Šišma a Matěj Nečesaný vykonával konšelský úřad. Přisedícími rychtáře a konšela byli pánové Jan Vyhnánek, Jan Svoboda, Jiří Motáš a Josef Sovinský. Tyto informace pocházejí z nezpracovaného archivního fondu Ing. Karla Svobody v podobě osobní pozůstalosti.¹¹²

104Kubičková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 3.

105Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931, s. 179.

106Hosák, L.: Historický místopis země Moravskoslezské. Brno 1938, s. 497.

107Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931, s. 179-180.

108Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931, s. 180.

109Foltýn, D.: Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005, s. 815.

110Koudela, M.: Úvod do inventáře k Archivu obce Žerotín [1496] 1689-1945 (1947). Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1993, s. 1.

111Foltýn, D.: Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005, s. 815.

112SOkA Olomouc, fond Svoboda Karel, Ing., Žerotín, 1940-1950.

Za vlády Josefa II. dochází v roce 1784 ke zrušení církevního řádu šternberských Augustiniánů kanovníků a klášterní majetek přešel do správy náboženského fondu. Z tohoto fondu žerotínský statek v roce 1827 koupil nový soukromý majitel hrabě Saint Genois¹¹³. Literatura uvádí, že dané zboží bylo náboženským fondem prodáno hraběti Filipovi de Saint Genois za 65 015 zlatých, které začalo sdílet stejný osud hradištského panství za vlády hraběte.¹¹⁴

Zmíněné panství, které původně patřilo klášteru Hradisko, koupil hrabě de Saint Genois z náboženského fondu v roce 1826, tedy o rok dříve před získáním žerotínského statku. V průběhu roku 1827 slibovalo 20 vesnic, včetně Štěpánova, který leží nedaleko Žerotína, novému majiteli hradištského dominia poddanství „na věčné časy“, ovšem v té době nikdo nevěděl, že tento slib bude platit jen do roku 1848, kdy došlo ke zrušení patrimoniální správy, včetně poddanství, přičemž dané panství se stalo velkostatkem v majetku hraběte jako hospodářský celek rozšířený o žerotínské zboží.¹¹⁵

Žerotín se po roce 1848 stal součástí politického a soudního okresu Šternberk¹¹⁶. Ten sousedil s politickými okresy Šumperk a Rýmařov na severu a na východě s okresem Moravský Beroun. Za jižní hranici šternberského okresu se nacházely politické okresy Olomouc a Litovel, přičemž západním směrem se nacházel okres Zábřeh. V roce 1849 bylo území šternberského okresu správně začleněno do Olomouckého kraje a vzniklo okresní hejtmanství pro jednotlivé soudní okresy Šternberk, Dvorce, Rýmařov, kde v letech 1855-1868 existovala sídla smíšených okresních úřadů.¹¹⁷

Po roce 1868 se ve Šternberku objevuje obnovené hejtmanství, které bylo nově podřízeno brněnskému místodržitelství. Na území šternberského politického okresu se v roce 1880 nacházelo celkem 76 obcí. Velké změny nastaly v roce 1909, kdy soudní okres Dvorce a s ním i město Libavá byly připojeny k nově vytvořenému okresnímu hejtmanství v Moravském Berouně a od hejtmanství v Litovli byl k politickému okresu Šternberk připojen soudní okres Uničov. Obce Pňovice a Střelice byly v roce 1912 opět přiděleny k politickému okresu Litovel.¹¹⁸

113Koudela, M.: Úvod do inventáře k Archivu obce Žerotín [1496] 1689-1945 (1947). Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1993, s. 1.

114Hosák, L.: Historický místopis země Moravskoslezské. Brno 1938, s. 497.

115Kanyza, J.: 700 let Štěpánova. Štěpánov 1973, s. 15, 22.

116Turek, A.: Místopisný rejstřík obcí Českého Slezska a Severní Moravy. Zemský archiv v Opavě. Opava 2004, s. 975.

117Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Ostrava 1972, sv. 3., s. 221.

118Tamtéž, s. 221.

2. 1. 4. Žerotín ve starších dějinách

První osídlení okolí Žerotína nám dokládají nálezy dvou železářských pecí ze slovanského období, které společně s archeologickými nálezy dalších pecí v nedalekých Želechovicích a v obci Dolní Loučka poukazují na zvýšenou koncentraci těchto objektů v rámci slovanského osídlení na území úrodné nížiny.¹¹⁹

Další podobná pec byla objevena v Hnojicích, v obci sousedící se Žerotínem, kde došlo k odkrytí menší pece podkovovitého tvaru při úpravách místního parku na náměstí obce. Na žerotínské železářské pece upozorňoval výskyt železné škváry a strusky, včetně úlomků laténské keramiky. Ty byly nalezeny v lokalitě nazvané Céповý rybník, kde se původně vyskytoval podlouhlý rybník, který obtékal místní potok zvaný Teplička.¹²⁰

První písemná zmínka o obci Žerotín pochází z roku 1141 z latinské listiny¹²¹, kde je obec zmíněna jako součást zboží olomoucké kapituly¹²². Současně se uvádí, že olomouckému biskupskému chrámu patřily v okolí vsi 3 lány půdy, které v přepočtu na hektary podle literatury tvořily 51, 792 hektarů.¹²³

Později se ves za neznámých okolností stává majetkem rodu ze Žerotína, z jehož členů je v roce 1290 prvně zmíněno jméno Arpáda ze Žerotína. Na území obce byla vybudována tvrz, která je poprvé uváděna až v roce 1348, kdy byla prodána Onešem z Újezda jistému Peškovi z Pěččina. Přesto v průběhu druhé poloviny 14. století získal ves i tvrz opět rod Žerotínů. Za husitských válek došlo k pravděpodobnému poškození tvrze, neboť ji v této době vlastnil husitský nepřítel Všebor z Dubčan, který v roce 1437 pobořenou tvrz prodal Bernardovi ze Žerotína. Ta byla obnovena, protože ji v roce 1480 koupil od Bernardova syna Jana ze Žerotína augustiniánský klášter ve Šternberku. Tvrz je naposledy zmiňována v urbáři šternberského panství z roku 1599.¹²⁴

119Ludíkovský, K.: Staroslovanské železářské pece v Žerotíně u Šternberka. In: Sborník československé společnosti archeologické při ČSAV, č. 1., Brno 1961, s. 55.

120Tamtéž, s. 48.

121Výše zmíněná listina spojovaná s olomouckým biskupem Zdíkem byla původně datována k roku 1131, ale po přezkoumání historických událostí spojovaných s danou listinou bylo v roce 1978 řečeno s konečnou platností, že tato listina musela vzniknout v časovém rozmezí od února 1141 do začátku roku 1142. Tato skutečnost v podobě změny datace této poměrně důležité listiny pro řadu obcí šternberského regionu se zejména projevuje v nově vydávaných dějinách obcí pod záštitou Státního okresního archivu v Olomouci a profesionálních historiků. Přesto stále vycházejí různé propagační materiály, kde se objevuje starší datace. Například lze uvést kalendář města Šternberka z roku 2002. Hlůzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 310.

122Kubíčková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 3.

123Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Vlastivědný sborník střední a severní Moravy, č. 10., Olomouc 1931-1932, s. 114.

124Spurný, F.: Hrad, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Severní Morava. Praha 1983, s. 286

Po roce 1480 tvrz pravděpodobně sloužila jako sídlo klášterních hospodářských úředníků. V průběhu 18. století byla využívána jako letní sídlo představených kláštera, přičemž v letech 1748-1751 byla v jejích místech postavena zámecká letní rezidence v barokním slohu.¹²⁵

Jednalo se o zámeckou stavbu obdélníkové jednopatrové budovy s kaplí svatého Josefa vyzdobenou freskami známého malíře Jana Kryštofa Handkeho. Při této zakázce pro šternberské augustiniány pomáhal Handkemu jeho švagr Josef Sadler, který se tímto také podílel na vnitřní výzdobě kaple a jídelny. V okolí zámku byla založena barokní zahrada. Po zrušení šternberského kláštera v roce 1784 přešel veškerý církevní majetek augustiniánů, včetně žerotínského zboží, do správy náboženského fondu.¹²⁶

Po převedení daného majetku do náboženského fondu docházelo k rozprodávání nemovitého mobiliáře ze žerotínského zámku. Díky práci z roku 1912, kterou napsal Dr. Josef Samsour, víme, že konkrétně byly prodány obrazy. Jednalo se o obraz svatého Františka Xaverského, dva obrazy svatého Jana Nepomuckého a Sarkandra, dva velké malované obrazy, dvanáct různých obrazů, dva obrazy s loveckou tematikou a nakonec o dva portrétní obrazy s pozlacenými rámy.¹²⁷

Za napoleonských válek byl zámek využit jako vojenská nemocnice podřízená vytvořené nemocnici pro vojáky sídlící v obci Dolní Dlouhá Loučka. V roce 1827 získal Žerotín i zámek se zahradou hrabě Filip de Saint Genois a tento nově nabytý majetek sloučil s panstvím zrušeného kláštera Hradisko nedaleko Olomouce. Zámecké prostory zámku v Žerotíně nechal hrabě obnovit a zahradu upravit do anglického stylu.¹²⁸

Žerotínský statek držel rod de Saint Genois až do roku 1879, poté připadl do rukou Lichtenštejnů. Zámecký areál získalo v roce 1884 prostřednictvím koupě rolnické družstvo, které v Žerotíně vlastnilo místní sladovnu.¹²⁹

125Musil, F.: Hrady a zámky na Moravě. Praha 1987, s. 238.

126Spurný, F.: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Severní Morava. Praha 1983, s. 286.

127Samsour, J.: Prodej věci movitých a zvláště klenotů ze zrušených klášterů za Josefa II. na Moravě. Brno 1912, s. 8.

128Spurný, F.: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Severní Morava. Praha 1983, s. 286.

129Musil, F.: Hrady a zámky na Moravě. Praha 1987, s. 238.

2. 1. 5. Žerotínské památky

2. 1. 5. I. Zámek

S prvními úvahami postavit v Žerotíně letní zámeckou rezidenci přišel probošt šternberského kláštera Patricius Meixner na začátku 30. let 18. století. Proto byli 23. října 1731 povoláni do augustiniánského kláštera ve Šternberku lichtenštejnští architekti Beduzzi a Libisch, aby pomohli realizovat tyto úvahy. V roce 1833 Beduzzi navštívil Žerotín, kde si prohlédl budoucí místo stavby. O rok později, tedy v roce 1834, dokončil Antonio Beduzzi svůj stavební projekt, podle kterého se mělo stavět. Jenže v tomto roce zemřel klášterní probošt Meixner a následně o rok později i samotný architekt Beduzzi. Klášter sice zaplatil vdově po zemřelém architektovi vyprojektované stavební plány, ale neví se, jestli byly pro stavbu využity, protože nový probošt Jan Josef Glätzel původní myšlenku výstavby zámku realizoval v letech 1748-1751 na základě jiného stavebního projektu architekta Matyáše Wagnera z Opavy. Přesto je možné, že tento stavitel mohl využít některé prvky z předchozího projektu svého předchůdce.¹³⁰

V roce 1751 byl dostavěn žerotínský zámek, přičemž jeho původní interiér tvořil celkově 29 místností, včetně zámecké kaple a jídelny. Obě místnosti vymaloval již výše zmíněný Handke a za svou práci obdržel plat ve výši 410 dukátů.¹³¹

Současně v roce 1750 namaloval hlavní oltářní obraz znázorňující Smrt svatého Josefa a ve druhé polovině roku 1751 vymaloval společně s Josefem Sadlerem jídelnu.¹³²

Ve stejném roce došlo k umístění kamenné desky nad hlavní vchod do zámku, na které se nachází tento latinský nápis: „*Struximus has nobis pro successoribus aedes, quas tua perpetuo dextera Christe tegat. Anno 1751*“¹³³. V současné době je tento vchod zazděn.¹³⁴

Představený kláštera Glätzel následně investoval do vnitřní výbavy zámeckého interiéru, která stála údajně více než 20 000 dukátů. Veškerý stavební ruch byl ukončen oslavou dne 29. října roku 1751, kdy došlo k slavnostnímu vysvěcení zámecké kaple šternberským proboštem a pak zde odsloužil bohoslužbu.¹³⁵

130Foltýn, D.: Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005, s. 815-816.

131Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Vlastivědný sborník střední a severní Moravy, č. 10., Olomouc 1931-1932, s. 116.

132Foltýn, D.: Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005, s. 816.

133Dali jsme si zbudovati tuto svatyni pro budoucí, kéž by Tvá práva, Kriste, byla chráněná. Roku 1751.

Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931, s. 182.

134Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Vlastivědný sborník střední a severní Moravy, č. 10., Olomouc 1931-1932, s. 116.

135Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931, s. 181-182.

Po roce 1784 byl zámek v majetku náboženského fondu a za napoleonských válek byl jeho areál využit jako vojenská nemocnice, kde zemřelo na následky zranění 13 vojáků z ruského vojska po bitvě u Slavkova. Pravděpodobně byli pochováni v zámecké zahradě.¹³⁶

V roce 1827, kdy zámek patřil hraběcímu rodu de Saint Genois, dochází k rozsáhlé modernizaci bývalé klášterní rezidence původně využívané jako letní sídlo představených šternberského kláštera s cílem vybudovat vrchnostenský zámek. Při této přestavbě byl ponechán původní tvar stavby, budova získala novou historizující fasádu a okna v prvním patře byla dekorována.¹³⁷

Původní hlavní zámecký vchod byl během této přestavby zazděn a před něj byl přistavěn malý balkon.¹³⁸

V roce 1828 byla zcela obnovena zámecká kaple se svou vnitřní freskovou výzdobou.¹³⁹

Po roce 1879 zámek vlastnil rod Lichtenštejnů i s okolními pozemky v rozsahu 1600 měřic půdy.¹⁴⁰

Nakonec byl zámecký areál prodán v roce 1884 rolnickému družstvu. Prodej zprostředkoval generální ředitel hradištského panství a žerotínského statku hrabě Karel z Westphalenu, který při této záležitosti zastupoval majitele tohoto majetku, tedy knížete Jana z Lichtenštejna. Zámek v Žerotíně byl družstvu prodán za 30 000 zlatých. Rolnické družstvo mělo o zámek velký zájem, protože v jeho areálu podnikalo již od roku 1869, kdy zde založilo vlastní sladovnu, která byla postavena na pronajatých pozemcích statku v Žerotíně. Ten byl součástí hradištského panství.¹⁴¹

136Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Vlastivědný sborník střední a severní Moravy, č. 10., Olomouc 1931-1932, s. 116.

137Foltýn, D.: Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005, s. 816.

138Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Vlastivědný sborník střední a severní Moravy, č. 10., Olomouc 1931-1932, s. 116.

139Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931, s. 182.

140Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Vlastivědný sborník střední a severní Moravy, č. 10., Olomouc 1931-1932, s. 117.

141Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931, s. 183.

2. 1. 5. II. Zámecké zahrady

Po stavbě zámecké budovy ukončené v průběhu roku 1751 došlo k postupnému vytvoření větší zahrady v barokním slohu, která dosahovala rozlohy 2 hektarů. Rostly zde tisy, mohutné platany i vzácné stromy tulipánokvěté, včetně různých ozdobných keřů. Zámecká zahrada byla obehnaná vysokou zdí. Ta se dochovala do současných dní. Tato část zahrady byla uzavřena protékajícím potokem Tepličkou, říkalo se jí přední zámecká zahrada, protože za zmíněným potokem se nacházela druhá část rozsáhlého parku a tu místní obyvatelstvo označovalo jako zadní zahradu¹⁴². Zde byly vysazeny buky a duby a také se tu nacházel velký višňový sad. Zadní zahrada zámeckého parku byla šest a půl krát větší než přední zahrada.¹⁴³

Za vlády hraběcího rodu de Saint Genois byly obě zahrady nově upraveny, v přední zahradě nedaleko zámku došlo k vybudování zámeckých skleníků, kde se měly pěstovat palmy a fíkovníky. Do zadní části parku za protékající Tepličkou byly instalovány sochy představující řecká mytologická božstva. Ty zde zanechal hrabě Felix de Saint Genois.¹⁴⁴

Jednotlivé sochyse nacházely v rozích uzavřeného areálu zadní zahrady. Sochy dosahovaly celkové výšky 4,72 metru a pravděpodobně vážily 25 metrických centů, alespoň to tak má zapsané ve své soukromé kronice Josef Lukeš, kterého cituje autor daného článku, tedy pan Němec.¹⁴⁵

Tyto sochařské skvosty byly v lidovém pojetí označeny jako „obří“ a zdejší lid jednotlivým sochám říkal „otec, matka, syn a dcera“. Do podstavců soch byly vytesány výjevy z řeckých mýtů a každá socha byla obklopena stromy. Současně byl v zadní části parku nově postaven zahradní altán z kmene dubu, který rostl ve střeňských lesích nedaleko Žerotína. Kmen stromu byl dopraven na saních a na místě vydlabán, postaven a zastřešen stříškou. V roce 1885 byl altán přemístěn blíž k zámku do přední zahrady. Uvnitř je vybaven kulatým stolem a lavicí po obvodu altánu. Tento okrasný a užitkový prvek zámeckých zahrad je i v současné době možné spatřit v zámeckém areálu.¹⁴⁶

V roce 1854 se přehnal velká vichřice, která vyvrátila v parku mnoho stromů.¹⁴⁷

142Zadní zahrada v současné době neexistuje, protože byla změněna v pole.

143Němec, J.: Pár řádků z historie. In: Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín (8. 12. 2008), roč. VIII., Žerotín 2008, s. 4-5.

144Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931, s. 182.

145Němec, J.: Pár řádků z historie. In: Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín (8. 12. 2008), roč. VIII., Žerotín 2008, s. 4-5.

146Tamtéž, s. 5.

147Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Vlastivědný sborník střední a severní Moravy, č. 10., Olomouc 1931-1932, s. 117.

Po této vichřici došlo ke kácení poškozených stromů, včetně cedrového háje v zadní zahradě zámeckého parku. Roku 1893 udeřila druhá vichřice, která polámala dva bory, které stály blízko zámku.¹⁴⁸

Zámecký areál, kromě zámku, obou zahrad a zámeckých skleníků, původně tvořily ještě panské sýpky a stáje. V těchto místech později vznikla sladovna a bývalé budovy stájí byly přestavěny na obytné domy.¹⁴⁹

Za Lichtenštejnů došlo po prodeji zámku akciově sladovně k rozdělení areálu zámeckého parku, jeho část za potokem i se sochami řeckých božstev byla nadále majetkem knížecího rodu, ale přední zahrada se stala majetkem sladovny. Zadní zahrada bez panského sídla patřící Lichtenštejnům se postupem času začala měnit v louky, které byly pronajímány sedlákům z Újezda. Žerotínské sochy byly pravděpodobně ve správě panského správce sídlícího v nedalekých Nových Zámcích a velmi dlouhou dobu o ně nikdo nejevil žádný zájem. Až v roce 1913 se o tyto umělecké skvosty začali zajímat představitelé Újezda, kteří chtěli umístit dvě ze soch před nově dostavěný obecní úřad se záložnou a tím dosáhnout větší reprezentace vlastní obce.¹⁵⁰

Proto byl z Újezda napsán knížeti dopis, v němž jej představitelé této obce žádali o svolení přemístit dvě umělecké plastiky ze Žerotína do Újezda. Kníže z Lichtenštejna této žádosti nevyhověl a sám údajně do zanikajícího parku přijel s cílem si prohlédnout sochy a rozhodnout o jejich dalším osudu. Nakonec byly jednotlivé plastiky v roce 1914 postupně převáženy do Valtic, kde byly umístěny do zdejších zámeckých zahrad.¹⁵¹

V současné době je původně rozsáhlý park velmi malý a ve špatném stavu. Je značně zanedbaný. V udržovaném stavu je pouze okrasná část zahrady před zámkem ve vsi u silnice a část užitkové zahrady za budovou zámku. Autor článku zde evidoval 34 dřevin. Celkově se jednalo o 30 listnáčů a 4 jehličnany.¹⁵²

Celému zbytku bývalého parku dominuje zejména obrovský platan javorolistý, který roste v zadní části zahradního pozemku. Dále tu rostou jalovce a tisy. Mezi zdejší cenné stromy lze zařadit javor stříbrný, jírovec žlutý, tulipánovník, pajasan žláznatý a buk červenolistý. Z keřů tu roste hortensie stromečkovitá nebo vistárie čínská.¹⁵³

148Opluštěl, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931, s. 182.

149Tamtéž, s. 182.

150Kolář, B.: Žerotínští „obrři“. Neúplná citace. Novinový výstřižek poskytl Vladimír Bajer.

151Tamtéž.

152Heike, K.: Poznámky k dendrologické skladbě některých severomoravských zámeckých parků.

Časopis Slezského muzea. Série C, č. 1., XXIV, Slezské muzeum 1975, s. 88.

153Heike, K.: Moravské zámecké parky a jejich dřeviny. Praha 1985, s. 283.

2. 1. 5. III. Kaple svaté Marty

Ve stejných místech, kde stojí současná kaple svaté Marty z roku 1882, původně stála stará zvonice, pro kterou byl ulit jeden z prvních žerotínských zvonů olomouckým zvonařem Johannem Antonínem Beerem v roce 1735. Dotyčný zvon vážil kolem 155 kg a byl nejtěžším ze všech zvonů ulitých pro obec Žerotín. Na horní části tohoto zvonu se vyskytoval latinský nápis „S. Augustine et S. Marta orate pro nobis“. Pod ním se nacházely ornamenty a v jeho střední části bylo umístěno reliéfní zpodobnění svaté Marty a svatého Augustina. Součástí zvonu bylo také označení zvonaře, který jej ulil, a rok výroby.¹⁵⁴

Dne 4. září 1881 byla starostou Františkem Šišmou svolána schůze obecního výboru s účastí radních obce a členů výboru a podal svůj návrh, že by zvonice, která byla ve špatném stavu a hrozilo její sesutí, byla zbourána a na jejím místě postavena zcela nová kaple. Starostou vyslovený návrh byl na obecní schůzi přijat. Účastníky schůze byli tito pánové:

František Šišma, starosta obce Žerotín,
Josef Motáň, radní obce,
Lukáš Vyhnánek, radní obce,
Jan Šišma, člen obecního výboru,
Josef David, člen obecního výboru,
Lukáš Nikl, člen obecního výboru,
Josef Vyhnánek, člen obecního výboru.¹⁵⁵

Stavební plán pro kapli v Žerotíně vytvořil v listopadu 1881 uničovský stavební mistr Albert Siegl.¹⁵⁶

Na základě jednotlivých platebních výkazů, které jsou součástí fondu Archiv obce Žerotín uloženého ve Státním okresním archivu v Olomouci, lze vidět, kolik peněz v rakouské měně obec utratila za nákup potřebných surovin na výstavbu kaple a na její samotnou stavbu, včetně dalších nákladů vynaložených při slavnosti svěcení základního kamene před zahájením stavby kaple.¹⁵⁷

154Kolář, B.: Osudy zvonů korespondují s historií obce. In: Olomoucké listy, roč. 2., č. 17., Olomouc 2002, s. 7.

155ZAO-OI, fond VS Šternberk, (1364)-1945, karton č. 146, sign. IX-164.

156SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 3, sign. VIII/2.

157Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/2.

Veškeré náklady byly hrazeny obcí z obecní pokladny. První peníze vyplatila obec dne 30. 3. 1882 za nákup 5 fůr písku v hodnotě 5 zlatých. Další finanční částka byla zaplacená 7. 5. 1882 za dovezení kubíku kamene a 3 kop desek ve výši 15 zlatých a 50 krejcarů.¹⁵⁸

Dne 4. 6. 1882 obec zaplatila z pokladny 3 zlaté a 10 krejcarů v rakouské měně za jednu dovezenou fůru kamene. O šest dní později, tedy ve stejném měsíci, bylo z obecní pokladny uvolněno 29 zlatých na nákup vypálených cihel potřebných na stavbu kaple.¹⁵⁹

Podle platebního výkazu z 2. července 1882 víme, že se 29. června téhož roku konalo slavnostní svěcení základního kamene kaple a obec uhradila z pokladny tyto jednotlivé finanční náklady:

hudební kapela složená ze 14 mužů	14 zl
zedníkům za stravu a strojení	3 zl
panu Capkovi za střelný prach	1 zl 3 kr
kovářovi za střelbu	29 kr
hudebníkům za pivo	4 zl 54 kr
zedníkům při založení kamene	1 zl 43 kr ¹⁶⁰

Dále v červenci, tedy konkrétně dne 10. 7. 1882, byly provedeny dvě platby, došlo k vyplacení 18 zlatých a 90 krejcarů rakouské měny za 21 měřic vápna a současně obec poskytla rovných 400 zlatých na první část výstavby kaple. Poslední peníze, které Žerotín investoval do této stavby, byly utraceny za druhou fázi výstavby, a to ve výši 500 zlatých. Tato částka byla obcí zaplacená 2. září 1882.¹⁶¹

Žerotínská kaple zasvěcená svaté Martě byla postavena v průběhu roku 1882, ale nebyla vysvěcena. Proto se starosta obce František Šišma obrátil v rámci této záležitosti na faráře děkana Jana Bergera, aby mu poradil, jak tuto situaci vyřešit. Jmenovaný farář poradil starostovi, že má za obec podat žádost arcibiskupské konsistoři o povolení ke svěcení kaple svaté Marty s oznámením, kdy se zde v průběhu roku budou konat mše a současně má k této žádosti přiložit vlastní inventář kaple, tedy seznam věcí, kterými je kaple vybavena.¹⁶²

158SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 3, sign. VIII/2.

159Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/2.

160Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/2.

161Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/2.

162SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. III/4.

Podle těchto rad byl dne 14. června 1883 sepsán revers, v němž představenstvo obce vydalo prohlášení, že v obci Žerotín byla v roce 1882 postavena nová novogotická kaple svaté Marty, včetně sochy blahoslavené Panny Marie Hostýnské na základě finančních nákladů obce a zdejšího obyvatelstva. V tomto prohlášení se také píše, že se obec bude o kapli starat a zachovávat ji v dobrém stavu. Na tento revers byla připojena obecní pečeť a současně jej obec dala u císařsko-královského Okresního hejtmanství ve Šternberku potvrdit na základě rady faráře děkana Jana Bergera.¹⁶³

Ke stejnému dni, tedy k 14. červnu 1883 byl sepsán inventář žerotínské kaple, který obsahoval tyto položky:

jeden oltář se vším, co k němu patří, podle církevního předpisu

jeden obraz svaté Marty

stříbrný a pozlacený kalich

jeden červeno-bílý ornát s příslušeností

alba, náramník, pásek a korporale

zvonky a dvě konvičky s talířem

jedna mešní římská kniha¹⁶⁴

Obě přílohy, v podobě úředně potvrzeného prohlášení a inventáře kaple, byly přiloženy k dopisu z 24. června 1883, který byl adresován arcibiskupské konzistoři. Obec Žerotín se prostřednictvím svého zastupitelstva obrací na tuto církevní instituci, kvůli povolení sloužit každoroční mši na den svaté Marty a pak na druhý den po svaté Martě v žerotínské kapli. V tomto dopise současně představitelé obce také slibují, že pro svého velebného pána budou posílat koně v dny konání mší. Kaple byla vysvěcena ještě téhož roku.¹⁶⁵

Z dopisu datovaného k 6. 3. 1889 jasně vyplývá, že žerotínský starosta toho času Jan Šišma spolu s radními obce, tedy s Aloisem Vyhnánkem a Aloisem Motáněm, žádali knížete z Lichtenštejna o finanční příspěvek na stavební opravy kaple, na které neměla obec dostatek peněz z důvodu zaplacení povinného příspěvku ve výši 205 zlatých a 67 krejcarů na opravu varhan v hnojickém kostele, ke kterému byl Žerotín přifařen. Jako další důvod uvedli, že jejich obec nemá peníze kvůli opakující se zkáze úrody na polích v podobě krupobití a obecní příjmy nestačí na pokrytí finančních nákladů spojených s opravou kaple.¹⁶⁶

163SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. III/4.

164Tamtéž, karton č. 1, sign. III/4.

165Tamtéž, karton č. 1, sign. III/4.

166ZAO-OI, fond VS Šternberk, 1381-1945, karton č. 146, sign. IX-164.

2. 1. 5. IV. Další drobné památky

Kromě výše uvedených pamětihodností se v Žerotíně nacházejí také jednotlivé drobné památky v podobě soch, kamenných křížů a Božích muk. Socha Panny Marie Hostýnské je novogotická socha z roku 1882, která stojí vedle kaple svaté Marty.¹⁶⁷

Uprostřed obce je možné si prohlédnout kamenný kříž se sochami Panny Marie a svatého Jana. Tato socha pochází z roku 1838. Druhý velmi podobný kříž z roku 1840 je umístěn u silnice do Hnojic. Na druhém konci Žerotína u silnice vedoucí do Strukova se nacházejí hranolová zděná Boží muka, která pocházejí z první poloviny 19. století.¹⁶⁸

¹⁶⁷Dujka, V.: Návrh územního plánu obce Žerotín. Červenec 1999, s. 21.

¹⁶⁸Tamtéž, s. 21.

3. Žerotín od začátku první světové války do únorového převratu v roce 1948

3. 1. Žerotín za první světové války a v meziválečném období do roku 1938

3. 1. 1. Velká válka v letech 1914-1918 a její konec

První světová válka začala 28. července 1914, měsíc po atentátu na rakouského následníka trůnu arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este v srbském Sarajevu, kdy byla Rakousko-Uherskem vypovězena válka Srbsku. O tři dny později následovalo vyhlášení všeobecné mobilizace s rozkazem, aby se muži, kteří měli povinnou vojenskou službu, hlásili u svých vojenských útvarů nejpozději do 24 hodin. Součástí mobilizace bylo také vyhlášené stanné právo s vojenským soudem pro ty, kdo by neuposlechli a ke svému útvaru nenastoupili. Po vojenském napadení Srbska se válka začala velmi rychle šířit po celé Evropě a v jejím průběhu se do ní postupně zapojovaly další státy.¹⁶⁹

Císařským výnosem z 1. 5. 1915 došlo k rozšíření domobranecké povinnosti do 50 let. Žáci škol sbírali ostružinové listí pro vojsko a nemocnice. Ve školách se vyráběla cupanina a papírové podešve jako vložky do bot. V říjnu 1915 se v Žerotíně uskutečnila sbírka vlny a kaučuku. Současně se sbíraly kopřivy pro výrobu vojenské látky. Úroda se začala rolníkům zabavovat a přitom ještě museli úřadům odvádět vypsané množství za stanovené ceny. Přebytečné obilí bylo konfiskováno ve prospěch armády. Tato nařízená opatření vedla k nedostatku potravin a ve městech začal vládnout hlad. Městské obyvatelstvo z tohoto důvodu obcházelo vesnice. Do Žerotína hlavně přicházeli hladoví měšťané ze Šternberka. Žerotínské obyvatelstvo také pomáhalo vyjídat vojsko v podobě zeměbranceckého rusínského pluku číslo 35. Právě jeho část byla ubytována v prostorách místní sladovny. Vojáci umístění v obci byli většinou židovského původu.¹⁷⁰

Dne 22. 11. 1916 zemřel císař František Josef I. a po jeho smrti na rakouský trůn nastoupil Karel I. Během listopadu 1916 byla vypsána již pátá válečná půjčka, na kterou obec poskytla peněžní částku ve výši 60 000 K. U předchozích půjček Žerotín nevypsal a nepůjčil žádný finanční obnos. Poskytování válečných půjček probíhalo pod nátlakem okresních hejtmanství, která posílala vlastní úředníky na schůze obecních zastupitelstev, kde vyjednávali s jednotlivými obcemi o půjčkách a jejich výši. Místní obec plánovala, že půjčí jen 30 000 K, ale Okresnímu hejtmanství ve Šternberku se výše částky nelíbila, a proto nechalo svolat novou schůzi obecního zastupitelstva v Žerotíně, na které došlo k navýšení obnosu na 60 000 K.¹⁷¹

169SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

170Tamtéž, inv. č. 34.

171Tamtéž, inv. č. 34.

Ještě koncem roku 1916 nařídilo okresní hejtmánství zřídit v každé obci na území okresu Agitační výbor pro válečné půjčky. Jeho účelem nebylo jen působit na samotnou obec, aby dál půjčovala, ale také oslovit jednotlivce s cílem získat tímto způsobem další válečné půjčky pro financování války. Díky výboru Žerotína do konce války poskytl ještě tři půjčky.¹⁷²

V důsledku nedostatku kovů docházelo například k rekvírování měděných kotlů, mosazných hmoždířů nebo klik. Když už nebylo co brát, začaly se zabavovat zvony. V obci byl zvon zkonfiskován rakouskou armádou 18. října 1917. Vojenská správa obec odškodnila 4 K za každý kilogram váhy zvonu, který vážil 155 kg. Právě díky jeho váze bylo do obecní pokladny vojenskou správou odevzdáno 620 K. Celých pět let byla obec bez zvonu.¹⁷³

V roce 1918 válka vrcholila a u císařských armád se šířila demoralizace. Blížil se konec Rakousko-Uherska, ke kterému záhy došlo a 28. října 1918 byl vytvořen v Praze Národní výbor. Ten začal prohlašovat vznik samostatné Československé republiky a ujal se prozatímní vlády. Zprávy o těchto událostech přišly do Žerotína až 29. října a místní obyvatelé jim zpočátku nevěřili. Teprve až 31. října 1918 se konala velká oslava, kdy se ráno v 8 hodin začal tvořit slavnostní průvod, který šel do Hnojic. V jeho čele byl zdejší spolek Rolnicko-čtenářské besedy s praporem a ostatní účastníci průvodu byli ozdobeni trikolorami a žáci žerotínské školy mávali trojbarevnými praporky. V Hnojicích průvod očekával místní spolek Vlastimil ze záložny a společně utvořili velký průvod s hudbou, který mířil do hnojického kostela, kde se uskutečnila slavnostní mše. Potom následoval tábor lidu na návsi s projevy řečníků Ing. Romparta z Olomouce a kaplana Pospíšila ze Štěpánova. Posléze za doprovodu hudby chodili lidé po ulicích Hnojic a nově vznikající republice provolávali slávu.¹⁷⁴

Tento vývoj se nelíbil německému obyvatelstvu, které neuznávalo tuto republiku a hlásilo se k Rakousku. Proto vyhlásilo několik samostatných německých provincií. Na severní Moravě a ve Slezsku vznikl Sudetenland. V okolí Žerotína bylo za hlavní baštu německého odporu považováno město Šternberk, které bylo pevnou součástí jmenované provincie. Ze strany českých obcí na území šternberského okresu docházelo k obavám z přeпадů. Proto jednotlivé obce v noci hlídaly sokolské hlídky.¹⁷⁵

172SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

173Kolář, B.: Osudy zvonů korespondují s historií obce. In: Olomoucké listy, roč. 2., č. 17., Olomouc 2002, s. 7.

174SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

175Tamtéž, inv. č. 34.

Na paměť vyhlášení samostatného Československa byly v Žerotíně před místní družstevní mlékárnou zasazeny dvě lípy. Na podzim roku 1918 se také celkově vysadilo 300 kusů jabloňových štěpů v okolí obce. Tehdejší cena jedné jabloně byla 2,80 K.¹⁷⁶

Na frontách války padlo 10 žerotínských občanů. Na závěr této kapitoly uvádím seznam jejich jmen:

František Drešl, syn F. Drešla č. p. 45,

Rudolf Škoda, nevlastní syn A. Vyhnánka č. p. 70,

Josef Krejčí, rolník č. p. 27,

Ludvík Krejčí, syn J. Krejčího č. p. 46,

František Krejčí, syn T. Krejčího č. p. 71,

Antonín Motáň, zedník č. p. -

Vojtěch Motáň, učitel v Žalkovicích, syn D. Motáně č. p. 57,

Josef Vyhnánek, syn K. Vyhnánka č. p. 60,

Štěpán Kobylka, č. p. 58,

Alois Volek, syn F. Volka č. p. 72.¹⁷⁷

¹⁷⁶SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

¹⁷⁷Tamtéž, inv. č. 34.

3. 1. 2. Žerotínské události v letech 1919-1938

Dne 3. 3. 1919 začalo kolkování peněz v rámci prvních opatření, která měla vést k úspěšné finanční reformě. Tu povolna zaváděl ministr financí Alois Rašín. Proto řada občanů ze Žerotína odnášela své úspory do Občanské záložny v Hnojicích, kde byla polovina donesených peněz okolkována a vrácena majiteli. Zbytek peněz se zadržel a byl 1 % úrokován v poměru možného zaplacení dávky z majetku a jejího přírůstku.¹⁷⁸

V květnu se z ruského zajetí vrátil místní učitel Karel Dvořák, který zahájil svou výuku od 1. června 1919. První volby do obecního zastupitelstva v Žerotíně, na základě vázaných kandidátních listin ve smyslu nového volebního zákona, se konaly 15. června. Všichni voliči se mohli rozhodnout mezi Republikánskou stranou československého venkova a Neodvislou stranou. Ve volbách bylo zvoleno 12 členů nového zastupitelstva.

Za stranu republikánskou byli zvoleni:

František Čouka, č. p. 15,
Josef Motáň, č. p. 25,
Josef Ryšavý, č. p. 21,
Antonín Nečesaný, č. p. 23,
Josef Růžička, č. p. 68,
Karel Motáň, č. p. 1,
Alois Motáň, č. p. 9.

Za stranu neodvislou byli zvoleni:

Jan Sládek, č. p. 73,
František Vedra, č. p. 44,
A. Vyhnánek, č. p. 32,
František Krejčí, č. p. 53,
August Kráčmar, č. p. 22.¹⁷⁹

Dosavadní starosta obce Karel Nemluvil, který zastával svůj úřad plných 25 let, v těchto volbách nekandidoval. Proto se při volbě obecní rady z 6. 6. 1919 stal starostou František Čouka. Novým náměstkem starosty byl zvolen August Kráčmar a zbylé posty v podobě prvního a druhého radního obsadili Josef Motáň a Antonín Nečesaný. Záhy na to, po odchodu Augusta Kráčmara do Hnojic, obsadil uvolněné křeslo náměstka starosty Jan Sládek a na jeho místo v obecním zastupitelstvu byl povolán Josef Žák.¹⁸⁰

178SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

179Tamtéž, inv. č. 34.

180Tamtéž, inv. č. 34.

Současně se do obce vrátili italská legionáři Jindřich a Vladimír Sládkovi, synové Jana Sládka. Do Žerotína také přišel jeden francouzský legionář Josef Motáň, syn Karla Motáně.¹⁸¹

Při volbách do Národního shromáždění v roce 1920 získaly politické strany tento počet volebních hlasů:

republikánská strana	161 hlasů
lidová strana	61 hlasů
národní demokraté	20 hlasů
strana živnostníků	12 hlasů
sociální demokraté	10 hlasů
strana modráčkovců	1 hlas
národní socialisté	1 hlas. ¹⁸²

V průběhu roku se do obce začali vracet ruští legionáři, kterými byli:

Vojtěch Vyhnánek, syn J. Vyhnánka č. p. 70,

Karel Vyhnánek, syn K. Vyhnánka č. p. 60,

František Válek, syn F. Válka č. p. 31,

Josef Šišma, účetní místní sladovny a společník firmy Svoboda a Šišma, výroba sladové a žitné kávy v Žerotíně na Hané,

Josef a Adolf Klanicové, synové F. Klanicy č. p. 8.¹⁸³

V roce 1922 byla v obci vyhlášena sbírka na zvon. Ta vynesla finanční částku v hodnotě 6321 Kč. K vybraným penězům se přidal obnos od vojenské správy za bývalý zvon a odkaz Františky Opluštilové ve výši 1007 Kč. Zbývající peníze byly doplacený z obecní pokladny. Nový zvon stál 9026,56 Kč a vážil 145 kg.¹⁸⁴

Zvon odlila brněnská firma Manoušek a spol. Nacházel se na něm ornamentální dekor a dva nápisy uvádějící označení zvonaře a letopočet odlití zvonu. Druhý nápis se nacházel v jeho dolní části a obsahoval prosbu „Sv. Václave, oroduj za nás!“ Přesně za 20 let byl druhý žerotínský zvon v červnu 1942 zabaven německou správou pro válečné potřeby.¹⁸⁵

181SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

182Tamtéž, inv. č. 34.

183Tamtéž, inv. č. 34.

184Tamtéž, inv. č. 34.

185Kolář, B.: Osudy zvonů korespondují s historií obce. In: Olomoucké listy, roč. 2., č. 17., Olomouc 2002, s. 7.

V září 1923 se uskutečnily volby do obecního zastupitelstva, kdy republikánská strana získala 9 křesel a lidovci obdrželi pouze 3 křesla. Na základě těchto výsledků byli do obecní rady zvoleni noví představitelé obce, kteří zastávali funkce starosty, náměstka starosty a obecních radních. Starostou se stal Josef Motáň a jeho náměstkem byl zvolen Jan Sládek. Úřad prvního radního obsadil Jaroslav Gébl a druhým radním byl František Čouka. Členy obecní finanční komise se stali pánové Motáň, Sedláček a Gébl.¹⁸⁶

Obec měla ve svém majetku několik let hasičskou stříkačku. Ta se stala pevným základem nově vznikajícího hasičského sboru v Žerotíně za podpory hasičského sboru v Hnojicích. Zakládajícími členy žerotínského sboru byli:

předseda L. Svoboda,
místopředseda V. Vajda,
jednatel J. Růžička mladší,
F. Škoda,
Al. Petřík,
J. Kameníček.

Místní hasičský sbor byl definitivně založen 25. ledna 1925, kdy se uskutečnila první zakládající schůze.¹⁸⁷

V říjnu 1927 se opět konaly volby do obecního zastupitelstva v Žerotíně, kdy v obci kandidovali členové 3 politických stran. V místních volbách vyhrála republikánská strana se 134 hlasy. Lidovci získali 82 hlasů a na posledním místě byla neodvislá strana, která obdržela 62 hlasů. Do nově zvoleného zastupitelstva zasedli členové politických stran v tomto složení:

Za republikánskou stranu:

J. Motáň, F. Čouka, V. Vyhnánek, J. Růžička, F. Motáň a V. Škoda.

Za lidovou stranu:

J. Gébl, J. Ryšavý a K. Motáň.

Za neodvislou stranu:

L. Sedláček, L. Nykl a F. Jarolím.¹⁸⁸

186SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

187Tamtéž, inv. č. 34.

188Tamtéž, inv. č. 34.

Obecní radu tvořili starosta Josef Motáň, náměstek starosty Jaroslav Gébl, první radní František Čouka a druhý radní Lukáš Nykl. V obecní finanční komisi působilo pět členů. Za republikánskou stranu byli do komise zvoleni pánové F. Motáň, L. Svoboda a J. Hamr. Lidovou stranu zde zastupoval J. Gébl a posledním členem tohoto kontrolního orgánu byl J. Capka za neodvislou stranu.¹⁸⁹

Na schůzi obecního zastupitelstva, jež se konala 7. července 1928, byl naprostou většinou přijat návrh, aby obec nechala vyrobit pamětní desku se jmény padlých, kterou by posléze umístila ve školní budově. Pouze tři členové zastupitelstva byli proti a chtěli prosadit postavení pomníku. Na pamětní desku obec ze svého rozpočtu vyčlenila částku v hodnotě 3000 Kč. Mezitím se žerotínskému Sokolu podařilo vytvořit výbor, který měl zajistit vše potřebné pro vybudování vhodného pomníku padlým, včetně zajištění peněz na jeho výstavbu.¹⁹⁰

Výbor byl tvořen zejména ze zástupců spolků Sokola, Národní jednoty a Sboru dobrovolných hasičů. Záměr postavit v Žerotíně pomník také podpořili pánové Alois Motáň a Josef Růžička. Výboru se podařilo celkově vybrat 10 000 Kč, ale objevil se nový problém. Výboru se na území obce nepodařilo najít vhodné místo pro pomník a návrh postavit jej před budovou nové školy nemohl být realizován kvůli obecní kůlně. Ta se právě nacházela před školou, ale obec ji nechtěla zbourat, protože byla využívána jako hasičská zbrojnice. Z tohoto důvodu nedošlo v roce 1928 ke stavbě pomníku.¹⁹¹

Státní pozemkový úřad začal provádět lesní reformu. Jejím účelem bylo provést rozdělení lesů ve vlastnictví majitelů, kterým původně patřily velké zalesněné plochy. V okolí Žerotína takovým majetkem na území tehdejšího šternberského okresu disponoval kníže Jan z Lichtenštejna. Žerotínského obecního zastupitelstva se rozhodlo, že bude usilovat o přidělení lesní půdy, o kterou začaly jevit zájem i další obce. Díky velkému zájmu byl založen svaz obcí složený z Pňovic, Nákla, Lhoty a Tří Dvorů. Součástí byla také Střeň, včetně Štěpánova a Žerotína. Cílem svazu bylo získat lesní půdu pro jednotlivé vesnice, které byly jeho členy. Žerotín chtěl získat do svého vlastnictví ze střeňského polesí celý Oskavský les a u samotné Střeň části lesa nazývaného Břeží v celkovém rozsahu lesní plochy o výměře 200 hektarů. Jednání jednotlivých obcí s lesním úřadem knížete Jana z Lichtenštejna se protahovala a do konce roku 1929 se situace nevyřešila.¹⁹²

189SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

190Tamtéž, inv. č. 34.

191Tamtéž, inv. č. 34.

192Tamtéž, inv. č. 34.

Po delším jednání mezi Státním pozemkovým úřadem v Praze, lichtenštejnským lesním úřadem a Žerotínem bylo domluveno, že ze Střeňského revíru obec získá půdu o rozloze 30 hektarů Oskavského lesa. Kupní cenu měl stanovit tehdejší majitel lesů kníže Jan z Lichtenštejna. Tato dohoda byla uzavřena v roce 1930.¹⁹³

V tomto roce se také uskutečnila výstavba památníku padlých občanů v první světové válce. Všechny události, které předcházely postavení pomníku, byly zapsány do pamětního spisu. Ten byl uložen do skleněné láhve pod desku podstavce založeného památníku.¹⁹⁴

Obec částečně financovala stavbu pomníku a sehnala stavební materiál v podobě kamene na vybudování podstavce. Z obecního rozpočtu byli placeni dělníci pracující na stavbě a obecní úřad uzavřel dohodu se třemi majiteli zahrádek u zasypaného rybníčku, že jejich zahrady vymění za pozemky s dvojnásobnou výměrou. Jejich bývalé zahrádky byly přeměněny v okrasný park, který vznikl během výstavby památníku. Jeho odhalení připadlo na den 17. srpna 1930, kdy obec také pořádala slavnost, a příspěvek z této akce přispěl k uhrazení výdajů spojených s pomníkem.¹⁹⁵

Na základě vládního nařízení bylo v Žerotíně provedeno sčítání všech domácích a hospodářských zvířat. Předmětem sčítání byla také veškerá obdělávaná půda na území žerotínského katastru. Sčítacím komisařem se stal obecní kronikář Josef Hudec, kterého jmenoval Okresní úřad ve Šternberku.¹⁹⁶

Při sčítání se zjistila výměra obdělávané půdy o celkové rozloze 53 733 arů. Stav během evidence veškerého zvířectva ve vsi k roku 1930 prozradil tyto počty:

57 koní,
1 mula,
287 kusů hovězího dobytka,
70 jehňat,
125 koz,
339 vepřů,
2699 slepis,
406 hus,
157 kachen.¹⁹⁷

193SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

194Tamtéž, inv. č. 34.

195Tamtéž, inv. č. 34.

196Tamtéž, inv. č. 34.

197Tamtéž, inv. č. 34.

V zimě roku 1929 zmrzlo hodně ovocných stromů v okolí vesnice. Proto došlo k jejich sčítání, které odhalilo tuto skutečnost:

Tabulka ovocných stromů:

<i>Druh dřeviny</i>	<i>Uhynulo</i>	<i>Zůstalo</i>	<i>Dosazeno</i>
jabloně	236 ks	1278 ks	155 ks
hrušně	91 ks	194 ks	16 ks
třešně	177 ks	134 ks	2 ks
višně	3 ks	12 ks	1 ks
slívy	31 ks	21 ks	12 ks
švestky	704 ks	1850 ks	220 ks
meruňky	2 ks	0 ks	0 ks
broskve	0 ks	2 ks	0 ks
vlašské ořechy	46 ks	23 ks	7 ks
moruše	0 ks	1 ks	0 ks
rybíz	2 ks	425 ks	53 ks
angrešt	14 ks	110 ks	0 ks
Celkem	1306 ks	4050 ks	466 ks ¹⁹⁸

Dne 27. září 1931 se uskutečnily nové volby do obecního zastupitelstva, kterých se účastnily pouze dvě politické strany. V obci bylo 325 oprávněných voličů, ale volební hlas odevzdalo 295 voličů. Volby v Žerotíně vyhrála republikánská strana, která získala 9 křesel a strana lidová obsadila 6 křesel v zastupitelstvu. Starostou obce se stal Vojtěch Vyhnánek. Funkce radních obsadili František Čouka, Josef Motáš a Vojtěch Čundrle.¹⁹⁹

Za členy obecní finanční komise byli zvoleni Ladislav Svoboda, Jaroslav Gébl, František Motáš, Alois Motáš, Jan Hejnar, Alois Petřík a Oldřich Kobylka.²⁰⁰

Do místní osvětové komise byli vybráni František Koloušek, Vojtěch Vyhnánek a Alexandr Bajer.²⁰¹

V knihovní radě byli: František Koloušek, Alexandr Bajer a Vladimír Škoda.²⁰²

Do letopisecké komise byli zvoleni František Koloušek, Vojtěch Vajda, Antonín Nečesaný a Alexandr Bajer.²⁰³

V září odešel ze zdejší školy řídící učitel a kronikář Josef Hudec, který na místní škole dlouhodobě působil. Jeho novým působištěm se stala škola v Hnojicích. Do školy v Žerotíně na uvolněné místo nastoupil František Koloušek z Želechovic, kde původně pracoval jako správce tamní školy. Po Hudcovi se stal novým kronikářem obce.²⁰⁴

198SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

199Tamtéž, inv. č. 34.

200Tamtéž, inv. č. 34.

201Tamtéž, inv. č. 34.

202Tamtéž, inv. č. 34.

203Tamtéž, inv. č. 34.

204Tamtéž, inv. č. 34.

Během roku 1933 kvůli hospodářské krizi vyhlásil stát půjčku práce ve prospěch ustálení vnitřního státního hospodářství. V Žerotíně se do půjčky zapojila řada obyvatel a zastupitelé obce rozhodli, že obec upíše částku ve výši 5000 Kč. Později sama žádala peníze z dané půjčky, kdy pro své potřeby chtěla finanční obnos v hodnotě 100 000 Kč, ale její žádost byla zamítnuta.²⁰⁵

Dne 19. 5. 1935 se uskutečnily volby do Národního shromáždění. Do poslanecké sněmovny volilo 304 z celkových 333 voličů ve vsi a senátních voleb se zúčastnilo 276 oprávněných voličů, nepřišlo 21 obyvatel s volebním právem.²⁰⁶

Výsledky voleb v Žerotíně:

A. Poslanecká sněmovna

republikánská strana	126 hlasů
sociální demokraté	65 hlasů
lidová strana	61 hlasů
živnostníci	32 hlasů
národní socialisté	15 hlasů
Christ.-soc. Landespartei	1 hlas
Národní sjednocení	1 hlas
<u>komunisté</u>	<u>1 hlas</u>
Celkem platných hlasů:	302 hlasů

B. Senát

republikánská strana	111 hlasů
sociální demokraté	59 hlasů
lidová strana	59 hlasů
živnostníci	31 hlasů
národní socialisté	12 hlasů
Christ.-soc. Landespartei	1 hlas
Národní sjednocení	1 hlas
<u>komunisté</u>	<u>1 hlas</u>
Celkem platných hlasů:	275 hlasů ²⁰⁷

205SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

206Tamtéž, inv. č. 34.

207Tamtéž, inv. č. 34.

Rok 1936 přinesl jednu důležitou změnu týkající se obecního zastupitelstva, kdy starosta obce Vojtěch Vyhnánek vystoupil z republikánské strany, za kterou ve volbách kandidoval. Kvůli tomu byl na základě úředního výnosu Okresního úřadu ve Šternberku ze dne 13. listopadu 1936 odvolán z funkce starosty a zbaven členství v zastupitelstvu a v různých komisích působících na území obce. Její správu až do voleb nového starosty převzal náměstek starosty Jaroslav Gébl.²⁰⁸

Volba starosty byla vypsaná okresním úřadem na 20. prosince 1936. Prázdný post obsadil jednomyslně zvolený Vladimír Škoda, člen republikánské strany. Před tím vykonával funkci obecního pokladníka. Tu musel složit a na jeho místo byl nově zvolen Alois Motáň.²⁰⁹

Současně se konaly volby do honebního výboru, do kterého byli zvoleni:

Alois Vyhnánek,	Alois Hubáček,
Jaroslav Gébl,	Jaroslav Mauler,
Vojtěch Vyhnánek,	František Motáň. ²¹⁰
František Růžička,	

Předsedou výboru se stal bývalý starosta Vojtěch Vyhnánek.²¹¹

V obci vznikla civilní protiletectká ochrana²¹² a jejím velitelem se stal Ladislav Svoboda. Činnost ochrany byla rozdělena do několika služebních skupin a každá z nich měla vlastního velitele. Jednotlivé služby místní CPO byly svěřeny těmto velitelům:

Josef Růžička, velitel poplachové služby,
Jan Hejnar, velitel bezpečnostní služby,
Vojtěch Čundrle, velitel požární služby,
Jan Drápal, velitel spojovací služby,
František Jarolím, velitel asanační služby,
Alois Motáň, velitel samariské služby.²¹³

Každý velitel měl pod sebou určitý počet osob, které svou služební činnost dobře ovládaly. Ve dnech 29.-30. 7. 1936 se konaly cvičné nálety na předem stanovené cíle na Moravě, po dobu celého cvičení v noci probíhalo zatemnění určených míst.²¹⁴

208SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

209Tamtéž, inv. č. 34.

210Tamtéž, inv. č. 34.

211Tamtéž, inv. č. 34.

212Zkratkou označováno jako CPO.

213SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

214Tamtéž, inv. č. 34.

V každé obci si CPO muselo zajistit vlastní pozorovací službu. V Žerotíně byly tenkrát zřízeny dvě pozorovatelný. Jedna z nich se nacházela u vesnice za domky a druhá stála nedaleko výmolů. Spojky pozorovacích míst v podobě kluků ve věku 14-19 let podávaly veliteli CPO zprávy o blížících se letadlech. Ten následně nechal vyhlásit poplach. Pro asanační službu obecní úřad zakoupil 5 protiplynových masek typu Chema v Lutíně, kde starosta obce Žerotín a všichni velitelé CPO prošli výcvikem protiletectvé ochrany. V průběhu zmiňovaného cvičení byl na vesnici 29. 7. 1936 ve 2 hodiny ráno proveden nálet těžkým bombardovacím letadlem.²¹⁵

Po dlouhém jednání se zástupcům Žerotína podařilo domluvit přijatelnou cenu v celkové výši 91 260 Kč v rámci plánovaného nákupu části Oskavského lesa. Díky tomu se obec stala novým majitelem lesní půdy v rozsahu kolem 30 hektarů. Větší zbytek lesa od knížete z Lichtenštejna koupil Štěpánov. V době nákupu tohoto majetku musela ještě obec zaplatit různé schvalovací poplatky v hodnotě 8213 Kč.²¹⁶

Dne 14. září 1937 zemřel první československý prezident T. G. Masaryk a státní pohřeb se konal 21. září. Byl vyhlášen celostátní smutek, do kterého se zapojil i Žerotín prostřednictvím večerního slavnostního osvětlení celé obce. V oknech všech domů byly hořící svíčky a zvon z kaple smutně vyzváněl. Celý smuteční, ale slavnostní akt proběhl v pondělí večer před pohřbem a trval celé dvě hodiny. V den pohřbu se konal hromadný poslech rozhlasového vysílání sledujícího průběh státního pohřbu a dne 23. září 1937 se v hostinci uskutečnila smuteční tryzna k uctění památky zesnulého prezidenta.²¹⁷

Výsledkem politických událostí a zhoršujících se vztahů mezi Československem a Německem, které v září 1938 vyvrcholily Mnichovskou dohodou, byla okupace Sudet, tedy pohraničních oblastí ČSR ve prospěch Říše. Jejím důsledkem především bylo nové vytýčení státních hranic a právě ty na území bývalého šternberského okresu probíhaly v těsné blízkosti Žerotína. Jeho sousední obce Strukov a Želechovice směrem na nedaleký Uničov se staly nedobrovolnou součástí německého záboru, ale záhy po několika dnech byly obě vesnice z této oblasti vyčleněny. Každý, kdo vlastnil nějaké polnosti u Újezda a chtěl k nim přijet, se musel prokázat zvláštní propustkou. Po zabrání Šternberka se Žerotín stal součástí olomouckého okresu.²¹⁸

215SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

216Tamtéž, inv. č. 34.

217Tamtéž, inv. č. 34.

218SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

Ve vsi se také konaly volby do obecního zastupitelstva za účasti čtyř politických stran a jejich kandidujících členů. Jednalo se o tyto strany:

Republikánská strana československého venkova,
Sociálně demokratická strana,
Československá strana lidová,
Živnostenská strana středostavovská.²¹⁹

Do obecního zastupitelstva byli zvoleni: Josef Růžička, Ladislav Svoboda, Josef Nečesaný, Vladimír Škoda, František Motáň, Vojtěch Čouka, František Capka, Jaroslav Gébl, Bohuslav Motáň, Karel Pavelka, Ludvík Sládek, Julius Kameníček, Alois Motáň, Vojtěch Čundrle a Emil Elner.²²⁰

Do obecní rady se dostal Josef Růžička v pozici starosty obce a jeho náměstkem se stal Jaroslav Gébl. Funkce radních obsadili František Capka a Bohuslav Motáň.²²¹

Finanční komise obce byla složená z těchto členů:

František Motáň,	František Sládek,
Jan Hejnar,	Karel Pavelka,
Alois Petřík,	Jaroslav Gébl. ²²²
Jan Nečesaný,	

Službu místního hlídače, bubeníka a zvoníka vykonával ve vsi již od roku 1919 Karel Capka.²²³

Kvůli okupaci Šternberka a Uničova byly provedeny změny v místní autobusové dopravě, státní spoj jezdil pouze na lince hromadné dopravy Želechovice-Štěpánov a soukromý autobus Františka Kučírka zajišťoval dopravu mezi Žerotínem a nedalekým městem Litovlí.²²⁴

Od roku 1938 zápisy v pamětních knihách obce Žerotín prováděl kronikář Alois Krejčí, o kterém jsem zjistil, že se narodil 19. 6. 1901 v Žerotíně. Jeho rodiče pracovali na pozemcích, které měli pronajaté od místních rolníků. Otec se jmenoval Josef Krejčí a jeho matkou byla Anna Krejčí. Celkem měli 12 dětí. Kronikář získal základní vzdělání a vyučil se zedničině. Tyto informace jsou uvedeny v pamětní knize.²²⁵

219SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

220Tamtéž, inv. č. 7.

221Tamtéž, inv. č. 7.

222Tamtéž, inv. č. 7.

223Tamtéž, inv. č. 7.

224Tamtéž, inv. č. 7.

225Tamtéž, inv. č. 7.

3. 2. Žerotín za druhé světové války a jeho poválečný vývoj do roku 1948

3. 2. 1. Válečné události v obci

Po napadení Polska Německem začala druhá světová válka a brzo s ní po jejím vypuknutí přišlo do protektorátu řízené hospodářství s lístkovým přidělovým systémem na potraviny. V důsledku toho všeho byli žerotínští zemědělci povinni odvádět uváděné množství obilí a dobytek na porážku do Olomouce nebo na nedaleké vlakové nádraží ve Štěpánově. Teprve po splnění těchto dodávek mohli rolníci sklidit obilí pro svou vlastní potřebu v rámci povolených norem ve výši 21 kg na osobu měsíčně. To se zpracovávalo v nejbližších mlýnech v Liboši a v Pňovicích. Z domácích porážek dobytka se zaváděla povinná dodávka sádla v rozsahu 4 kg syrového nebo 3 kg škvařeného sádla.²²⁶

Obyvatelé Žerotína nepracující v zemědělství byli zaměstnáni zejména u místní firmy Hanácká sladovna Svoboda a Šišma v Žerotíně na Hané, kde se vyráběla sladová káva známá pod názvem Hanačka. Zdejší káva se také pražila do kávových konzerv pro potřeby vojska.²²⁷

Starostou obce byl Josef Růžička. Funkci tajemníka zastával Antonín Steuer. Ten také vedl školu.²²⁸

Život v obci pokračoval normálně dál jako v předchozích letech s tím rozdílem, že probíhající válka a německá okupace přinesly různá omezení v politickém, kulturním a hospodářském životě.²²⁹

Ve vsi byla také hodně omezena myslivost. Důsledkem tohoto omezení se zvýšil stav zvěře zejména v podobě bažantů, koroptví a zajíců, které bylo častěji možné spatřit na okolních polích. Hlavně zajíce obyvatelé Žerotína viděli na svých zahradách. Právě ti se hodně například objevovali v zahradě ve vlastnictví Františka Motáně. Určitou dobu nad vsí poletoval dokonce orel říční. Jeho hnízdo se nacházelo v poli v místech, kterým zdejší obyvatelé říkali Sedláčkovu bahno.²³⁰

V roce 1940 v průběhu cvičného letu německého letectva v okolí Žerotína se do Tepličky zřítilo výcvikové letadlo, které z potoka vytáhl traktor. Letadlo bylo odvezeno do Olomouce, jeho pilot nebyl zraněn.²³¹

226SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

227Tamtéž, inv. č. 7.

228Tamtéž, inv. č. 7.

229Tamtéž, inv. č. 7.

230Tamtéž, inv. č. 7.

231Tamtéž, inv. č. 7.

Ve stejném roce v obci vznikla odbojová činnost prostřednictvím rozmnožování nelegálních tiskovin a letáků, které byly zakázány okupační správou. Jejich tisk ve svém bytu provozoval Julius Kameníček, dělník v Solných mlýnech v Olomouci. Zejména se jednalo o tiskoviny Svobodné Hané, Mládí vpřed, Rudého práva, včetně různých letáků a písni. Do tisku se také zapojila Marie Mlynářová, úřednice obilného skladu. Bydlela v obci, kde vlastnila byt.²³²

Dalším členem žerotínského odboje byl Vojtěch Válek, zemědělský dělník, který nelegální tisk šířil po Olomouci. Brožury pomáhal rozvážet i Daniel Krejčí, olomoucký dělník v Solných mlýnech a člen komunistické strany. Součástí odbojové skupiny byli také dělník Bohuslav Motáň a sedlák Karel Motáň, který bydlel v Bohuňovicích.²³³

Posledním členem místního odboje byl Aleš Šišma, sedlák v Solných mlýnech v Olomouci. Jeho bydliště se nacházelo v Třeštině u Úsova. Poslední 3 jmenovaní členové skupiny byli žerotínskými rodáky a jejich činností bylo především odebírání zakázaných tiskovin, které rozdávali na svých pracovištích. Nelegální tisk v Žerotíně a jeho záměrné šíření bylo odhaleno Gestapem²³⁴. Většina členů tohoto odboje byla zatčena a odvezena do olomoucké vojenské věznice, kde byli odbojáři vyslýcháni příslušníky policie.²³⁵

Jednotliví členové žerotínského odboje byli za svou nelegální činnost odsouzeni k pobytu ve vězení, kde každý měl strávit tuto dobu:

Julius Kameníček	5 let,
Daniel Krejčí	3 roky,
Bohuslav Motáň	2 roky,
Karel Motáň	2 roky,
Aleš Šišma	2 roky,
Vojtěch Válek	2 roky. ²³⁶

Válka roce 1941 stále trvala a kvůli ní se objevovaly problémy se zásobováním. Proto úřady vydaly nová opatření ohledně povinných dávek a samozásobování, kdy původní dávka zásob pro jednu osobu klesla z 21 kg na 13 kg.²³⁷

232SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

233Tamtéž, inv. č. 7.

234Tajná státní policie.

235SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

236Tamtéž, inv. č. 7.

237Tamtéž, inv. č. 7.

Důsledkem nařízení bylo to, že si lidé začali pro svou potřebu schovávat větší zásoby obilí a úřední správa, aby tomu zabránila, nařídila prohlídky domácností. Pokud bylo u někoho nalezeno více zásob, než bylo úřady povoleno, byly dotyčným zabaveny a jemu byla dána pokuta.²³⁸

Jednoho dne přijeli do Žerotína Němci, kde měli v plánu provést úřady nařízené domovní prohlídky za doprovodu starosty Josefa Růžičky a tajemníka Antonína Steuera, kteří ovládali němčinu. Většina prohlídek neodhalila žádné nepovolené zásoby.²³⁹

V roce 1942 ve vsi celkově dvakrát hořelo. První požár byl založen v usedlosti patřící Karlu Pavelkovi, kde si děti hrály se sirkami a jejich nedbalostí dům začal hořet. Druhý požár vypukl u Stanislava Krejčího, oheň poškodil pouze střechy domu. Všechny škody vzniklé požárem zaplatila pojišťovna.²⁴⁰

Do Žerotína přišla smutná zpráva, že zemřel Vojtěch Válek, zemědělský dělník a člen odbojové skupiny, kterého zatklo Gestapo v roce 1940. Při výsleších byl vězněn v Olomouci ve vojenské věznici. Posléze byl převezen do Mírova a později byl zadržován v německém Breslau²⁴¹ na samotce, kde umřel. Na základě žádosti jeho matky Františky Válkové došlo k převozu ostatků do Žerotína, kde se později uskutečnil pohřeb.²⁴²

Také zemřel další člen žerotínské skupiny Bohuslav Motáň, kterého po výslechu v Olomouci Němci odvezli do Breslau, kde dlouho nepobyl, protože byl záhy přemístěn do Wohlau. Zde jej věznili delší dobu na samotce a jeho jedinou pracovní činností byla výroba dámských kabelek. Odtud Bohuslava Motáně poslali na těžké práce k železniční trati, kde musel krumpáčem rozbít kámen pod pražce. Jako pracující vězeň na trati byl začleněn do pracovního oddílu. Po třech týdnech se vrátil do věznice ve Wohlau, kde po vysilující práci zemřel.²⁴³

Ve stejném vězení byl zadržován i Karel Motáň, bratr Bohuslava Motáně a jeden z členů odbojové skupiny, která působila v Žerotíně a v Olomouci. Ve Wohlau měl plést dámské kabelky, ale svou práci neplnil, takže byl obviněn ze sabotáže a kvůli tomu byl každý den dozorci surově zbit. Utrpěl různá zranění. Proto byl ze samoty přemístěn do vězeňské nemocnice. Ta se nacházela vedle samoty, kde zemřel jeho bratr Bohuslav.²⁴⁴

238SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

239Tamtéž, inv. č. 7.

240Tamtéž, inv. č. 7.

241V českém překladu Vratislav.

242SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

243Tamtéž, inv. č. 7.

244Tamtéž, inv. č. 7.

O smrti svého bratra se Karel Motáň dozvěděl ještě za svého pobytu ve věznicí. Brzy nato byl propuštěn a vrátil se ve velmi špatném zdravotním stavu do Bohuňovic, kde umřel.²⁴⁵

Z důvodu nedostatku kovů docházelo ke konfiskaci zvonů. Žerotínský zvon byl zabaven okupační správou v průběhu roku pro válečné potřeby. Obec za něj neobdržela žádnou finanční náhradu.²⁴⁶

Kvůli urputným bojům na východní frontě docházelo k postupnému stahování civilního obyvatelstva německé národnosti z Ukrajiny a z Besarábie. Toto obyvatelstvo přicházelo na území protektorátu. Do Žerotína přišlo 5 německých rodin, které obsadily místní usedlosti. Jejich původní obyvatelé museli příchozím přistěhovalcům poskytnout zásoby sena, slámy, obilí, včetně drůbeže a dokonce v některých případech i prasat. Pak si sami hledali nové ubytování bez finanční náhrady.²⁴⁷

Tabulka obsazených domů v obci:

<i>Číslo domů</i>	<i>Původní majitelé</i>	<i>Příchozí Němci</i>
č. 6	Jan Hamr	Velk
č. 7	Alois Vyhnánek	Kunz
č. 13	Lukáš Sedláček	Wilhelm Vangeli
č. 16	Jan Capka	Hermann
č. 40	Marie Šišmová	Kolz ²⁴⁸

Zápisy vztahující se k událostem z roku 1943 začínají informacemi o nedostatku základních potravin, s kterými se hodně obchodovalo na černém trhu, kde například šlo koupit 1 kg sádla až za 1000 K. Přesto kronikář Alois Krejčí píše, že někdy koupil obilí nebo jiné základní potraviny za úředně stanovenou cenu a přitom jeho mzda za 48 hodin odvedené práce dosahovala výše 33 říšských marek. Zmiňuje se o tom, že jako pracující zedník v Sudetech byl často zaměstnáván na různých stavbách v německých vesnicích, kde mu občas někteří Němci prodali obilí za cenu, kterou stanovily úřady, a nechtěli po něm nějakou vyšší cenu.²⁴⁹

245SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

246Kolář, B.: Osudy zvonů korespondují s historií obce. In: Olomoucké listy, roč. 2., č. 17., Olomouc 2002, s. 7.

247SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

248Tamtéž, inv. č. 7.

249Tamtéž, inv. č. 7.

Další smutnou skutečností, jež se za války ve vsi odehrála, bylo to, že do vesnice neočekávaně přijela přepadová hlídka složená z příslušníků německého vojska s cílem v obci provést domovní prohlídky. V domě č. p. 3, jenž patřil Františku Motáňovi, Němci našli ukryté zásoby potravin. Po jejich objevení byl majitel domu za neuposlechnutí nařízení úřadů civilní správy zadržen a odvezen do olomoucké věznice. Kvůli tomu jeho manželka nervově onemocněla a brzy nato umřela. Díky známostem zdejšího tajemníka obce Antonína Steuera u soudu v Olomouci byl František Motáň po určité době z vězení propuštěn na svobodu a další vyšetřování vzniklého incidentu bylo pozastaveno.²⁵⁰

Ve vsi se vůbec nestavělo. Jen místní Němci v zabraných usedlostech prováděli drobné stavební úpravy za pomoci českých dělníků.²⁵¹

Úřad starosty stále vykonával Josef Růžička. Lístkové hospodářství vesnice vedl Oldřich Továrek a obecním hlídačem byl Karel Capka.²⁵²

V zimě přes Žerotín procházeli váleční zajatci pod dohledem německých vojáků. Převážně se jednalo o sovětské zajatce. Hodně jich nemělo kabát a někteří dokonce šli bez bot. Bylo na nich vidět, že byli vysílení a hladoví. Pravděpodobně je odváděli do Střeneš, kde měli nastoupit do otevřených vagonů, které zajatce odvezly.²⁵³

V roce 1944 byli Němci do Rakouska odvedeni 4 občané Žerotína, kde pomáhali budovat německou obranu proti sovětským vojskům. Jedná se o tyto obyvatele:

Vladimír Motáň, č. p. 10,

Břetislav Nečesaný, č. p. 23,

J. Zpěvák, č. p. 31,

Josef Jarolím, č. p. 33.²⁵⁴

Ve škole byla zřízena třída pro německé děti z Besarábie a z okolních smíšených manželství. Do této třídy také chodili žáci z Pňovic a z Hnojic. Předtím žerotínské děti německé národnosti chodili do německé školy ve Štěpánově, kterou postavili Kleinové, majitelé štěpánovských železáren. Ty byly založeny v roce 1844²⁵⁵. V žerotínské škole se německá třída nacházela v tělocvičně.²⁵⁶

250SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

251Tamtéž, inv. č. 7.

252Tamtéž, inv. č. 7.

253Tamtéž, inv. č. 7.

254Tamtéž, inv. č. 7.

255Krejčí, V.: Sobotínsko – štěpánovské hornictví a železné hutě, akciová společnost, Sobotín (1873) 1880-1940. Inventář. Bakalářská práce. Olomouc 2012, s. 22.

256SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

Během roku se několikrát stalo, že se ve vsi v nočních hodinách objevili váleční zajatci, kteří utíkali z německých táborů. Většinou to byli ruští uprchlíci. Místní občané je podporovali jídlem a civilním oblečením. Někteří z těchto válečných zajatců dokonce našli i dočasné útočiště na území žerotínského katastru. Majitelé zdejšího mlýna za obcí je schovávali ve stodole.²⁵⁷

Dokonce při jednom z leteckých bojů nad obcí bylo sestřeleno německé letadlo, přičemž jeho trosky dopadly do okolí železniční dráhy u Střeně.²⁵⁸

Ve vsi byla také založena německá stanice složená ze 6 příslušníků Schutzpolizei pocházejících z Vídně. Sídlem stanice byl zámek, kde měli kancelář a vlastní ubytování. Pravidelnou stravu měli zajištěnou ve zdejším hostinci u Maulerů. Tato ochranná policie v obci kontrolovala zatmění oken a prováděla domovní prohlídky kvůli vojenským zběhům a lidem, kteří utekli z Německa, kde byli nasazeni na nucené práce, ale zejména pátrali po jakékoliv odbojové činnosti.²⁵⁹

Žerotínští Němci byli povoláni do Wehrmachtu, do kterého se dobrovolně přidal jeden místní občan, kterého kronikář nejmenuje, ale podává zprávu, že padl na frontě na neznámém místě.²⁶⁰

Obec byla svědkem bojů mezi ustupujícím Wehrmachtem a sovětskou armádou v posledních dnech druhé světové války. Po dobytí Ostravy část Rudé armády zamířila západním směrem na Libavou a Šternberk, který padl 5. května 1945. Následujícího dne v neděli ráno 6. května sovětské jednotky zahájily postup ze svých pozic při vozovce na Babice, Mladějovice a Újezd u Uničova. Jiné vojenské skupiny pokračovaly k Žerotínu od Újezda a od Hnojic.²⁶¹

Mezitím německé ozbrojené síly ustupovaly směrem na Litovel ke Střeni, kde se nachází významná železniční trať Olomouc-Praha. Ta byla pro Němce důležitá, protože po ní převáželi vojenský materiál, vojáky a německé civilisty. Tento významný spoj byl Němci urputně bráněn.²⁶²

Žerotínští Němci na příchod sovětského vojska nečekali, sbalili veškeré cenné předměty, zapřáhli koně a odjeli z obce.²⁶³

257SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

258Tamtéž, inv. č. 7.

259Tamtéž, inv. č. 7.

260Tamtéž, inv. č. 7.

261Bartoš, J. a kol.: Výroční zpráva MNV v Žerotíně-Strukově k otevření kulturně společenského zařízení v Žerotíně r. 1975. MNV v Žerotíně-Strukově 1975, s. 1.

262Tamtéž, s. 2.

263SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

První vojáci Rudé armády byli v okolí Žerotína spatřeni 6. května v 18.00 hodin, k vesnici postupovali přes pole od Mladějovic, kde jejich pozice ostřelovalo německé polní dělostřelectvo z Pňovic. Zbytek sovětského vojska pokračoval ke vsi od Hnojic s cílem vstoupit do Žerotína po krnovské okresní silnici a obklíčit v obci Němce. Tento plánovaný záměr nakonec nevyšel, protože německé jednotky ustoupily ke Strukovu. V Žerotíně se nacházely celkem 4 tanky. Jeden z nich byl umístěn na konci vsi směrem na Hnojice a ostatní stály u silnice vedoucí do Újezda, ale před příchodem Rusů z obce odjely.²⁶⁴

Po odchodu německých ozbrojených sil z vesnice došlo k odstřelování Žerotína dělostřelectvem z okolí Pňovic, kde se ještě nacházeli Němci. Zdejší obyvatelstvo bylo nuceno schovat se do sklepů a do improvizovaných krytů. Dělostřelecká palba přinesla ztráty na životech, během ostřelování obce utíkal Otakar Spurný se svou rodinou do úkrytu na zahradě. Když byli na dvoře, dopadl blízko nich granát, který skoro celou rodinu zabil. Na místě zemřel Otakar Spurný se svou manželkou Terezií. Jejich nejstarší syn Václav zemřel také, bylo mu pouhých 10 let. Smutnou událost přežil mladší Mirek, kterého se ujali příbuzní. Všichni tři byli pohřbeni na hřbitově v Hnojicích.²⁶⁵

Nejvíce škod způsobilo dělostřelectvo ve střední části vesnice, kde dělostřelecké granáty poškodily domy a především hodně zasáhly věž kaple svaté Marty.²⁶⁶

Ve večerních hodinách dne 6. května 1945 byl sice Žerotín částečně osvobozen, ale jeho část, žerotínský mlýn na řece Oskavě, byla stále v rukách Němců. Za zdejším mlýnem se nachází les, kde byly ukryty německé vojenské jednotky, které střelbou napadaly postupující sovětskou pěchotu v otevřeném terénu.²⁶⁷

Po dvoudenním boji Němci začali ustupovat. Během německého ústupu majitelé mlýna vyvěsili z okna bílý prapor jako důkaz toho, že se ve mlýně nevyskytuje nepřítel. Samotná budova místního mlýna byla Sověty obsazena až 8. května odpoledne a Němci ustoupili k Litovli. V průběhu bojů o Žerotín padlo celkem 7 vojáků. Pravděpodobně se jednalo o čtyři sovětské a tři německé vojáky. Příslušníci Rudé armády byli pohřbeni na hřbitově v Hnojicích a později byly jejich ostatky převezeny do Olomouce.²⁶⁸

Válka v Evropě skončila 8. května 1945 podpisem kapitulace všech německých ozbrojených sil.²⁶⁹

264SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

265Tamtéž, inv. č. 7.

266Tamtéž, inv. č. 7.

267Tamtéž, inv. č. 7.

268Tamtéž, inv. č. 7.

269Tamtéž, inv. č. 7.

3. 2. 2. Pobyt Gabriely Preissové v Žerotíně za druhé světové války

Známa dramatička a spisovatelka Gabriela Preissová pobývala v obci celkově dvakrát. Poprvé v roce 1943 v létě, kdy bydlela ve výměně u Capků. V Žerotíně se znala s Ludmilou Capkovou, s kterou měla přátelský vztah.²⁷⁰

V dubnu 1944 Gabriela Preissová navštívila místní vesnici znovu. Tentokrát byl její pobyt delší. Když se o příjezdu známé dramatičky dozvěděli zdejší ochotníci, chtěli s ní nastudovat divadelní hru Dvě ukolébavky, kterou napsala. Během roku 1944 byla ubytovaná v žerotínském zámku s výhledem na část obce Žerotín a silnici směrem k Hnojicím.²⁷¹

Po válce Gabriela Preissová už obec nenavštívila.²⁷²

270Rubringerová, E.: Malá vzpomínka na pobyt spisovatelky Gabriely Preissové u paní Ludmily Capkové v Žerotíně. In: Žerotín. Čtvrtletní zpravodaj, č. 14., Žerotín 2002, s. 3.

271Tamtéž, s. 3.

272Tamtéž, s. 3.

3. 2. 3. Poválečný vývoj obce v letech 1945-1948

Těsně po válce se do vesnice začali vracet její zdejší obyvatelé, kteří byli zatčeni nebo posláni do Německa na nucené práce. Někteří se ale do Žerotína už nevrátili. V tomto případě se jednalo o Františka Ryšavého, kterého německé úřady zadržely a těsně před koncem války byl zastřelen v Brně. O život také přišel Aleš Šišma, místní rodák a sedlák, když byl vězněn v německých věznicích.²⁷³

Pravým opakem byli dlouhodobě odsouzení vězni, kteří válku přežili a do vsi se vrátili. Byli to Julius Kameníček a Vojtěch Nykl.²⁷⁴

Na konci války správu Žerotína převzal od starosty Růžičky Revoluční národní výbor. Svou kancelář měl v budově školy.²⁷⁵

Důsledkem bojů a přecházející válečné fronty došlo k úplnému přerušení vedení elektrického proudu. Ten byl ve vsi zcela obnoven během následujících 14 dnů po válce. Na území žerotínského katastru a v okolí vesnice se vyskytovalo hodně nevybuchlých dělostřeleckých granátů, které národní výbor nařídil odstranit. Proto byli svoláni všichni obyvatelé Žerotína, aby prošli celý katastr a nalezenou munici nahlásili výboru. Munici později sesbírali vojenští pyrotechnici a zneškodnili ji na břehu Tepličky.²⁷⁶

Hodně chudých lidí - čeledínů, nádeníků, děveček a dělníků - z obce odešlo. Ti všichni ve vsi nevlastnili žádnou usedlost a tvořili pomocnou sílu v zemědělství u žerotínských rolníků. Po válce se jim naskytla jedinečná příležitost odejít do oblastí v pohraničí, kde po Němcích obsazovali prázdné a vydrancované statky, protože německé obyvatelstvo bylo postupně odsunuto do Německa. Ze Žerotína odešlo do pohraničí asi 100 lidí. Tento počet tvořil celou čtvrtinu obyvatelstva obce.²⁷⁷

Jen pro porovnání v roce 1930 proběhlo sčítání obyvatelstva, v obci tehdy žilo 559 lidí. Z toho 257 mužů a 302 žen.²⁷⁸

Navíc tu zůstala půda po Němcích v rozsahu několika hektarů, o kterou se nikdo nestaral. Převážně to byly louky. Nakonec je všechny zabavil Místní národní výbor a ten je podle vládních nařízení rozdělil mezi zdejší občany. Všechnen ostatní majetek Němců byl prostřednictvím veřejné dražby vyprodán.²⁷⁹

273SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

274Tamtéž, inv. č. 7.

275Tamtéž, inv. č. 7.

276Tamtéž, inv. č. 7.

277Tamtéž, inv. č. 7.

278SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

279SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

Tabulka lidí, kteří odešli ze Žerotína do pohraničí:

<i>Kdo odešel</i>	<i>Co zabral</i>	<i>Kam odešel</i>
Jaroslav Zpěvák s rodinou	hospodářství	Újezd
Jan Hamr s rodinou	hospodářství	Rybníček
Václav Růžička s rodinou	hospodářství	Řideč
Josef Freml s rodinou	hospodářství	Lipina
Antonín Vyhnánek	hospodářství	Lipina
Josef Válek s rodinou	-----	Dlouhá Loučka
Marie Válková s rodinou	hospodářství	Rybníček
Alois Vajda s rodinou	hospodářství	Řideč
František Krejčí	domek	Újezd
Adolf Vrhál s rodinou	domek	Újezd
Jaroslav Sládek s rodinou	hospodářství	Újezd
František Huňka s rodinou	domek	Rybníček
Jan Drápal s rodinou	domek	Rybníček
Bohuslav a Aurelie Kubínovi	domek	Rybníček
Lukáš Ryšavý	zámečnická dílna	Rýmařov
Josef Uhlíř	domek	Újezd
František Uhlíř s rodinou	zahradnictví	Újezd
Josef Spurný	hospodářství	Rybníček
Jakub Zpěvák s rodinou	-----	Újezd
Josef Jarolím s rodinou	hospodářství	Újezd
Karel Vysoudil	domek	Mladějovice
Michal Dorčuovič s rodinou	domek	Šternberk
František Mlynář s rodinou	domek	Mladějovice
Antonín Žvaček s rodinou	-----	Rýmařov
Josef Ospálek s rodinou	domek	Šternberk
František Pavelka s rodinou	hospodářství	Ruda
Josef Pavelka s rodinou	-----	Hanušovice
Gustav Fričr s rodinou	domek	Renoty
Dr. Jan Derka	-----	Šternberk
Josef Bartoněk s rodinou	hospodářství	Rybníček
František Capka s rodinou	hospodářství	Rybníček ²⁸⁰

280SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

V roce 1946 byla ve vsi vytvořena rolnická komise. Ta měla drobným rolníkům prodat všechny zdejší pozemky, o které se nikdo nestaral. Na prodej byly také opuštěné usedlosti číslo 6, 13 a 14. Komise byla složena z předsedy a jednotlivých členů výboru. Prvním předsedou byl hostinský Jan Kleibel. Toho později vystřídal malorolník Oldřich Kobyłka.²⁸¹

Po odchodu nemajetných obyvatel Žerotína do pohraničí vznikl velký nedostatek pomocných pracovních sil, které by pomáhaly rolníkům v zemědělství na statcích a na polích. Tento závažný problém byl řešen založením zemědělského strojního družstva, jehož majetkem se stal traktor v hodnotě pořizovací ceny ve výši 135 600 Kčs.²⁸²

Stále se opravovaly škody vzniklé na konci války. Mezi ně také patřila granátem zasažená věž kaple. Tesařské práce, v rámci odstranění škod, provedli tesaři z Liboše a klempířskou práci odvedl mistr Gustav Jirásek se svými syny, ale časem se ukázalo, že oprava věže byla provedena špatně. Při obnově bání věže byly nalezeny listiny o stavbě kaple v roce 1882. Kaple zatím zůstala bez zvonu, na který byla vypsána sbírka s cílem vybrat peníze na zakoupení nového zvonu.²⁸³

Dne 27. března 1948 došlo k posvěcení a zavěšení nového zvonu na věž kaple ve vsi. Svěcení provedl farář Henrich Leopold z Hnojic. Posléze následovalo kázání faráře Richarda Neumanna z Pňovic. Novým zvoníkem obce se stal Ladislav Vrhál, který svou funkci vykonával celý rok. Zvon byl koupen za peníze vybrané prostřednictvím vypsání sbírky v roce 1946.²⁸⁴

Váží 122 kg a je zdoben reliéfem svatého Václava. Kromě reliéfu je také opatřen nápisem: „Co válka vzala – láska dala“. Třetí žerotínský zvon vytvořil zaniklý brněnský podnik Michera a spol., Brno-Husovice. Bližší informace o pořádání sbírky v Žerotíně a ceně nového zvonu archivní prameny neposkytují.²⁸⁵

281SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

282Tamtéž, inv. č. 7.

283Tamtéž, inv. č. 7.

284Tamtéž, inv. č. 7.

285Kolář, B.: Osudy zvonů korespondují s historií obce. In: Olomoucké listy, roč. 2., č. 17., Olomouc 2002, s. 7.

4. Kriminalita žerotínského obyvatelstva v letech 1917-1941

Tato kapitola diplomové práce vychází z dokumentů olomouckého archivu, které archiv označil jako Trestní záležitosti pocházející z let 1876-1942²⁸⁶. Z tohoto materiálu jsem vybral pár záznamů jako vhodné ukázky z kriminálního života, které jsou časově zařaditelné do mnou vybraného časového úseku dějin obce, jímž se zabývám v rámci diplomové práce.

V podstatě se jedná o jednotlivé podrobné záznamy osob, které za svého života spáchaly dané kriminální činy. Informace z těchto záznamů se v našem případě týkají lidí narozených v Žerotíně, kteří zde buď za svého vlastního života dál žili a působili, nebo později získali domovskou příslušnost v jiné obci. Veškeré tyto trestné listy evidující dané osoby a jejich kriminální minulost shromažďovala Četnická stanice v Hnojicích, tedy v sousední vesnici ležící nedaleko žerotínské obce. Každopádně se jedná zejména o drobnou kriminalitu. V těchto záznamech není evidován žádný těžší zločin jako je například vražda. Právě naopak. Badatelé se zde spíše dočtou o drobných krádežích, přestupcích, potulkách po okolí a zločinech, za které dotyčné osoby byly odsouzeny k tuhému vězení. Často docházelo k tomu, že odsouzení jednotlivci museli zaplatit malé finanční částky, které byly poté odváděny do žerotínského obecního fondu pro chudé. Na konkrétních příkladech si můžeme ukázat, co je obsahem těchto záznamů a jakých trestných činů se dopouštěli žerotínští rodáci.²⁸⁷

Trestní list Anny Frýbortové uvádí, že se narodila 13. 9. 1869 v Žerotíně. Jejím otcem byl Josef Frýbort a její matka byla rozená Amálie Růžičková. Anna Frýbortová bydlela v Benátkách v okrese Šternberk. Dále o ní víme, že byla vdaná za rolníka, jehož jméno není v záznamu uvedeno. Byla odsouzena 14. 11. 1917 Okresním soudem ve Šternberku k zaplacení finanční částky ve výši 100 Kč za provoz lichvy na základě paragrafu 20 tehdejšího zákona o lichvě.²⁸⁸

Kriminální činnost Františka Jarolíma je celkově bohatá. Narodil se 4. 10. 1881 v Žerotíně, kde také bydlel. Jeho domovská příslušnost v rámci obce se vztahovala k domu č. p. 17. Jarolím se jmenoval stejně jako jeho otec a jeho matkou byla Františka rozená Bendová. Povoláním byl rolníkem a ve vojenské službě vojínem v záloze. Okresní soud ve Šternberku jej soudil celkově třikrát. Dne 10. 8. 1917 byl souzen pro přestupek dle paragrafu 460 trestného zákona k trestu tuhého vězení na 24 hodin.²⁸⁹

286SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. II/3a.

287Tamtéž, karton č. 1, sign. II/3a.

288Tamtéž, karton č. 1, sign. II/3a.

289Tamtéž, karton č. 1, sign. II/3a.

Pak byl souzen 19. 3. 1919 pro stejný trestný přestupek, kdy ve vězení strávil 5 dní. Později byl František Jarolím souzen podle opět paragrafu 460 trestného zákona k trestu tuhého vězení na dobu 3 dnů. Tento trest byl odpykán dne 21. 11. 1923. Dotyčný podal 1. 6. 1937 žádost, aby mu v trestném rejstříku byly prostřednictvím prezidentské milosti Československé republiky smazány předchozí záznamy jeho kriminální činnosti. Svou podanou žádost odůvodnil tím, že byl dříve odsouzen pro menší trestné činy a od posledního soudního líčení, kdy byl odsouzen, se chová slušně. Tato Jarolímem podaná žádost byla zamítnuta 17. 12. 1937 olomouckým Krajským soudem s odůvodněním, že když byl souzen, tak se pokaždé jednalo o majetkově trestné činy, a to ze ziskuchtivosti. Přitom František Jarolím nebral v úvahu, zda se obohacuje na úkor korporace, spolku nebo nemajetného člověka.²⁹⁰

Podle Krajského soudu v Olomouci bylo jeho hlavním cílem získat co nejvíce majetku pro svou osobu. Jako další argumenty, proč soud žádosti nevyhověl, uvádí, že dotyčný žadatel má ve své domovské obci velmi špatnou pověst, kvůli jeho chorobné touze po majetku a kvůli jeho nespolečenskému vystupování na veřejnosti. Dále soud zmiňuje, že František Jarolím byl už v této době rolníkem na odpočinku vlastním 9 hektarů a 35 arů půdy v odhadované ceně ve výši 120 000 Kč, přičemž v říjnu roku 1937 prodal 18 mír pole za 73 800 Kč a mimo to, že vlastní větší finanční kapitál, jehož výši se dotyčnému soudu nepodařilo zjistit.²⁹¹

Současně olomoucký soud ve své odpovědi upozornil také na to, že žadatel má 3 děti, z nichž nejstarší Jarolímův syn se oženil a po svém otci převzal hospodářství. Starší dcera je vdaná a v Olomouci vlastní obchod s kuchyňským nádobím a nejmladší dcera je stále svobodná. V závěru soudního odůvodnění se píše, že žádost Františka Jarolíma Krajský soud v Olomouci nedoporučuje kladně vyřídit, už kvůli tomu, že není jasné, k jakým konkrétním důvodům a účelům žadatel výmaz trestů potřebuje. Daný soud měl totiž podezření, že by František Jarolím v případě kladného vyřízení žádosti výmazu trestů získal potřebnou výhodu, kterou by zneužíval k nekalým obchodům s cílem sám sebe obohatit.²⁹²

290SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. II/3a.

291Tamtéž, karton č. 1, sign. II/3a.

292Tamtéž, karton č. 1, sign. II/3a.

Josef Drešl byl dvakrát odsouzen a pokaždé k tuhému vězení na dobu určitou podle závažnosti jím spáchaného trestného činu. Narodil se 9. 2. 1871 v Žerotíně a jeho otec se jmenoval Lukáš Drešl. Jméno jeho matky je v trestním listu uváděné jako Marie rozená Spurná. Drešl získal domovskou příslušnost ve vsi Mladějovice, kde bydlel. Tato obec byla součástí šternberského okresu. Byl ženatý a povoláním byl domkař. Poprvé byl odsouzen 14. 3. 1922 Okresním soudem ve Šternberku k 4 dnům tuhému vězení za krádež. Později byl souzen 27. 7. 1926 stejným soudem, který jej odsoudil ke 14 dnům tuhému vězení a ke ztrátě volebního práva za krádež ze ziskuchtivosti. V obou těchto případech krádeží bohužel trestní list Josefa Drešla neuvádí, co tato osoba ukradla.²⁹³

Josef Fiala se narodil 15. 9. 1884 v Žerotíně. Jeho rodiče se jmenovali Alois Fiala a Anna Fialová, rozená Klestilová. Jeho pozdější domovská příslušnost se vážala k Olomouci, přičemž jeho poslední bydliště je uváděno ve Slavětíně. Pracoval jako stolař a dříve byl zaměstnán jako stolařský pomocník. Současně byl vojínem v záloze v rámci vykonávané vojenské služby. Byl poprvé odsouzen jako stolařský pomocník dne 5. 8. 1929 Okresním soudem v Olomouci ke 3 dnům vězení a k 1 dni půstu za zpronevěru, dle paragrafu 461 trestního zákona. Pak byl souzen opět příslušným olomouckým soudem a byl odsouzen 6. září 1933 ke 48 hodinám vězení za maření exekuce v červnu téhož roku ve snaze schovat cenné věci před exekucí.²⁹⁴

Marie Spurná se narodila 25. 9. 1894 v obci Žerotín a jejím otcem byl Antonín Spurný. Matka se jmenovala Eleonora, rozená Zpěvákova. Odsouzená Spurná bydlela ve Sřeni, kde měla svou domovskou příslušnost. V jejím trestním listu je také uvedeno, že byla vdaná a pracovala jako žena v domácnosti. Marie Spurná byla souzena 17. 3. 1930 litovelským Okresním soudem, kdy jí tento soud odsoudil k jednomu dni pobytu ve vězení za odcizení kusu dřeva z lichtenštejnského lesa.²⁹⁵

V případě Jana Náčina můžeme mluvit o těžším trestném činu. Narodil se 30. 3. 1898 v Breze. Jeho otec se jmenoval Josef Náčín a jeho matka se před svou svatbou původně jmenovala Marie Kurtová. Podle domovské příslušnosti Jan Náčín pocházel z Oravy, ale jeho poslední uváděné bydliště je obec Žerotín. Vojenskou službu vykonával jako voják v záloze 32. pěšího pluku.²⁹⁶

293SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. II/3a.

294Tamtéž, karton č. 1, sign. II/3a.

295Tamtéž, karton č. 1, sign. II/3a.

296Tamtéž, karton č. 1, sign. II/3a.

Okresní soud v Litovli jej odsoudil 30. března 1939 k těžkému žaláři za zostřené dohledu na dobu 3 měsíců a ke ztrátě volebního práva za spáchaný trestný čin v podobě zločinu veřejného násilí provázený nebezpečným vyhrožováním, kdy odsouzený Jan Náčin vyhrožoval vraždou.²⁹⁷

František Volek, který se narodil 12. 8. 1908 v Žerotíně, se jmenoval stejně jako jeho otec. V jeho trestních záznamech není uvedena domovská příslušnost, ale podle posledního bydliště bydlel v obci Žerotín v domě č. 72. Povoláním byl maloročníkem a svou vojenskou službu vykonával v Olomouci, kde sídlil Hlavní celní úřad. Byl souzen za způsob provedení trestného činu, který je v jeho záznamech evidován pod německým slovem „Schlachtsteuergefährdung“²⁹⁸. Datum odsouzení je 13. listopadu 1941. Musel zaplatit peněžní pokutu v celkové výši 10 říšských marek.²⁹⁹

297SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. II/3a.

298Podle volného překladu se jedná o ohrožení bitevní daně. Pravděpodobně odsouzený František Volek nezaplatil příslušným úřadům tuto daň v rámci válečného hospodářství. Více informací jeho trestní list neuvádí.

299Tamtéž, karton č. 1, sign. II/3a.

5. Modernizace obce Žerotín v letech 1923-1942

5. 1. Protipovodňová regulace potoku Tepličky

Před regulací docházelo k tomu, že v každém roce byly zaplavovány dolní části protékající Tepličky pozemky, hospodářská stavení a obytné domy v Žerotíně. Proto se žerotínská Obecní rada obrátila na Moravský zemský stavební úřad se žádostí, aby byl vytvořen stavební projekt na vodní regulaci místního potoku, přičemž jeho vyhotovení povolil Moravský zemský výbor v Brně výnosem z 26. listopadu 1923 pod evidenčním číslem 54 776/1923.³⁰⁰

Projekt, včetně jeho stavebních plánů, vypracoval zemský stavební komisař Ing. František Tureček. Po vypracování byl projekt na regulaci Tepličky 25. listopadu 1924 poslán Moravským zemským stavebním úřadem do rukou Obecní rady v Žerotíně. Součástí tohoto projektu byl také rozpočet počítající s náklady v podobě zemních prací, opevnění břehů, postavení vodních objektů, výkopu pozemků, zaměření a knihovního provedení, včetně nepředvídatelných nákladů a udržovacího fondu v celkové hodnotě 171 000 Kč.³⁰¹

Na základě projektu došlo k regulaci toku Tepličky v rozsahu 895 metrů od ústí Tepličky do Oskavy až k mostu přes potok u Žerotína. Tato etapa regulace proběhla v průběhu roku 1925. Částečná úprava toku sice zabraňovala záplavám potoka a chránila pozemky i domy v obci Žerotín, ale už nedokázala před rozvodněnou Tepličkou bránit pozemky a pole za Strukovem. Tuto skutečnost odhalila úřední pochůzka uskutečněná 6. června 1926 s cílem zjistit, jak daleko sahala záplava rozvodněného potoka Tepličky. Svědectví o této pochůzce nám vypovídá úřední protokol, který byl sepsán Františkem Motáněm.³⁰²

Podle protokolu se pochůzky účastnil starosta obce Žerotín Josef Motáň spolu s panem radním Géblem a s pány Al. Hubáčkem, Č. Trchalíkem a B. Navrátilem, svou cestu zahájili za Strukovem nedaleko domu pana Chabičovského a zjistili, že docházelo k zaplavování všech pozemků od potoka až po cestou nazývanou místními První hranička. Dále se zjistilo, že potok také zaplavoval pozemky mezi První a Druhou hraničkou, tedy mezi cestami, a to po celé své ploše. Protokol také uvádí, že se přes hráz přelívala voda asi padesát kroků širokým a prudkým proudem a tekla po pozemcích u potoka.³⁰³

300SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 3, sign. VIII/5.

301Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/5.

302Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/5.

303Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/5.

V důsledku těchto zjištění Moravský zemský stavební úřad nechal vypracovat nový stavební projekt, kde se počítalo s regulací toku Tepličky v délce 2,160 kilometrů a současně při navrhování bylo dbáno na přání Obecního úřadu v Žerotíně a místních obyvatel, aby trasa regulace nezabíhala do zahrad v okolí potoka. Realizace druhé etapy protipovodňové regulace místního potoku probíhala v následujících letech za dohledu a vedení olomoucké Zemědělsko-technické stavební správy prostřednictvím civilního Ing. Leopolda Nováka z Olomouce.³⁰⁴

Obě dvě etapy regulace byly podrobeny ekonomicko-technickému přezkoušení ve dnech 14. a 15. dubna 1933 na základě výnosu ministerstva zemědělství z 29. března 1932 pod evidenčním číslem 4879-6a.³⁰⁵

304SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 3, sign. VIII/5.

305Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/5.

5. 2. Zvelebování obce

Úprava návsi byla nařízena vyhláškou o usnesení obecního zastupitelstva dne 14. 10. 1933. Byla stanovena jednotná linie plotů zahrádek na návsi pro celou obec a to platilo jak u současných zahrádek, tak i u těch, které měly v budoucnu na území obce teprve vzniknout. Zmíněná linie měla být rovnoběžná se silniční hranou ve vzdálenosti 25 metrů od vnitřní hrany obrubníků.³⁰⁶

Vyhláška také nařizovala, že tuto změnu musí povinně provést všichni majitelé a uživatelé jednotlivých zahrádek na návsi na základě vlastních výdajů, a to do července následujícího roku 1934. Dále bylo ustanoveno, že původní majitelé za dané odstoupené pozemky obdrží náhradou jiný obecní pozemek, nebo peněžní vyrovnání v nařízené podobě 5 Kč za 1 metr čtverečný. Tato vyhláška byla na úřední desce Obecního úřadu v Žerotíně vyvěšena 17. října 1933.³⁰⁷

306SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 3, sign. VIII/1.

307Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/1.

5. 3. Výstavba obecní kanalizace v Žerotíně

Veřejná soutěž na výstavbu obecní kanalizace byla vyhlášena 20. května 1930 a proběhla prostřednictvím nabídkového řízení dne 20. června téhož roku. Zadání stavby se uskutečnilo 24. srpna 1932 obcí Žerotínem na základě usnesení Okresního výboru ve Šternberku z 16. září 1930. Zakázku dostala firma Ing. J. Ryšavý a Ing. E. Altar, civilní stavební inženýr a stavitel v Olomouci, která nabídla 19. června 1930, že danou zakázku uskuteční za cenu ve výši 67 953,26 Kč.³⁰⁸

Z revizní zprávy Zemského úřadu v Brně jsem se dozvěděl, že celý projekt této stavební zakázky vypracovala firma Ing. Oldřich Nickel se sídlem v Brně. Účelem tohoto projektu bylo odvodnit obecní území v Žerotíně, okres Šternberk, přičemž se počítalo s tím, že močůvka a jiné odpady nebudou vpouštěny do kanalizačního systému. Do úvahy byla totiž brána jen povrchová a podzemní voda, ale také i částečně domovní splašky. Dále revizní zpráva uvádí, že betonové potrubí by mělo dosahovat délky 1068 metrů a podle plánovaného rozpočtu by celá stavba obecní kanalizace stála 600 000 Kč. Zpráva pochází z března 1932.³⁰⁹

Stavba byla zahájena ještě v roce 1932. V průběhu stavby se obci podařilo získat státní příspěvek na mzdy pro 10 nezaměstnaných osob, které se zúčastnily stavebních prací. Jedná se o státní příspěvek z ministerstva sociální péče, které 31. prosince téhož roku povolilo na stavbu obecní kanalizace uvolnit peníze v rámci daného příspěvku ve výši 8 Kč denně na mzdy pro nezaměstnané. Povolení ministerstva mělo původně platit do 31. března 1933 za té podmínky, že státní příspěvek nebude překročen ve výši 4000 Kč, ale nakonec ministerstvo sociální péče danou lhůtu prodloužilo výnosem z 22. 3. 1933 až do 30. 9. téhož roku s dodatkem, že další prodloužení lhůty nebude povoleno.³¹⁰

Stavební materiál, tedy dlažební kámen a obruby pro přídlažbu okresní silnice v obci Žerotín dodávala firma Herman Franke, žulové závody ve Frýdberku Slezsko. Pro tuto silnici také dodala špicované krajníky ze žuly. Celková cena dosahovala peněžní částky v hodnotě 119 214,80 Kč.³¹¹

Obecní rada v Žerotíně byla 19. října 1932 informována Okresním úřadem ve Šternberku, že po dokončení stavebních prací bude provedena prohlídka hotové dlažby a hotových prací při kanalizaci průtahem obce.³¹²

308SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 4, sign. VIII/5.

309Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/5.

310Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/5.

311Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/5.

312Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/5.

Úřední protokol z 25. srpna 1933 potvrzuje, že se v Žerotíně skutečně konala kontrola stavebních prací, které byly ukončeny 19. 7. 1933, za účasti zástupců okresního úřadu, obce a stavební firmy. Na místě hotové stavby se za Okresní úřad ve Šternberku sešli vrchní komisař politické správy Dr. Josef Frey, technický koncipista Ing. Hložánek a okresní cestmistr František Snášel s představiteli obce, tedy se starostou Vojtěchem Vyhnánkem a s radními Josefem Motáněm a Františkem Čoukou. Stavební firmu zde zastupoval Ing. Ryšavý.³¹³

Výsledkem kontroly bylo zjištění, že kanalizace byla provedena podle projektu. Dále protokol uvádí, že neplánované vícepráce byly provedeny u váhy před vjezdem do zahrady, kde byl vybudován odpadní kanál do potoka s dvěma jímkami. Tyto zmíněné vícepráce byly nařízeny firmě, aby je provedla, protože byly nutné pro řádnou funkci kanalizace.³¹⁴

Také bylo řečeno, že na začátku obce směrem ke Šternberku měl původně být podle stavebního projektu rigol s jímkami v rozsahu 1 až 7, které se měly nacházet v jeho ose. Obec však pozměnila projekt v průběhu stavby, proto místo celého rigolu byl postaven půlrigol s krajníky, které přišly do osy jímky.³¹⁵

Do úředního protokolu bylo zapsáno, že všechny práce byly provedeny odborně, včetně výměny a opravy popraskaného betonového potrubí, která byla dokončena 11. 5. 1933. Proto nebyly po technické stránce žádné námítky proti převzetí všech ukončených stavebních prací. Protokol také uvádí, že byly úředním dozorem kontrolovány všechny nutné míry důležité pro vyúčtování stavebních prací, až na hloubku výkopu pro jímky hlavní kanalizační větve, takže nelze ověřit tloušťku dna jednotlivých jímek.³¹⁶

Podle vyúčtování kanalizace vycházejícího z úředního protokolu měla obec firmě ještě doplatit 6 448,95 Kč za podmínky, že stavební firma složí u Okresního úřadu ve Šternberku záruční listinu s peněžní částkou ve výši 3 780 Kč, přičemž tohoto dne, tedy 25. srpna 1933 začala běžet jednorozční doba ručení, která skončila až 26. srpna 1934. Po uplynutí této lhůty mělo dojít k vrácení záruční listiny, pokud v době probíhající lhůty nebude shledána žádná závada na provedených pracích.³¹⁷

Současně si obec ve stejný den převzala od stavební firmy obecní kanalizaci v Žerotíně, která byla vybudována při dláždění silnice Šternberk-Strukov-Litovel.³¹⁸

313SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 4, sign. VIII/5.

314Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/5.

315Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/5.

316Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/5.

317Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/5.

318Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/5.

Obsah tohoto protokolu vzal zástupce firmy bez námitek na vědomí a prohlásil, že předloží okresnímu úřadu záruční listinu do 8 dnů. Zástupci obce Žerotín s obsahem tohoto protokolu souhlasili a oznámili, že dnem 25. srpna 1933 přebírají do správy obce kanalizaci a zavazují se k tomu, že Žerotín bude provádět její pravidelné čištění svým nákladem.³¹⁹

V závěru úředního protokolu se nachází prohlášení, že obec stavební firmě Ing. J. Ryšavý a Ing. E. Altar, civilní stavební inženýr a stavitel v Olomouci finanční částku v hodnotě 6 448,95 Kč uhradí, jakmile ji Okresní úřad ve Šternberku uvědomí, že firma složila záruční listinu. Tím budou veškeré pohledávky vyrovnány.³²⁰

319SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 4, sign. VIII/5.

320Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/5.

5. 4. Výstavba hasičské zbrojnice

Na vybudování této zbrojnice v Žerotíně se přihlásili dva stavitelé z Litovle a ze Šumperka, přičemž obec obdržela celkově tři nabídky na stavbu hasičské zbrojnice.³²¹

První nabídku poslal obci litovelský stavitel Alois Bezděk 25. března 1930. V ní stavitel navrhoval postavení zbrojnice v rámci všech výdajů za 20 678,71 Kč. Podle jeho předloženého rozpočtu, který byl součástí této nabídky, obec měla pouze koupit na vlastní náklady 10 000 kusů cihel. Stavitel také navrhoval výstavbu věže z plechových krytin pro sušení hadic, která mohla sloužit i jako vyhlídková věž. Její součástí měl být karbolinový nátěr, bleskosvod a uvnitř věže se měl nacházet žebřík. Za postavení věže by obec zaplatila navíc finanční obnos v hodnotě 7000 Kč.³²²

Druhá nabídka přišla od architekta, stavitele, odhadce a stálého soudního znalce Karla Čundrleho ze Šumperka a to 7. dubna 1930. Jeho nabídka obsahovala stavební plány pro stavbu zbrojnice, včetně rozpočtu nákladů a výkazu hrubého materiálu, který si obec má sama pořídit. V nabídce se také nacházel rozpočet na postavení pozorovací věže s náčrtovým plánem. Podle této nabídky a přiložených podkladů by obec Žerotín za celou hasičskou zbrojnici i s věží zaplatila 18 302,63 Kč a musela by na stavbu dodat lomový kámen, písek kopaný a říční, štěrk na beton, cihly a vápno. Ostatní materiál na stavbu by dodal stavitel.³²³

Jenže obec nesouhlasila se žádnou nabídkou. Proto architekt Karel Čundrle obci nabídl 26. dubna 1930, že postaví zbrojnici bez věže za 13 374,60 Kč a obec by musela sehnat stavební materiál v podobě kopaného a říčního písku na zdivo a omítky, štěrk na beton, cihly a vápno. Nový rozpočet uvádí, že by ostatní materiál dodal stavitel. Dále v této nabídce architekt slíbil obci slevu ve výši 95,60 Kč na tesařských pracích a nebude jí účtovat daň z obratu. Nakonec na tuto třetí nabídku Žerotín přistoupil a padlo rozhodnutí, že hasičská zbrojnice bude postavena na obecním pozemku parcela číslo 39. Obec se takto rozhodla 26. dubna 1930 a šumperský architekt s rozhodnutím souhlasil 7. května 1930.³²⁴

O dva dny později, tedy 28. 4. téhož roku podala Obecní rada v Žerotíně žádost na Okresní úřad ve Šternberku ke svolení stavby zbrojnice na území obce. Ten podané žádosti vyhověl 22. 5. 1930 na základě jednotlivých paragrafů 28, 40 a 137 moravského stavebního řádu.³²⁵

321SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 3, sign. VIII/2.

322Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/2.

323Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/2.

324Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/2.

325Tamtéž, karton č. 3, sign. VIII/2.

Karel Čundrle v září vystavil žerotínské Obecní radě účet, který uváděl větší peněžní částku, než bylo původně nabídnuto z 26. dubna. Architekt totiž obci naúčtoval 15 834,70 Kč na základě jím účtovaného popisu práce, který sestavil 12. září 1930 v Šumperku.³²⁶

326SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 3, sign. VIII/2.

5. 5. Navrhovaný rozpočet požární ochrany

Pro zajímavost přikládám předběžný rozpočet nákladů dobrovolného hasičského sboru v obci Žerotín, který byl 27. května 1942 sestaven velitelem místního hasičstva Františkem Capkou. Rozpočet bylo vždy nutné předložit starostovi obce na požádání a nebo nejpozději do 1. srpna určitého roku. Podklady k rozpočtu předkládal velitel sboru dobrovolných hasičů.³²⁷

I. Pozemky a budovy:

udržování budov	100 K
otop, světlo, plyn a voda	40 K
pojištění	
<u>(oheň, povinné ručení)</u>	<u>162 K</u>
Celkem:	302 K

II. Udržování náradí a výstroje:

udržování a opravy hasičského náradí a hadic	500 K
<u>udržování obleků a výstroje</u>	<u>260 K</u>
Celkem:	760 K

III. Běžné výlohy:

pohonné látky, oleje a mazadla	500 K
psací materiál a tiskopisy	50 K
poštovné výlohy	72 K
cestovné a denní platy	150 K
výlohy za účast vyučování v hasičské škole, včetně cestovného	20 K
odměny za zvláštní výkony	30 K
odborná literatura, hasičské časopisy a učebnice	60 K
povinné příspěvky hasičským jednotkám	135 K
<u>příspěvky na provoz krajské ošetřovny hadic</u>	<u>100 K</u>
Celkem:	1117 K ³²⁸

³²⁷SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. II/3e.

³²⁸Tamtéž, karton č. 1, sign. II/3e.

IV. Náhrada a nové pořízení:	
hasičské nářadí	500 K
pláště, kabáty, kalhoty a čepice	100 K
přilby a sekery	60 K
lampy a osvětlovací tělesa	60 K
<u>hasicí přístroje, smyčky a jiné nářadí</u>	<u>1000 K</u>
Celkem:	1720 K
I. Celková částka	302 K
II. Celková částka	760 K
III. Celková částka	1117 K
<u>IV. Celková částka</u>	<u>1720 K</u>
Úplná celková částka	3899 K ³²⁹

329SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. II/3e.

5. 6. Závádění elektrifikace v obci

Elektrifikaci v obci provedla firma Středomoravské elektrárny, a. s. Přerov, která Žerotínu za své služby naúčtovala celkovou peněžní částku v hodnotě 57 620 K v rámci těchto jednotlivých služeb provedených firmou:

cena za rekonstrukci rozvodné sítě	39 470 K
cena za rozšíření rozvodné sítě	11 450 K
cena finanční náhrady místo upsání dluhopisů	6 700 K ³³⁰

Tato firma v obci provedla rekonstrukci transformovny, rozvodné sítě nízkého napětí, veřejné osvětlení, včetně domovních přípojek počínaje od rozvodné sítě až k počítadlovým deskám. Současně došlo k postavení rozšířené rozvodné sítě. Tohle vše obec stálo 50 920 K, které musela obec přerovské firmě zaplatit do 30. srpna 1939.³³¹

Ovšem je třeba říci, že Žerotín dodal kámen na zakotvení sloupů v množství a velikosti podle potřeby, včetně dopravy stavebního materiálu až na potřebná místa, a to na vlastní náklady. V průběhu stavby 4. října 1939 obec podala žádost na ministerstvo veřejných prací s cílem získat příspěvkovou podporu na zřízení transformační stanice, rozvodnu sekundární sítě, osvětlení a domovní přípojky. Žádosti ministerstvo vyhovělo dne 19. 7. 1940 po domluvě s ministerstvy financí a zemědělství. Jednalo se o stavební příspěvek v dané výši 25 % na investiční náklady ze schváleného rozpočtu v celkové hodnotě 140 300 K. Což znamená, že obec dostala od ministerstva 35 070 K, které se budou postupně žadateli vyplácet ve splátkách.³³²

Elektrina byla do Žerotína po zapojení vedena ze stanice ve Šternberku. Daná firma elektrifikaci v obci vybuďovala na základě předpisů a norem ESČ³³³. Její dodávky elektřiny byly účtovány prostřednictvím základních sazeb Středomoravských elektráren, a. s. Přerov:

1 kWh pro světlo	2,80 K
1 kWh pro pohon	1,70 K
1 kWh pro veřejné osvětlení	1 K

Přerovská firma svým zákazníkům také nabízela bytový sazebník. Za 1 bytovou místnost se měsíčně předplácelo 5 kWh za 12,50 K. Za 2 až 3 místnosti v bytě se za každou místnost účtovaly 2 kWh obnosem 5 K a za každou další nad první 3 místnosti se předplácela 1 kWh částkou ve výši 2 K.³³⁴

330SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 4, sign. VIII/6.

331Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/6.

332Tamtéž, karton č. 4, sign. VIII/6.

333Elektrotechnický svaz Českomoravský.

334SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 4, sign. VIII/6.

6. Finančníctví na území obce Žerotín

6. 1. Kontribučenská záložna

Informace o záložně jsou k dispozici pouze v podobě dvou účetních knih, které jsou součástí archivního fondu dané záložny. Konkrétně se jedná o Bilance záložny z let 1878-1915 a Matriku kontribučenského fondu v Žerotíně z období 1884-1932. První z těchto knih obsahuje účetní záznamy psané v němčině a češtině. Její stránky jsou děleny do tištěných rubrik, které obsahují číslo položky, hotovost, hypotekární půjčky, směnky, státní obligace a vklady, včetně úroků a nedoplatků. Finanční částky jsou nejprve psány ve zlatých, pak jsou evidovány v korunách. Tato účetní kniha je také opatřena razítkem s nápisem „Správa kontribučenského fondu záložny v Žerotíně“. V účetních záznamech se objevují jména správců záložny. Celkově se jedná o tyto správce, u kterých v závorce uvádím období, kdy se jejich jméno objevuje v těchto záznamech Bilance záložny:

Josef Vyhnánek (1878-1887)

Franz Sonntag (1888-1897)

Josef Bajer (1898-1920)³³⁵

Matrika kontribučenského fondu obsahuje tištěné rubriky, které se dělí na číslo, jméno podílníka, bydliště a domovní číslo, kategorie usedlosti, jmění a poznámky. Jsou zde uváděna jména obyvatel ze Žerotína, Strukova, Krnova, Hnojic, Babic u Šternberka, Krákořic a také z města Šternberka. Poslední zápis končí rokem 1920 s podpisem Josefa Bajera. Pak se objevuje řada nepopsaných listů a úplně poslední zápis je datován rokem 1932. Je psán v němčině, bez jména a podpisu správce záložny.³³⁶

335SOKA Olomouc, fond Kontribučenská záložna Žerotín, 1878-1932.

336Tamtéž.

7. Inventář obecního jmění a likvidační záznam v letech 1938-1943

Na základě majetkového inventáře obce Žerotín si lze vytvořit jistou představu o tom, jakým způsobem obec hospodařila s vlastním obecním majetkem, jehož součástí byly jednotlivé obecní pozemky a budovy, včetně movitého majetku, uložených financí v peněžních ústavech a dlouhodobých závazků či dluhů obce.³³⁷

Podle výkazu majetku obce z 26. května 1939 činila celková výměra obecních pozemků 30 hektarů, 87 arů a 41 metrů čtverečných. Žerotín vlastnil pastviny, louky, dvě zahrady a les, který dosahoval rozlohy 30 hektarů. Současně daný výkaz majetku uvádí, že tyto pozemky dosahovaly na tehdejší finanční částku ve výši 139 300 K. Obec měla z tohoto majetku hrubý výnos za rok v hodnotě 75 545,35 K, který získávala z pronájmů obecních pozemků na dobu 4 let, pastvy hus a obecních býků, prodeje trávy a dřeva z lesa. Tráva se prodávala zájemcům prostřednictvím veřejné dražby.³³⁸

Ze stejného majetkového výkazu se lze také dozvědět informace o budovách, které patřily obci. Jsou zde totiž obsaženy údaje o jednotlivých domech v podobě jejich domovních čísel, kdy byly postaveny a jaké měly pro Žerotín využití, včetně výkazem uváděných inventárních cen budov. U některých nemovitostí je také zmíněna původní cena, za kterou byla budova postavena. Tato informace se neobjevuje u všech daných objektů uváděných ve výkazu obecního jmění. V následujících řádcích zmíním domy z citovaného výkazu, které obec kdysi vlastnila.³³⁹

Obecní nemocnice s domovním číslem 18 měla podle inventární ceny hodnotu ve výši 8 000 K. Součástí nemocnice byl byt obecního zřízence.³⁴⁰

Objekt, kde byli ustájeni obecní býci, měl své domovní číslo 31 a byl postaven v roce 1886. Jeho inventární cena podle majetkového výkazu dosahovala výše 15 000 K a sloužil pro ustájení plemeníků. V budově se také nacházely byty zdejšího chudobince.³⁴¹

Obecní kovárna se nacházela v domě s číslem 49 a byla postavena v roce 1924 za 38 000 Kč, přičemž její inventární cena z roku 1939 činila 20 000 K. V kovárně byl byt a obci ročně přinášela hrubý výnos v hodnotě 800 Kč.³⁴²

Budova nové školy s domovním číslem 64 a s bytem správce školy podle výkazu byla ohodnocena na finanční částku ve výši 60 000 K.³⁴³

337SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 2, sign. V/2a.

338Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

339Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

340Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

341Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

342Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

343Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

Objekt staré školy s domovním číslem 66 stál podle inventární ceny z roku 1939 pouhých 15 000 K. Tento dům v Žerotíně byl obcí po vybudování nové školy využíván jako obecní chudobinec.³⁴⁴

Hasičská zbrojnice byla postavena v roce 1930 za 21 700 Kč a její inventární cena z majetkového výkazu obce klesla na 15 000 K. Ve zbrojnici se nacházelo hasičské skladiště.³⁴⁵

Výkaz movitého majetku obce Žerotín z 3. května 1943 obsahuje zařízení obecní kanceláře a také zmiňuje ostatní movité věci mimo kancelář, které obec vlastnila. Je zde evidován majetek v celkové hodnotě 3740 K.³⁴⁶

Kancelář byla vybavena tímto nábytkem:

- 1 obraz Vůdce a státního prezidenta
- 1 menší skříň
- 1 větší skříň
- 1 stůl
- 3 lavice
- 6 židlí z tvrdého dřeva
- 5 židlí z měkkého dřeva
- 2 skříňky pro kartotéku
- 1 zarámovaný plán obecních pozemků
- 1 psací stroj
- 1 stolek pro psací stroj
- 1 příruční pokladna
- 1 váha na dopisy
- 1 kamna
- 1 věšák³⁴⁷

Dále obec mimo výše uvedené zařízení obecní kanceláře vlastnila tento movitý majetek:

- 2 vlajky
- 1 strojek na stříhání dobytka
- 1 kufřík na potravinové lístky³⁴⁸

344SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 2, sign. V/2a.

345Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

346Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

347Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

348Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

Peníze obce Žerotín byly uloženy na několika účtech různých peněžních ústavů a jejich pobočkách. Jednalo se o peníze z obecního jmění a chudinského fondu obce, které byly v Městské spořitelně v Litovli, ve filiálce olomouckého peněžního ústavu v Uničově a v Občanské záložně v Hnojicích. V Zemské bance pro Moravu, která sídlila v Brně, čerpala obec unifikační půjčky.³⁴⁹

Z výkazu obecních dluhů a závazků za správní rok 1938, který byl projednán zastupitelstvem obce, schválen a přezkoumán finanční komisí 26. května 1939, lze zjistit, kdo a za jakým účelem půjčil obci peníze v určité výši finanční částky. Tento výkaz také uvádí, kdy obec platila své dluhy a v jakých částkách.³⁵⁰

V tomhle případě se jedná o jednotlivé půjčky poskytnuté obci od soukromých osob za účelem financování stavebních úprav kanalizace a stavby silnice Žerotín-Krnov. Obec si v roce 1933 půjčila peníze ve výši 70 000 Kč na stavební úpravy kanalizace od Miloslavy Motáňové ze Žerotína, přičemž ještě v roce 1938 obec Žerotín z této půjčky nic nesplatila.³⁵¹

Na stavbu zmiňované silnice se obec v roce 1937 opět zadlužila u Miloslavy Motáňové, která tentokrát obci poskytla půjčku v celkové hodnotě 120 000 Kč. Podle výkazu dluhů a závazků obecního inventáře z roku 1943 Žerotín paní Motáňové zpětně z této půjčky splatil pouhých 5000 K a tím pádem obec ještě dlužila 115 000 K.³⁵²

Od paní Marie Krčkové z Hnojic si v roce 1937 obec půjčila dalších 50 000 Kč na financování stejné silnice, koncem roku 1938 nebyla ani tato částka ještě v plné výši splacena. Zůstatek půjčky tedy činil stále 50 000 Kč.³⁵³

František Motáň obci půjčil v roce 1937 finanční částku v hodnotě 20 000 Kč. Tyto půjčené peníze byly obcí investovány do výstavby dané silnice, přičemž koncem roku 1938 byla tato půjčka v plné výši splacena.³⁵⁴

Od Vladislava Škody bylo v roce 1937 obci Žerotín půjčeno 10 000 Kč, které obec potřebovala pro výstavbu silničního spoje Žerotín-Krnov. Tato poslední výkazem evidovaná půjčka byla také obcí koncem roku 1938 splacena. Oba dva pánové, tedy František Motáň a Vladislav Škoda bydleli v Žerotíně.³⁵⁵

349SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 2, sign. V/2a.

350Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

351Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

352Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

353Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

354Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

355Tamtéž, karton č. 2, sign. V/2a.

Žerotín v roce 1938 dlužil soukromým osobám 240 000 Kč z celkově půjčené finanční částky v hodnotě 270 000 Kč.³⁵⁶

Mezi další dochované účetní materiály obce z tohoto období také patří likvidační záznam z let 1940-1942. Tento záznam mapuje vedle klasických příjmů a výdajů obce, jako jsou například příjmy z prodeje trávy z obecních luk či z dávek z přírůstku hodnoty nemovitostí od Zemského výběrčího úřadu v Brně a výdajů v podobě oprav odpadových rour, také mimořádné výdaje, které si na obci vynutilo válečné hospodářství a jednotlivá nařízení ze strany tehdejších úřadů.³⁵⁷

Nejčastěji se zde nacházejí náklady obce v podobě odváděných příspěvků pro příslušníka hnojické Četnické stanice Oldřicha Továřka za účelem placení cestovného a výuky německého jazyka. Zde je pár příkladů:

vyučování německého jazyka za září a říjen 1941	4620 K
vyučování německého jazyka za listopad 1941	2335 K
vyučování německého jazyka za prosinec 1914	2185 K
vyučování německého jazyka za únor 1942	2185 K
vyučování německého jazyka za březen 1942	3910 K
vyučování německého jazyka za květen 1942	1820 K
vyučování německého jazyka za červen 1942	1340 K
vyučování německého jazyka za listopad 1942	1720 K ³⁵⁸

Další časté výdaje obci Žerotín vznikaly v podobě povinných příspěvků na různé sbírky organizované Německým červeným křížem. Například při jedné z těchto sbírek v roce 1940 přispěla obec finanční částkou ve výši 518 K, přičemž celkový výtěžek z konané sbírky vynesl částku v hodnotě 1206 K, která byla odeslána složenkou do Prahy ve prospěch Německého červeného kříže.³⁵⁹

V lednu 1942 se v Žerotíně pořádala sbírka zimního prádla pro německé vojsko. Sesbírané prádlo bylo odvezeno do Olomouce. Odvoz zaplatila obec a stál ji 60 K.³⁶⁰

Nová sbírka Německého červeného kříže se konala v červnu téhož roku, kdy se celkově vybralo 1250 K. Obec z této částky darovala 50 K a celá částka byla odeslána složenkou číslo 63 000 do Prahy.³⁶¹

Pro představu chci uvést ještě pár vybraných příkladů výdajů obce Žerotín.

356SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 2, sign. V/2a.

357SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 30.

358Tamtéž, inv. č. 30.

359Tamtéž, inv. č. 30.

360Tamtéž, inv. č. 30.

361Tamtéž, inv. č. 30.

V prosinci 1941 obec doplácela doplatek ve výši 64 K za odběr Ústředního listu Protektorátu Čechy a Morava.³⁶²

Okresnímu úřadu Olomouc-venkov musela obec v červnu 1942 zaplatit 120 K za Sbírkou zákonů a vládních nařízení na rok 1942. O měsíc později stejnému úřadu Žerotín platil částku v hodnotě 6160 K za příručku o protiletecké ochraně.³⁶³

V červnu 1942 došlo k zabavení zvonu z kaple svaté Marty a obec jej musela na vlastní náklady z věže místní kaple sundat. Při sundávání zvonu pomáhal jistý František Huňka, který za 5 hodin své práce dostal 2250 K.³⁶⁴

Obec také platila Lípě, akciové pojišťovně v Praze, která měla ředitelství v Brně, pojištění ve výši 192 K proti následkům tělesných úrazů za osoby vykonávající hlídky proti sabotážím od 1. 8. 1942 do 31. 7. 1943.³⁶⁵

Ovšem podle likvidačního záznamu byla největším výdajem obce Žerotín částka v celkově hodnotě 14 880 K, kterou obec zaplatila Okresnímu úřadu Olomouc-venkov za 12 obrazů „Meisterwerke Deutscher Kriegsbildberichter“³⁶⁶.³⁶⁷

V nákladech obce se také nachází proplacení cesty Jiřího Zpěváka ze Žerotína, který jel s povozem na vlakové nádraží v nedaleké Července u Litovle pro zavazadla místních německých příslušníků. V tomto případě se jednalo o 15 K. Bohužel likvidační záznam obce neuvádí, o jaké konkrétní německé příslušníky se jednalo.³⁶⁸

Na závěr této kapitoly chci srovnat odměny obecních zaměstnanců za rok 1941 a rok 1942, přičemž u starosty obce finanční odměna nebyla uvedena.

Odměny z roku 1941:		Odměny z roku 1942:	
náměstek starosty	100 K	náměstek starosty	200 K
2 obecní radní	200 K	2 obecní radní	400 K
obecní pokladní	300 K	obecní pokladní	300 K
účetní	300 K	účetní	300 K
lesní hospodář	350 K	lesní hospodář	500 K
kronikář obec	50 K	kronikář obce	50 K

Účetní údaj z likvidačního záznamu obce za rok 1941 uvádí ještě jednu odměnu navíc, a to pro obecního posla ve výši 1525 K.³⁶⁹

362SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 30.

363Tamtéž, inv. č. 30.

364Tamtéž, inv. č. 30.

365Tamtéž, inv. č. 30.

366V překladu se jedná o mistrovské dílo německé válečné fotoreportáže.

367Tamtéž, inv. č. 30.

368Tamtéž, inv. č. 30.

369Tamtéž, inv. č. 30.

8. Obecní samospráva Žerotína v archivních dokumentech z let 1937-1941

Archiválie k obecní samosprávě v meziválečném období 20. století jsou neúplné a její jednotlivé dochovalé zápisy v rámci protokolů schůzí obecního zastupitelstva³⁷⁰ a schůzí obecní rady³⁷¹ jsou velmi krátké a stručné. Pro toto konkrétní období se nám pouze dochovaly v rámci archivu obce Žerotín tři archivní zdroje mapující žerotínskou obecní samosprávu. Jedná se především o dokumenty pocházející z let 1855-1941, které jsou neúplné, protože nevytvářejí chronologicky seřazený celek po jednotlivých letech daného období. Právě naopak jsou to pouze seřazené pozůstatky různých dokumentů místní původní samosprávy, které vznikly v průběhu její činnosti. Chybějí tu celé roky, s tím že z období 20. století se zde nachází pouze sedm dokumentů z let 1936-1941. Zbytek tvoří úřední knihy v podobě Protokolů schůzí obecního zastupitelstva s časovým rozsahem 1932-1938 a Protokol schůzí obecní rady, jehož zápisy začínají rokem 1937 a končí v roce 1943. V předchozích letech 1900-1932 nejsou k dispozici žádné zmínky o obecní samosprávě.

Po prohlédnutí tohoto materiálu jsem došel k závěru, že dokumenty dostatečně nezachycují vývoj obce a její minulost v tomto období. Právě naopak jejich obsahem jsou především hospodářské a ekonomické záležitosti. Například mohu uvést zajištění krmiva pro obecní býky, sázení jabloní a švestek v okolí Žerotína, pronájem a prodej drobných místních pozemků, projednávání stavu obecního účtu nebo stanovení pokuty za nepovolenou zábavu v obci ve výši 50 K. Samozřejmě se zde sice také občas objevují zápisy obsahující závažnější problémy Žerotína jako je třeba regulace místních vodních toků, ale není jich tolik a navíc neposkytují potřebné informace, které právě uvádějí jiné archivní materiály, jež jsem použil v co největší míře pro tuto diplomovou práci. Přesto všechno jsem usoudil, že by bylo vhodné zmínit pár ukázek zápisů z tehdejší obecní samosprávy v tom slova smyslu, kdo se jí konkrétně zúčastnil a jakým způsobem její schůze probíhaly.

Prvním příkladem je pozvánka na smuteční schůzi obecního zastupitelstva, která se uskutečnila 21. září 1937 o půl desáté dopoledne v sále u Titzů v Žerotíně. Součástí pozvánky byl tento oficiální program:

- 1) Mužský sbor: Kdož jste boží bojovníci,
- 2) Pietní vzpomínka na zesnulého prezidenta T. G. Masaryka,
- 3) Poslech rozhlasového přenosu pohřbu prezidenta z Prahy.³⁷²

370SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 12.

371SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 13.

372SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. I/3.

Dne 7. listopadu 1937 byla Obecní kancelář v Žerotíně vydána vyhláška, kterou podepsal tehdejší starosta obce Vladimír Škoda. V ní se oznamovalo, že se ve stejný den ve 14 hodin konala v místnosti obecní kanceláře řádná schůze obecního zastupitelstva, kde se schvaloval obecní, školní a chudinský rozpočet na příští rok 1938.³⁷³

Jako další ukázkou zmiňuji schůzi obecního zastupitelstva z 16. února 1938. Ta se konala v 19 hodin v obecní kanceláři, kde se projednávalo schválení plánu a rozpočtu na stavbu brodidla. Dále byla na programu schůze žádost Josefa Štábla o prodeji pozemku a zákaz chůze místního obyvatelstva po silnici. Této schůze se účastnil starosta obce Vladimír Škoda spolu s členy zastupitelstva, které tvořili pánové Jaroslav Gébl, Vojtěch Čundrle, František Sládek, Vojtěch Vajda, Josef Motáň, Konstantin Gahura, Jan Hejnar, Antonín Nečesaný, Karel Bajer, Karel Motáň, Josef Růžička a Emil Ellner.³⁷⁴

Z archiválií obecní samosprávy jsem také vybral jmenovací dokument, v kterém je dne 2. září 1938 řezník Jan Nečesaný jmenován Okresním úřadem ve Šternberku do funkce člena Obecní finanční komise v Žerotíně. Povinností členů komise byla kontrola obecního hospodářství, přezkoumání všech předložených obecních rozpočtů a účtů obce před jejich zveřejněním, včetně podání svého jasného vyjádření do 8 dnů. Ve zvláštních případech do 3 dnů.³⁷⁵

Dne 6. února 1939 se uskutečnila schůze obecní finanční komise, která proběhla v místnosti obecní kanceláře. Začala v 19.30 večer a na programu schůze bylo vyjádření finanční komise o obecních dávkách, které navrhovala obecní rada. Starostou Žerotína v této době byl Jaroslav Gébl.³⁷⁶

Z opisu protokolu hromadné schůze z 12. května 1941, které se účastnili členové obecní rady, obecního zastupitelstva a obecní finanční komise. Dohromady se jednalo o 20 osob, kdy obecní radu tvořilo 5 členů a v komisi sedělo také 5 členů. V zastupitelstvu obce se nacházelo 15 osob. Bohužel opis neuvádí jména obecních představitelů, ale jen jejich počty. Cílem této schůze bylo projednat připojení Žerotína k měšťanské smíšené škole v Pňovicích. Součástí opisu protokolu je vyjádření obecní finanční komise, která s tím sice souhlasí, ale za podmínky, že to bude únosné pro obecní pokladnu a za druhé, že obec Pňovice vybuduje silniční spoj mezi Žerotínem a Pňovicemi.³⁷⁷

373SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. I/3.

374Tamtéž, karton č. 1, sign. I/3.

375Tamtéž, karton č. 1, sign. I/3.

376Tamtéž, karton č. 1, sign. I/3.

377Tamtéž, karton č. 1, sign. I/3.

9. Správní vývoj Žerotína v letech 1938-1948

Velké správní změny přinesl říjen roku 1938, kdy byla většina obcí politického okresu Šternberk okupována Německem. Tyto obce, včetně města Šternberk, se staly součástí sudetoněmecké župy. Ve Šternberku byl zřízen Landrát³⁷⁸. Úřad landráta byl nový úřad německé správy, který nahradil okresní hejtmánství a byl zcela podřízen vládnímu prezidentovi v Opavě. Landrát spravoval ve svém obvodu 60 vsí.³⁷⁹

K župě byly přiřčleněny obce Pohořany a Véska z území politického okresu Olomouc-venkov a z politického okresu Litovel malá osada Nové Zámky. Obce Bělá, Ondrášov, Domašov nad Bystřicí a Sedm Dvorů se staly součástí landrátu Moravský Beroun.³⁸⁰

Ze zaniklého politického okresu Šternberk byly připojeny k politickému okresu Olomouc-venkov převážně české vesnice Bohuňovice, Hnojice, Krnov, Lašťany, Liboš, Moravská Húzová, Strukov, Štarnov, Štěpánov a Žerotín. Želechovice byly připojeny k politickému okresu Litovel. Celkově se tedy jedná o 11 obcí, které nebyly součástí nově vzniklého šternberského landrátu v rámci ustanovené německé správy. Záhy nato byly ve Šternberku a v Uničově zřízeny německé úřední soudy a pobočky gestapa.³⁸¹

Výrazné změny přinesl až rok 1945, kdy po válce došlo k obnovení původního okresu Šternberk z roku 1938. Ve Šternberku byl zřízen Okresní národní výbor, který byl podřízen Zemskému národnímu výboru v Brně. Po roce 1948 byla uskutečněna správní reorganizace, šternberský okres se stal součástí olomouckého kraje a na území tohoto okresu bylo 60 obcí. V rámci této reorganizace Dětfichov nad Bystřicí a Húzová přešly k okresu Rýmařov. Ondrášov a Sedm Dvorů byly připojeny k okresu Bruntál, současně se obce Benkov a Králová staly součástí litovelského okresu a Štěpánov připadl olomouckému okresu. Menší vesnice byly jako osady připojeny k větším obcím. Například Nové Dvorce se staly osadou Horní Loděnice, Lhota osadou města Šternberk a Stachov osadou Lipiny.³⁸²

378Venkovský okres.

379Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Ostrava 1972, sv. 3., s. 221.

380Tamtéž, s. 221.

381Tamtéž, s. 221-222.

382Tamtéž, s. 222.

10. Poválečný vývoj obecní samosprávy Žerotína v letech 1945-1948

Po celou dobu druhé světové války byl starostou obce Žerotín Josef Růžička. Na jejím konci v květnu 1945 převzal správu celé obce Revoluční národní výbor, který pod svým původním názvem národní výbor vznikl ilegálně ještě za války.³⁸³

V pondělí dne 7. května 1945 se uskutečnila první schůze tohoto výboru. Jeho členy svolal František Capka do budovy místní školy. Zde došlo k volbám předsedy a ostatních funkcionářů. Výsledkem těchto voleb bylo to, že předsedou výboru byl zvolen nemocný Julius Kameníček, politický vězeň, který se vrátil z koncentračního tábora. Místopředsedou Revolučního národního výboru v rámci voleb se stal František Capka. Právě ten místo nemocného předsedy začal spravovat obec. Podepsal také vyhlášku o oficiálním vzniku výboru na území Žerotína a jeho otec Karel Capka tuto skutečnost ve vsi vyhubnoval a vyhlásil. O několik dní později byl místopředseda Capka povolán do Okresního národního výboru ve Šternberku a jeho místo v Žerotíně se uvolnilo. Na toto prázdné místo místopředsedy výboru byl zvolen zahradník Rudolf Kordina.³⁸⁴

Julius Kameníček ze zdravotních důvodů ze své funkce odstoupil a tím došlo ke změnám ve složení Revolučního národního výboru. Na první veřejné slavnosti, která se konala v místech zahrady za budovou místní bývalé mlékárny, byli občanům Žerotína představeni členové výboru v tomto novém pořadí.³⁸⁵

Předseda Rudolf Kordina, Adolf Krejčí, Vladimír Krejčí, Karel Pavelka, Ludvík Sládek, Rudolf Novák, Oldřich Kobyłka, Jan Kolář, Jan Zpěvák, Vojtěch Krejčí, Josef Jarmar, František Hamr, Václav Válek, Jaroslav Zpěvák a Alois Kolář.³⁸⁶

Občané obce, kteří se dané veřejné akce zúčastnili, vyjádřili svůj souhlas s touto podobou Revolučního národního výboru. Jeho tajemníkem se stal ředitel místní obecné školy Antonín Steuer.³⁸⁷

Revoluční národní výbor za svého působení nejen vedl správu obce, ale také se staral o zajišťování zásob pro místní obyvatelstvo, spravoval místní obilné skladiště ve zdejší zámku a také byl v poměrně častém styku s tehdejšími nadřízenými správními orgány.³⁸⁸

383Kubičková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 5-6.

384Bartoš, J. a kol.: Výroční zpráva MNV v Žerotíně-Strukově k otevření kulturně společenského zařízení v Žerotíně r. 1975. MNV v Žerotíně-Strukově 1975, s. 2.

385Tamtéž, s. 2.

386Tamtéž, s. 2-3.

387Tamtéž, s. 3.

388Tamtéž, s. 3.

Činnost tohoto výboru byla ukončena v době podzimu 1945, kdy byl zcela nově zvolen Místní národní výbor složený z představitelů všech povolených politických stran. Komunisté zde obsadili 6 křesel, národní socialisté získali 4 mandáty, lidovou stranu zastupovali 3 členové výboru a za sociální demokraty byl zvolen 1 zástupce. První schůze tohoto výboru se konala 12. září 1945, došlo k obsazování jednotlivých funkcí a byly ustanoveny komise v rámci Místního národního výboru.³⁸⁹

Výsledkem dané schůze byla tato sestava MNV v Žerotíně:

1) Funkce:

předseda: Rudolf Kordina

I. místopředseda: Vojtěch Čouka

II. místopředseda: Vojtěch Čundrle

tajemník: Antonín Steuer

2) Rada:

Adolf Krejčí a Josef Jarmar

3) Komise:

a) finanční: Miroslav Hejdušek a Josef Vyhnánek

b) hospodářská: Adolf Krejčí a Jaroslav Johanes

c) bytová a stavební: Josef Vyhnánek a Vladimír Jarolím

d) školská: Julius Kameníček a Antonín Steuer

e) osvětová a bezpečnostní: Vojtěch Čouka a Benedikt Vyhnánek³⁹⁰

Vznikající národní výbory byly zakládány ve smyslu normy v podobě ústavního dekretu prezidenta republiky, která vyšla dne 4. prosince 1944 a posléze se objevila jako příloha ve vyhlášce Ministerstva vnitra z 3. srpna 1945 pod číslem 43/1945 Sbírky. V ní jsou národní výbory popisovány jako „prozatímní orgány veřejné správy ve všech jejích oborech“. Původní normu o těchto výborech hodně změnilo vládní nařízení z 5. května 1945 číslo 4/1945 Sbírky., o volbě a pravomoci národních výborů, kde jsou již uváděny jako „orgány zastupitelské a orgány veřejné správy ve všech jejích oborech“. Jednotlivé národní výbory byly zcela podřízeny vládě. Pravomoci místních národních výborů byly nastaveny tím způsobem, že do své činnosti přejala veškeré veřejné záležitosti. Týkalo se to zejména kompetencí starosty obce, obecní rady a obecního zastupitelstva.³⁹¹

389Kubíčková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 6.

390SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 1.

391Kubíčková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 6.

Podle směrnic Ministerstva vnitra ze dne 19. května 1945 číslo 6/1945 Sbírký si místní národní výbory volily na své první ustanovující schůzi předsedu, místopředsedu a tajemníka. Rada místního národního výboru připravovala různé návrhy pro plénum a prováděla schválená rozhodnutí. Současně byly zakládány komise, které pomáhaly řešit různé problémy v rámci činnosti národního výboru.³⁹²

V průběhu roku 1945 odešlo z obce Žerotín zhruba pře sto osob do pohraničních oblastí ve snaze získat prázdné usedlosti po Němcích. Důsledkem této skutečnosti došlo k nedostatku pracovních sil určených k obhospodaření místní zemědělské půdy. Několik hektarů půdy a zejména luk v okolí Žerotína převzal po Němcích Místní národní výbor, který tento majetek ve smyslu vládního nařízení rozdělil mezi občany. V obci byla kvůli tomu založena rolnická komise, která měla tuto záležitost vyřešit. Předsedou komise byl hostinský Jan Kleibel.³⁹³

Důležitým okamžikem poválečné samosprávy byly volby do Ústavodárného národního shromáždění konané v květnu 1946. Právě na základě výsledků těchto voleb byly podle vládního nařízení číslo 120/1946 Sbírký ustanoveny nové místní národní výbory. Výkonným orgánem Místního národního výboru v Žerotíně byla rada. Tento výbor byl dohromady tvořen 15 členy. V čele rady byl předseda Místního národního výboru Rudolf Kordina za KSČ a místopředsedou se stal národní socialista Miroslav Hejdušek. Současně se v této radě nacházeli další tři členové. Těmi byli komunisté Adolf Krejčí a Ludvík Sládek, včetně Vladimíra Motáně, který zastupoval lidovou stranu. První schůze nového Místního národního výboru se uskutečnila 5. července 1946. V průběhu října 1947 se novým tajemníkem stal Antonín Samson a 10. února 1948 Miroslav Hejdušek odstoupil z funkce místopředsedy, kterou obsadil Vladimír Jarolím.³⁹⁴

Ještě 4. ledna 1948 byl Místní národní výbor v Žerotíně složen z těchto daných členů: Rudolf Kordina, Miroslav Hejdušek, Vladimír Motáň, Ludvík Sládek, Vladimír Krejčí, Josef Jarmar, František Hamr, Jaroslav Johanes, Josef Růžička, Vojtěch Čundrle, Jan Vrána, Josef Štábl, Alois Petřík, Karel Pavelka a Adolf Krejčí.³⁹⁵

392Kubíčková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 6-7.

393Tamtéž, s. 7.

394Tamtéž, s. 7.

395SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 1.

Ovšem změny přinesl únor 1948, kdy v obci vznikl Místní akční výbor Národní fronty, jehož úkolem bylo na území Žerotína provést čistku ve veřejném a především v politickém životě od „nepřátel lidově demokratického zřízení“. Zakládající první schůze tohoto výboru proběhla dne 24. února 1948. Na druhé schůzi akčního výboru, která se konala 3. března 1948, padlo rozhodnutí změnit členskou strukturu Místního národního výboru.³⁹⁶

Proto došlo k odvolání dvou členů národního výboru, kterými byli Jaroslav Johanes za stranu národně socialistickou a Josef Růžička za lidovou stranu. Místo nich do tohoto výboru byli dosazeni komunisté Julius Kameníček a Vojtěch Krejčí. Díky této změně byl nastaven úplně nový poměr politických sil ve prospěch komunistické strany v rámci Místního národního výboru, který byl složen z členů těchto politických stran:

Komunistická strana Československa:

Rudolf Kordina, Adolf Krejčí, Vladimír Krejčí, Ludvík Sládek, Karel Pavelka, František Hamr, Josef Štábl, Vojtěch Krejčí a Julius Kameníček

Československá strana lidová:

Josef Jarmar, Vladimír Motáň a Vojtěch Čundrle

Československá strana národně socialistická:

Vladimír Jarolím a Jan Vrána

Československá sociální demokracie:

Alois Petřík³⁹⁷

V dubnu 1948 skončil Antonín Samson ve funkci zdejšího tajemníka a novým tajemníkem obce byl Miloš Hambálek, který svůj post začal konečně vykonávat teprve až 1. prosince 1949.³⁹⁸

Velký vliv na další činnost národních výborů měl zejména ústavní zákon vydaný dne 9. května 1948 číslo 150/1948 Sbírky. Podle tohoto zákona se národní výbory staly „nositelem a vykonavatelem státní moci v obcích, okresech a krajích a strážcem práv a svobod lidu“. Ve smyslu paragrafu 124 tohoto zákona měly národní výbory vykonávat veřejnou správu, přičemž byly podřízeny vládě a výkonné moci v podobě ministerstva vnitra. Současně je také třeba říci, že byla brána v potaz podřízenost nižších národních výborů vůči těm výše postaveným výborům.³⁹⁹

396Kubíčková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 8.

397SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 1.

398Kubíčková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 8.

399Tamtéž, s. 8.

V důsledku přijetí této ústavy bylo zrušeno Ústavodárné národní shromáždění a bylo nahrazeno Národním shromážděním, do kterého byly vypsány volby. Ty se konaly v neděli 30. května 1948. Do těchto voleb byla navržena jednotná kandidátka Národní fronty.⁴⁰⁰

Dne 20. října 1948 se Rudolf Kordina plně vzdal svého postu předsedy Místního národního výboru v Žerotíně a na jeho místo nastoupil Adolf Krejčí.⁴⁰¹

400Kubíčková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009, s. 8.

401Tamtéž, s. 8-9.

11. Historický vývoj školství v obci Žerotín

Počátky školství v obci jsou pravděpodobně spojovány s triviální farní školou v sousedních Hnojicích, protože Žerotín neměl vlastní faru a byl přiřazen i přiškolen k této vsi. K Hnojicím byly také například přiškoleny okolní vesnice Liboš a Jílkov. Když se roku 1850 stal Žerotín samostatnou obcí v rámci vzniklého šternberského okresu, tak v ní byla zřízena exkurendní škola. Což znamená, že na zdejší škole učil učitel z Hnojic, přičemž v Hnojicích výuku uskutečňoval nadučitel, kterému byli podřízeni dva učitelé a ti docházeli vyučovat do Žerotína a Liboše.⁴⁰²

V letech 1820-1823 ve škole působili jako podučitelé Jakub Novotný z Ústína a Alois Wiedermann z Mladějovic.⁴⁰³

V obci se údajně nejdříve praktikovala výuka v domě č. 2 a později v obecním domě č. 18. Posléze se vyučovalo v domě č. 66, tedy ve staré škole, která patřila obci a původně měla sloužit jako skladiště kontribučních dávek, kde se zamýšlelo skladování obilí⁴⁰⁴. Právě zde se pak konala další výuka, kde ji v letech 1850-1852 vyučoval první exkurendní učitel Antonín Ryšavý. Císařsko-královské místodržitelství prohlásilo školu dne 19. 6. 1867 za vyškolenou a díky tomu se osamostatnila od hnojické farní školy.⁴⁰⁵

V žerotínské škole byla založena školní knihovna v roce 1869, kdy škola a její žáci zorganizovali zpěvní besedu, která vynesla finanční zisk 6 zlatých a 75 krejcarů s cílem nakoupit první knihy pro vznikající školní knihovnu. Za tyto peníze se koupila část spisů Krištofa Schmieda. Na podzim téhož roku se v obci konala veřejná dražba přebytečného obilí, které se prodalo, a získané peníze byly věnovány školní knihovně. Ta za ně koupila nové knihy. V následujících letech se sbírka knih postupně rozšiřovala díky penězům, které škola obdržela prostřednictvím jednotlivých darů, organizováním různých kulturních akcí a dětských besed. Ostatní výlohy knihovny hradila obec.⁴⁰⁶

Císařsko-královský okresní lékař došel při kontrole obecní školy v Žerotíně konané dne 28. září 1889 k závěru, že kontrolovaná škola nevyhovuje zdravotním požadavkům. Podle dotyčného lékaře byla školní světnice v poměru k počtu dětí velmi malá, ale také nízká a tmavá.⁴⁰⁷

402Hlůzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 224-225.

403SOKA Olomouc, fond Svoboda Karel, Ing., Žerotín, 1940-1950.

404Minaříková, H. - Procházková, J.: Úvod do inventáře k Národní škole Žerotín 1893-1953. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2005, s. 4.

405Hlůzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 225.

406Ze Žerotína (Příspěvky k dějinám šk. knihovny). In: Našinec, ke dni 2. 2. 1877, s. 2.

407SOKA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. III/1.

Ve své kontrolní zprávě dále uvádí, že školní lavice jsou nevyhovující a ohrožují zdraví žáků. Současně se zmiňuje o tom, že ve školní světnici chybí čerstvý vzduch, protože se v ní nevětrá.⁴⁰⁸

Na základě této zprávy císařsko-královské Okresní hejtmanství ve Šternberku nařídilo žerotínskému představenstvu nutně odstranit odhalené nedostatky a případně mělo vzít do úvahy výstavbu nové školní budovy.⁴⁰⁹

Císařsko-královská Okresní školní rada se sídlem ve Šternberku 24. září 1901 oznámila žerotínské Místní školní radě, že výnosem císařsko-královské zemské školní rady vydané dne 13. září téhož roku bylo povoleno rozšířit jednotřídní školu v Žerotíně na dvoutřídní a bylo rozhodnuto, že musí zaměstnat nadučitele a jednoho podučitele. Současně byla Místní školní rada v Žerotíně vyzvána, aby co nejdříve nadřízeným orgánům předložila stavební plány pro novou školní budovu s letním tělocvičštěm a školní zahradou.⁴¹⁰

V domě staré školy probíhala výuka až do roku 1904, kdy byla pro českou obecnou dvoutřídní školu v Žerotíně postavena nová školní budova, včetně bytu pro řídícího učitele.⁴¹¹

Nová škola s domovním číslem 64 vznikla na místě domu, který původně patřil Matěji Plhákovi. Ten svůj dům i s pozemky prodal obci za 4400 K. Na stavbu školy byl sestaven tento rozpočet:

práce rolníků a nádeníků	19 394,99 K
kamenické práce	572,56 K
tesařské práce	5215,31 K
práce klempířů	1204,67 K
práce pokrývačů	1205,82 K
práce stolařů, zámečníků a sklenářů	5804,90 K
<u>malířské práce</u>	<u>203,00 K</u>
Celkem:	33 681,25 K ⁴¹²

Z tohoto rozpočtu stavitelé školy Otakar Douša a Čeněk Chrudimský z Litovle slevili 12 %. Díky této slevě celková cena rozpočtu klesla o 4041,75 K na 29 639,50 K. V budově nové školy se začalo vyučovat na začátku školního roku 1904/1905.⁴¹³

408SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. III/1.

409Tamtéž, karton č. 1, sign. III/1.

410SOkA Olomouc, fond Místní školní rada Žerotín, 1877-1944.

411Hlúzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 225.

412SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), inv. č. 34.

413Tamtéž, inv. č. 34.

V roce 1907 chodilo do školy až 90 žáků, tedy nejvyšší maximální počet a v roce 1922 tento počet klesl na pouhých 46 žáků.⁴¹⁴

Během velmi kruté zimy v začínajícím roce 1929 byly školy a podniky nuceny zastavit provoz kvůli nedostatku uhlí. Žerotínská škola v obci ve výuce pokračovala jen díky poskytnuté pomoci uničovského cukrovaru, ale v únoru 1929 bylo i zde vyučování přerušeno.⁴¹⁵

V archivním fondu Místní školní rada Žerotín se vyskytuje velmi krátká zpráva o tom, že na základě dekretu zemské školní rady byl dne 17. října 1931 pan řídící učitel Josef Hudec v Žerotíně jmenován řídícím učitelem v sousedních Hnojicích. Díky tomu došlo k uvolnění pracovního místa řídícího učitele v obci Žerotín, na které byl vypsán konkurs. O dané místo jeví zájem dva žadatelé. Bohužel jejich jména neznáme.⁴¹⁶

Správa obecní školy v Žerotíně 7. prosince 1931 vyzvala rodiče žáků této školy, aby přišli na ustanovující schůzi založení rodičovského sdružení při škole ve smyslu ministerského nařízení z roku 1929. Schůze se konala 8. 12. 1931 ve škole v II. třídě.⁴¹⁷

Současně s touto výzvou daná škola zveřejnila program ustanovující schůze:

1. Účel rodičovského sdružení.
2. Ustanovení.
3. Volné návrhy a porada o spolupráci Obecní školy v Žerotíně s rodiči žáků.
4. Příprava vánočního stromečku.⁴¹⁸

Fond Místní školní rada Žerotín také obsahuje přehledné protokoly zápisů místní školní rady, kde jsou uváděny hospodářské záležitosti žerotínské školy. Nacházejí se zde výroční účty, které velmi dobře mapují, jakým způsobem daná škola hospodařila. Jako vhodný příklad uvádím výroční účet školy za rok 1935, který byl schválen Místní školní radou dne 20. února 1936. Škola za rok 1935 získala na příspěvcích finanční částku od přiškolených obcí v celkové hodnotě 5710 Kč.⁴¹⁹

414Hlůzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 226.

415Minaříková, H. - Procházková, J.: Úvod do inventáře k Národní škole Žerotín 1893-1953. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2005, s. 4-5.

416SOKA Olomouc, fond Místní školní rada Žerotín, 1877-1944.

417Tamtéž.

418Tamtéž.

419Tamtéž.

Finanční částka byla postupně utracena v těchto výdajích školy:

odměna za vedení školní matriky	50 Kč
plat školníka	425 Kč
čištění komínů	64 Kč
čištění a údržba záchodů, žump a stok	53,50 Kč
hlavní čištění	190 Kč
bílení a malba vnitřních místností	65 Kč
pravidelné roční opravy	50 Kč
pravidelné udržování vnitřního zařízení	189,10 Kč
uhlí	1414 Kč
dříví	106,40 Kč
dovoz, skládání a štípání	200 Kč
učební pomůcky	777,50 Kč
potřeby na psaní	326,90 Kč
potřeby pro chudé žáky	827,40 Kč
žakovská knihovna	95,60 Kč
učitelská knihovna	33,40 Kč
psací potřeby pro školní kancelář	516,70 Kč
úřední listy a zákoníky	171 Kč
poštovné	132,20 Kč
pojištění chudého žactva	22 Kč
<u>povinné ručení</u>	<u>10,50 Kč</u>
Výdaje celkem:	5720,20 Kč
Finanční rozvaha účtu:	
součet příjmů	5710 Kč
součet výdajů	5720,20 Kč
schodek	10,20 Kč ⁴²⁰

Podle tohoto výročního účtu školy lze vidět, že škole za rok 1935 vznikl finanční schodek, který převedla do následujícího roku a musela s ním hospodařit, přičemž její výnosy z příspěvků nestačily pokrýt veškeré roční výdaje.⁴²¹

420SOkA Olomouc, fond Místní školní rada Žerotín, 1877-1944.

421Tamtéž.

Dne 24. března 1936 se uskutečnila v Žerotíně schůze obecního zastupitelstva za předsednictví starosty Vojtěcha Vyhnánka. Schůze se kromě starosty zúčastnili další členové představenstva, náměstek starosty Jaroslav Gébl, Josef Motáň, František Motáň, Vladimír Škoda, Josef Růžička, Konstantin Gahura, Ladislav Svoboda, Emil Ellner, Karel Bajer, Aleš Bajer, František Sládek, Antonín Nečesaný a Vojtěch Čundrle.⁴²²

Na schůzi se řešilo zavedení výuky německého jazyka na zdejší škole a zrušení konkursu na učitelské místo. K těmto bodům programu schůze byl podán návrh, aby se projednávané záležitosti schválily ve smyslu usnesení Místní školní rady v Žerotíně. Dále se představitelé zastupitelstva obce usnesli na podání žádosti o povolení vyučování německého jazyka jako nepovinného předmětu ve školním roce 1936/1937 na zdejší škole a v důsledku podání této žádosti byl zrušen konkurs na místo učitele této školy. Toto rozhodnutí v rámci schůze bylo podloženo argumentem, že nikdo z uchazečů na uvolněné učitelské místo neměl dostatečné zkušenosti z němčiny.⁴²³

Na této schůzi padlo také rozhodnutí, že zrušený konkurs má být později znovu vypsán s předností pro uchazeče, kteří mají zkoušku učitelské způsobnosti z německého jazyka.⁴²⁴

Z dopisu z 27. 12. 1938 víme, že řídící učitel Jaroslav Varda v Moravské Hůzové požádal Okresní školní výbor v Olomouci o změnu pracovního místa, přičemž u pana inspektora Pelíška projevil přání, aby byl přeložen do obce Žerotín. Školní inspektor s vysloveným přáním souhlasil, ale danému žadateli doporučil, aby sdělil své rozhodnutí Místní školní radě v Žerotíně s cílem zjistit, jestli by s tímto požadavkem školní rada souhlasila. Proto řídící učitel žerotínské radě napsal dopis se svou žádostí s odvoláním na předchozí učitelskou činnost v Hnojčicích, kde učil 8 let. Tato žádost pravděpodobně zůstala bez odpovědi, protože se mi nepodařilo najít žádný dopis, kde by Místní školní rada v Žerotíně kladně či záporně výše zmíněnému panu řídícímu učiteli odpověděla.⁴²⁵

Za německé okupace byla ve škole zřízena německá třída, do které byli zařazeni žáci Němců z rumunské Beserábie a také žáci ze smíšených rodin pocházejících z okolí Žerotína. V roce 1944 byla tato třída zrušena kvůli nedostatku dětí.⁴²⁶

422SOkA Olomouc, fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947), karton č. 1, sign. I/3.

423Tamtéž, karton č. 1, sign. I/3.

424Tamtéž, karton č. 1, sign. I/3.

425SOkA Olomouc, fond Místní školní rada Žerotín, 1877-1944.

426Hlůzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 226.

Po druhé světové válce výuka v žerotínské škole pokračovala a první poválečnou ředitelkou místní školy se stala Eva Ježíšková. Kromě této jmenované ředitelky ve škole také působila učitelka Marie Krčková z Přáslavic. Ta zde vyučovala až do roku 1949. Po roce 1948 v rámci zákona o jednotných školách byla místní škola začleněna do systému národních škol.⁴²⁷

Během zpracovávání archivního fondu Národní škola Žerotín se sice nepodařilo kvůli neúplnosti fondu sestavit celkový přehled řídicích učitelů školy v Žerotíně, přesto se v inventáři tohoto fondu nachází jejich soupis.⁴²⁸

F. Loutocký (od r. 1895), J. Hammer (od r. 1907), J. Hudec (od r. 1908), K. Dvořák (od r. 1914), E. Machata (od r. 1915), J. Hudec (opět od r. 1918 a od roku 1922 se stal prvním kronikářem obce), F. Koloušek (od r. 1933), M. Vepřek (od r. 1938), A. Steuer (od r. 1939), E. Ježíšková (od r. 1947) a C. Krček (od r. 1948).⁴²⁹

Bližší informace o místní žerotínské škole se v olomouckém archivu nenacházejí a neposkytuje je ani zpracovaný archivní fond Archiv obce Žerotín.⁴³⁰

427Hlůzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 226.

428Minaříková, H. - Procházková, J.: Úvod do inventáře k Národní škole Žerotín 1893-1953. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2005, s. 6.

429Tamtéž, s. 6.

430Tamtéž, s. 4.

12. Existence žerotínských spolků ve 20. století z pohledu archiválií

12. 1. Počátky spolků v 2. polovině 19. století

12. 1. 1. Čtenářský spolek Jaroslav

V roce 1888 byl založen Čtenářský spolek Jaroslav, který působil v Žerotíně, kde se podílel na vzniku knihovny. Z protokolu valné hromady spolku konané 3. ledna 1897 se dozvídáme, že v březnu 1896 byly pořádány přednášky právníka Josefa Lukeše o vesmíru a místního učitele Františka Loutockého o elektřině. V protokolu se také píše, že 14. 7. 1896 se členové tohoto spolku účastnili slavnosti, kterou v zámeckém parku v Žerotíně organizoval odbor Ústřední matice školské pro Hnojice a okolí. Této slavnosti se údajně zúčastnila celá řada spolků a její výnos činil celých 120 zlatých.⁴³¹

Žerotínský spolek Jaroslav se dne 26. srpna 1896 rozloučil se svým předsedou a učitelem Františkem Loutockým, kterého 7. září tohoto roku nahradil nový učitel Josef Hamr.⁴³²

V roce 1897 pořádal spolek masopustní zábavu s programem v podobě divadelní frašky nazvané Uhlíři a loutkového divadla. V tomto roce se také dne 23. srpna konala v zámecké zahradě za sladovnou v Žerotíně vzpomínková akce, kdy si zdejší občané této obce vzpomněli na Karla staršího ze Žerotína během slavnostního projevu Dr. Antonína Geislera z Olomouce. Po jeho výstupu následovala hudba členů Sokola z Hnojic. Akce vynesla finanční částku v hodnotě 40 zlatých, z nich bylo 25 zlatých věnováno škole v Hněvotíně. V průběhu tohoto roku zemřel Alois Škoda, jednatel spolku Jaroslav.⁴³³

O rok později se členové spolku účastnili svatodušní oslavy Františka Palackého a 50. výročí zrušení roboty, která se uskutečnila v Hnojicích. V červnu 1898 spolek svou účastí podpořil hasičský župní sjezd v Pňovicích.⁴³⁴

V roce 1908 Čtenářský spolek Jaroslav v Žerotíně spolu s Občanskou besedou ze Štěpánova, která vznikla v průběhu roku 1883 a za své existence byla v častém styku s ostatními českými spolky na Šternbersku, vstoupily do Národní jednoty, kde splynuly v jeden hromadný odbor Národní jednoty, který měl 300 členů.⁴³⁵

Více informací o daném spolku jsem v literatuře nenašel a ve Státním okresním archivu v Olomouci není žádný fond mapující vývoj čtenářského spolku v Žerotíně.

431 Opluštil, Z.: Čtenářské spolky před 40 lety. In: Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj, roč. XIV., č. 46., Litovel 1937, s. 1-2.

432 Opluštil, Z.: Čtenářské spolky před 40 lety. In: Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj, roč. XIV., č. 48., Litovel 1937, s. 2.

433 Tamtéž, s. 2.

434 Tamtéž, s. 2.

435 Opluštil, Z.: Čtenářské spolky před 40 lety. In: Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj, roč. XIV., č. 46., Litovel 1937, s. 1.

12. 1. 2. Rolnicko-čtenářská beseda v letech 1871-1897

Podle účetní knihy pocházející z let 1871-1934, která obsahuje zejména pokladní účty a inventář majetku besedy za období 1871-1873, si lze udělat jistý obrázek o tom, jakým způsobem tento spolek hospodařil. V inventáři jsou uváděny konkrétní dny, kdy si Rolnicko-čtenářská beseda pořídila určitý majetek a za jakou cenu. Také se tu nachází počet kusů jednotlivých položek, které jsou v inventáři zmíněny.⁴³⁶

Tabulka majetku Rolnicko-čtenářské besedy:

<i>Druh majetku</i>	<i>Pořízeno</i>	<i>Počet kusů</i>	<i>Původní cena</i>
úplné divadelní jeviště	25. dubna 1871	1 ks	110 zl 15 kr
zlatý rámeček se sklem	25. dubna 1871	1 ks	7 zl
zlatý rámeček se sklem	30. ledna 1872	1 ks	7 zl
zadní stěna pro ochotnické divadlo	17. dubna 1872	1 ks	10 zl 96 kr
rámce se sklem	3. června 1872	2 ks	3 zl
modrá besední pečeť se skříní	9. října 1872	1 ks	4 zl 32 kr
modrá besední pečeť se skříní	9. října 1872	1 ks	4 zl 32 kr
vosková besední pečeť	9. října 1872	1 ks	3 zl 60 kr
skříň na knihy	12. února 1873	1 ks	9 zl ⁴³⁷

Majetek spolku dosahoval původní hodnoty ve výši 159 zl a 35 kr. Jeho cena po třech letech používání ke dni 1. ledna 1874 klesla na 119 zl a 50 kr.⁴³⁸

Rolnicko-čtenářská beseda v obci Žerotín pořádala dne 25. ledna 1880 divadelní představení, hrála se veselohra a komedie. První divadelní kus v podobě veselohry o třech jednáních se jmenoval Čech a Němec a posléze byla hrána komedie se zpěvem, která se nazývala Pan Franc, aneb Sedlák šelma velká. Po skončení této druhé divadelní hry se návštěvníci divadla chystali k tanci.⁴³⁹

Činnost žerotínské besedy a její existence byla financována hlavně z příspěvků členů spolku, darů a z výtěžků různých kulturních akcí, které Rolnicko-čtenářská beseda pořádala. Například v roce 1885 darovala Občanská záložna v Hnojicích spolku peněžní dar ve výši 5 zlatých a v srpnu 1896 spolek pořádal v zámecké zahradě v obci slavnost s divadlem. Výnos z akce přinesl částku 56 zl 83 kr. Jako poslední příklad uvádím příjmy spolku, kdy se za I. pololetí roku 1897 od jeho členů vybralo 16 zl 60 kr.⁴⁴⁰

436SOKA Olomouc, fond Rolnicko-čtenářská beseda Žerotín, 1871-1949.

437Tamtéž.

438Tamtéž.

439Ze Žerotína (Divadlo). In: Našinec, 6. 2. 1880, s. 2.

440SOKA Olomouc, fond Rolnicko-čtenářská beseda Žerotín, 1871-1949.

12. 2. Vývoj spolků ve 20. století

12. 2. 1. Rolnicko-čtenářská beseda v letech 1948-1949

Kvůli úřednímu vyšetřování spolkové činnosti na území šternberského okresu byl Referátem národní bezpečnosti ve Šternberku adresován dne 24. června 1948 spolku Rolnicko-čtenářské besedy dopis s otázkami, na které úřad potřeboval znát odpovědi z důvodu zničení všech dokumentů o spolkové činnosti a spolkovém katastru za německé okupace. Celkově se jednalo o tři otázky, které zněly takto:

- 1) Kdy byl Váš spolek vytvořen?
- 2) Vyvíjel spolkovou činnost i za doby nesvobody?
- 3) Byl Váš spolek nařízením říšského protektora nebo jiným okupačním úřadem v době nesvobody rozpuštěn?

Součástí dopisu byla také výzva šternberského úřadu, aby spolek odpověděl co nejdříve.⁴⁴¹

Předseda žerotínského spolku napsal do Šternberka dopis, který pochází ze dne 30. června 1948, kde písemně poskytl odpovědi Okresnímu národnímu výboru a jemu podřízenému referátu národní bezpečnosti. Z požadovaných odpovědí jasně vyplývá, že spolek byl založen 27. dubna 1870 a úředně byl schválen na základě jeho zakládajících stanov ve smyslu paragrafu 9 říšského zákona z 15. listopadu 1867 pod číslem 138, a to v Brně 27. dubna 1870 císařsko-královským místodržitelem. Dále Ladislav Svoboda ve svých odpovědích uvádí, že Rolnicko-čtenářská beseda vyvíjela vlastní činnost i v době okupace, přičemž spolek nebyl žádným úředním nařízením ze strany německých úřadů rozpuštěn. Jeho dopis končí dotazem, jestli spolek v Žerotíně po právní stránce existuje a může v obci rozvíjet spolkovou činnost.⁴⁴²

Referát národní bezpečnosti Okresního národního výboru ve Šternberku vyzval 10. března 1949 spolek v Žerotíně na základě jeho dopisu ze dne 30. 6. 1948, aby zaslal na šternberský úřad spolkové stanovy na jejichž základě byla Rolnicko-čtenářská beseda založena. Kromě požadovaných stanov měl spolek do Šternberka také poslat stanovy z roku 1899, které změnily původní stanovy besedy na základě tehdy vydaného výnosu bývalého Moravského místodržitelství.⁴⁴³

441SOkA Olomouc, fond Rolnicko-čtenářská beseda Žerotín, 1871-1949.

442Tamtéž.

443Tamtéž.

Na úřední výzvu reagoval předseda spolku Ladislav Svoboda 18. března 1949, který do Šternberka napsal, že se v majetku Rolnicko-čtenářské besedy nacházejí pouze originály spolkových stanov, a proto požádal tamější Okresní národní výbor, aby měl trpělivost s vyřizováním této záležitosti, protože chvíli potrvá, než zajistí opisy stanov, které šternberskému úřadu pošle v rámci jejich úředního přezkoušení.⁴⁴⁴

Opisy stanov besedy byly poslány 29. 3. 1949 na Referát národní bezpečnosti ve Šternberku s informačním dodatkem, že první původní stanovy pocházejí z 26. března 1870 a schválilo tehdejší Moravské místodržitelství prostřednictvím svého výnosu číslo 6812 ze dne 27. dubna 1870 a druhé opravené stanovy spolku nesou datum 10. 1. 1899, kdy je posléze schvalovalo bývalé místodržitelství a souhlasilo s nimi na základě výnosu vydaného 30. ledna 1899.⁴⁴⁵

Šternberský Referát národní bezpečnosti Okresního národního výboru oznámil spolku Rolnicko-čtenářské besedě v Žerotíně, že k úřednímu přezkoušení požadovaných stanov potřebuje jejich originály či ověřené kopie, ale nikoliv neověřené opisy. Sdělení úřadu bylo do Žerotína odesláno 1. dubna 1949.⁴⁴⁶

Předseda žerotínského spolku Ladislav Svoboda poslal 21. dubna 1949 ověřené opisy stanov z let 1870 a 1899 na úřad do Šternberka.⁴⁴⁷

Na závěr je třeba říci, že fond Rolnicko-čtenářská beseda Žerotín, 1871-1949 je neúplný a značná část dokumentace vzniklá z činnosti tohoto původce se nedochovala. Z těchto důvodů nemohu sledovat další vývoj spolku a současně na základě nedostatku pramenů nemohu říci, kdy spolek zanikl a přestal v Žerotíně působit. Poslední archivní záznam nese datum 21. dubna 1949.

444SOkA Olomouc, fond Rolnicko-čtenářská beseda Žerotín, 1871-1949.

445Tamtéž.

446Tamtéž.

447Tamtéž.

12. 2. 2. Národní jednota – místní odbor Žerotín v letech 1945-1949

Národní jednota pro východní Moravu v Olomouci se důvěrně obrátila s prosbou na místní odbor Národní jednoty v Žerotíně, aby se jeho členové ujali spolu s kulturními činiteli ve Strukově příprav plánovaného slavnostního umístění pamětní desky známého archiváře, historika a univerzitního profesora PhDr. Františka Hrubého na jeho rodný dům ve Strukově. Součástí prosby bylo také oznámení, že veškeré potřebné informace obdrží zástupce žerotínského odboru místní Národní jednoty, jakmile navštíví kancelář Národní jednoty pro východní Moravu se sídlem v Olomouci. Písemná prosba byla do Žerotína poslána 10. října 1945.⁴⁴⁸

Dne 20. prosince 1945 František Reichl, starosta Národní jednoty pro východní Moravu, jejíž ústřední výbor se nacházel v Olomouci na Sokolské ulici, písemně oslovil Národní jednotu v Žerotíně ve věci pamětní desky profesora PhDr. Františka Hrubého. Jednalo se o to, že instituce Národní jednota a Společnost Aleše Balcárka se rozhodly, že vlastním nákladem a péčí nechají umístit na rodný dům univerzitního profesora PhDr. Františka Hrubého ve Strukově pamětní desku. Slavnostní umístění bronzové desky se mělo uskutečnit na jaře roku 1946. Jejím autorem byl akademický sochař Julius Pelikán. Dále ve svém dopise požádal místní odbor, aby podpořil přípravy daného pietního aktu výběrem finančních příspěvků od obyvatel Žerotína⁴⁴⁹

Národní jednota a její ústřední výbor sídlící v Olomouci zjišťovaly rozesílanými dopisy s otázkami, které nesou datum 19. prosince 1946, jaká byla situace u místních odborů Národních jednot po válečných událostech. Otázky zněly takto:

- 1) Žije Váš odbor Národní jednoty?
- 2) Jak se projevuje jeho činnost?
- 3) Spolupracuje se školou, s místním národním výborem, osvětovou radou, knihovnou a s jinými spolky? S mládeží?
- 4) Jeho finance a majetek?
- 5) Počet členů?
- 6) Máte v odboru Národní jednoty členy ze všech politických stran?
- 7) Máte razítko a legitimace?
- 8) Jaký má odbor plán v dvouletce?
- 9) Adresy předsedy, jednatele a pokladníka?⁴⁵⁰

448SOkA Olomouc, fond Národní jednota – místní odbor Žerotín, 1945-1949.

449Tamtéž.

450Tamtéž.

Součástí dopisu byla také výzva, aby odpovědi na otázky byly odeslány obratem do Olomouce, které zdejší ústřední výbor Národní jednoty použije k úřednímu jednání s ministerstvem vnitra.⁴⁵¹

Mezi dochovanými dokumenty archivního fondu odboru Národní jednoty v Žerotíně jsem nenašel žádnou archiválii, která by poskytovala informace v podobě požadovaných odpovědí.

František Reichl, tehdejší starosta olomoucké Národní jednoty, požádal 25. ledna 1947 žerotínský odbor Národní jednoty, aby se zapojil do prodeje knihy o malíři Josefu Mánesovi, přičemž bylo plánováno, že se v Žerotíně prodá 10 výtisků této knihy. Cena 1 výtisku dosahovala hodnoty 10 Kčs. Cílem prodeje bylo propagovat Mánesovu tvorbu a současně získat finance pro spolek Radhošť, který podporoval vysokoškolské studenty z Moravy při jejich studiu v Praze.⁴⁵²

Národní jednota pro východní Moravu v Olomouci oznámila dne 1. dubna 1947 žerotínskému odboru Národní jednoty, že vláda a ministerstvo vnitra schválily obnovu a restituci všech Národních jednot podle jejich stavu před Mnichovskou dohodou z roku 1938, a to na základě výměru ministerstva vnitra vydaného 4. ledna 1947. Také Zemský národní výbor v Brně zrušil výmaz Národní jednoty pro východní Moravu v Olomouci ze spolkového katastru, který byl proveden v průběhu roku 1939.⁴⁵³

Administrativa časopisu Stráž Moravy, která sídlila v Olomouci, vyzývala odbor Národní jednoty v Žerotíně, aby prostřednictvím přiložené složenky zaplatil za časopisy, které odebíral čtvrt roku a přitom nebylo vráceno ani jedno vydané číslo časopisu Stráž Moravy. Z tohoto důvodu se olomoucká administrativa domnívala, že žerotínský odbor Národní jednoty se hodlá stát jejich předplatitelem. Proto místnímu odboru oznámila, že roční předplatné stojí 150 Kčs a pololetní 75 Kčs. Výzva zaplacení předplatného byla do Žerotína poslána dne 15. srpna 1947.⁴⁵⁴

Zlomovým okamžikem je den 25. ledna 1949, kdy byla Národní jednota v obci Žerotíně upozorněna, aby poslala nejpozději do 10. února 1949 svou likvidační zprávu odboru Národní jednoty. Předseda žerotínského odboru tohoto spolku Ladislav Svoboda odepsal dne 26. ledna 1949 olomoucké kanceláři Akčního výboru Národních jednot, že zdejší odbor svou činnost od roku 1946 neobnovil a žádným majetkem nedisponuje.⁴⁵⁵

451SOkA Olomouc, fond Národní jednota – místní odbor Žerotín, 1945-1949.

452Tamtéž.

453Tamtéž.

454Tamtéž.

455Tamtéž.

Proto místní odbor v Žerotíně nelze likvidovat. Také uvádí, že veškerou agendu odboru Národní jednoty v letech 1946-1949 vedl úplně sám a vzniklé peněžní závazky platil ze svých finančních prostředků.⁴⁵⁶

V archívním fondu žerotínského odboru Národní jednoty se nevyskytují žádné bližší informace o zániku tohoto spolku na území obce, kromě krátké zmínky, že došlo k jeho rozpuštění v roce 1943⁴⁵⁷, a po válce pravděpodobně nedošlo k jeho obnově.

⁴⁵⁶SOKA Olomouc, fond Národní jednota – místní odbor Žerotín, 1945-1949.

⁴⁵⁷Tamtéž.

12. 2. 3. Sokol – tělocvičná jednota Žerotín v letech 1899-1952

Velký vliv na založení místní tělocvičné jednoty Sokol v Žerotíně měl především Jan Ryšavý, účetní žerotínské Rolnické sladovny a pozdější vrchní ředitel olomouckého podniku na cukrovinky ZORA. Právě jeho zásluhou se v Žerotíně v průběhu roku 1899 sešli příznivci Sokola, kteří se na místě rozhodli napsat stanovy, jejichž prostřednictvím byla tělocvičná jednota založena. První zakládající dokumenty byly podepsány 25. října 1899 následujícími představiteli:

starosta: Karel Nemluvil, rolník v Žerotíně
místostarosta: Alois Škoda, rolník v Žerotíně
jednatel: Josef Ryšavý, rolník v Žerotíně
náčelník: Jan Ryšavý, účetní sladovny v Žerotíně
členové výboru: Alois Motáň, rolník v Žerotíně
Václav Sýkora, účetní sladovny v Žerotíně
Václav Batěk, nadsladovní⁴⁵⁸

Ustanovující valná hromada vznikajícího Sokola se uskutečnila dne 9. listopadu 1899. Založená sokolská jednota pod vedením náčelníka Jana Ryšavého získala kolem 40 členů, z toho 29 necvičících a pouze 11 členů cvičilo, kteří pocházeli z tohoto okolí:

ze Žerotína	32 členů
ze Strukova	3 členi
z Pňovic	3 členi
z Lužic	1 člen
<u>z Olomouce</u>	<u>1 člen</u>
Součtem:	40 členů ⁴⁵⁹

Původně se cvičilo v prostorách zdejšího zámku, konkrétně na chodbách a v bytě účetního Václava Sýkory. Byt byl majetkem sladovny. Později členové jednoty cvičili v obecní pazderně za vesnicí a od roku 1904 mohli cvičit v nové škole v místnosti III. třídy, která zatím nebyla využívána jako učebna. Sokol ji vybavil potřebným náradím na cvičení a domluvil se s vedením školy, že její žáci mohou dané vybavení využívat. Díky tomu propůjčenou učebnu tělocvičná jednota využívala bezplatně.⁴⁶⁰

Členové Sokola v Žerotíně se účastnili každého sletu od roku 1900, kdy proběhl IV. sokolský slet.⁴⁶¹

458SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

459Tamtéž.

460Tamtéž.

461Tamtéž.

V srpnu roku 1920 proběhlo v zámecké zahradě v Žerotíně cvičení, kde poprvé společně cvičili muži, ženy, dorost a žáci, včetně žaček ze zdejší školy. Také se konaly různé brigády, například při výsadbě ovocných stromů v okolí obce, kterých se účastnili dorostenci místní jednoty.⁴⁶²

Žerotínský Sokol pravidelně každým rokem na 28. října pořádal průvod vesnicí a často se jeho členové podíleli na různých sportovních a kulturních akcích v širším okolí Žerotína, včetně těch oblastí, kde se vyskytovala většina německého obyvatelstva. Jako byl například nedaleký Uničov a Šternberk.⁴⁶³

Podle pozvánek na výborové schůze místní Tělocvičné jednoty Sokol v Žerotíně z let 1921-1948 lze zjistit, že se konaly na několika místech, a to v II. třídě obecní školy, v místech její tělocvičny nebo v kanceláři Ladislava Svobody.⁴⁶⁴

V roce 1922 vznikl místní oddíl házené a o dva roky později bylo založeno nové družstvo volejbalu.⁴⁶⁵

V roce 1924 proběhlo v Žerotíně okrskové cvičení, které začalo průvodem, jehož účastníci prošli celou vsí až na hřiště místní sokolské jednoty. Žerotínský Sokol na cvičení zastupovaly všechny jeho cvičící oddíly.⁴⁶⁶

Z výkazu o nemovitém majetku Tělocvičné jednoty Sokol v Žerotíně, který není datován, ale je podepsán starostou spolku Františkem Čoukou, jenž vykonával svůj post v letech 1924-1929, je patrné, že jednota vlastnila louku o celkové rozloze 5817 metrů čtverečných. Tu využívala pro veřejná vystoupení. Louka se nacházela za vesnicí a její cena dosahovala výše 4304 Kč. Žerotínská jednota byla po zakoupení této nemovitosti zadlužena a celkově dlužila peněžní částku v hodnotě 3000 Kč. Výkaz také zmiňuje, že místní Sokol získal v rámci pozemkové reformy ještě jeden pozemek v podobě louky.⁴⁶⁷

Dne 8. 8. 1930 byla jednota Sokol požádána Přípravným výborem pro postavení památníku padlým občanům ve světové válce v Žerotíně, aby se její členové zúčastnili slavnostního odhalení pomníku, které proběhlo v neděli 17. srpna 1930.⁴⁶⁸

Současně byla výborem podána ještě jedna prosba, aby se představitelé místní tělocvičné jednoty ujali průvodu obcí a zorganizovali umístění členů jiných zdejších spolků, včetně obecnstva před pomníkem při jeho odhalení.⁴⁶⁹

462Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012, s. 46.

463Tamtéž, s. 46.

464SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

465Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012, s. 46.

466Tamtéž, s. 47.

467SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

468Tamtéž.

469Tamtéž.

Tělocvičná jednota v obci plně disponovala vlastní knihovnou, v které se podle statistiky sokolských knihoven z 15. ledna 1931 nacházelo kolem 147 knih. O knihovnu se staral člen a vzdělavatel místního Sokola Robert Zbořil.⁴⁷⁰

Místní jednota v Žerotíně pořádala 24. června 1934 okrskový slet k příležitosti 35. výročí založení Sokola v obci. Sletu se zúčastnily sokolské jednoty z Hnojic, Pňovic, Moravské Huzové, Štarnova, Štěpánova a ze Šternberka. V rámci příprav sletu byly jednotou 16. června osloveny žerotínské hospodyně, jestli by se nepostaraly o osvěžení pro účastníky sletu a za tímto účelem nezřídily stánek s občerstvením na místě konání okrskového sletu.⁴⁷¹

V průběhu roku 1936 byl uskutečněn zájezd na Podkarpatskou Rus do Užhorodu a Chustu, kterého se zúčastnili členové tělocvičné jednoty. Ve stejném roce 20. září byl do Olomouce svolán povinný sraz členů a dorostu Sokola. Ten organizovala olomoucká župa a účelem srazu bylo vojenské cvičení s průvodem přes město na stadion.⁴⁷²

Z opisu protokolu, sepsaného Ing. Josefem Nepustilem 22. října 1936, lze zjistit, že zástupci Sokola v obci žádali o výměnu pozemku ve vlastnictví spolku za pozemek, který vlastnili Cyril a Jakub Zpěvákovi. Oba s navrhovanou výměnou souhlasili, ale za podmínky, že sousední pozemek s kovárnou patřící obci bude dostatečně oplocen kvůli drůbeži. Představitelé Žerotína s požadavkem souhlasili. Dokument je za obec podepsán Jaroslavem Géblem a Josefem Motáněm. Jednotu Sokol zastupovali Antonín Nečesaný, Škoda Vladimír, Alois Motáň a František Motáň. Svůj souhlas s výměnou také potvrdili Cyril a Jakub Zpěvákovi. Na konci opisu protokolu se vyskytuje podpis Ing. Nepustila, který při výměně pozemků zastupoval agrární úřad.⁴⁷³

O rok později byl pořádán sraz všech členů místní jednoty v Žerotíně za celkové přítomnosti 36 mužů, 17 žen, 10 dorostenců a 28 žáků. Členové Sokola se sešli u zámku na návsi, kde byl sraz zahájen pod heslem „Muži v poli-ženy doma“. Na programu bylo cvičení, kdy žáci zkoušeli vojenský pochod a muži s dorostenci se účastnili především střelby ze vzduchovky.⁴⁷⁴

470SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

471Tamtéž.

472Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012, s. 47.

473SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

474Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012, s. 48.

Po smrti T. G. Masaryka byla v obci dne 23. 9. 1937 uspořádána smuteční tryzna a při této příležitosti představitelé Žerotína a členové Sokola poslali Masarykově rodině smuteční telegram, za který 10. listopadu 1937 tělocvičná jednota obdržela poděkování s podpisy Alice, Olgy a Jana Masarykových.⁴⁷⁵

V roce 1938 se uskutečnil X. všesokolský slet se sletovými dny dorostu, které se konaly 26.-29. 6. a ostatního členstva ve dnech 3.-5. 7. Těto velké akce se také účastnili členové žerotínské jednoty v sestavě 8 mužů, 6 žen a 5 dorostenců. Místní Sokol jim dal finanční příspěvek na výlohy ve výši 35 Kč.⁴⁷⁶

Kvůli politickým událostem a vojenskému vyhrožování ze strany Německa byla v září 1938 vyhlášena všeobecná mobilizace pro všechny záložníky do 40 let. Kvůli ní z obce odešli povolání záložníci, mezi kterými bylo 25 členů zdejší jednoty. Po Mnichově došlo k německému záboru Sudet a díky tomu se státní hranice prakticky posunula až k samotnému Žerotínu.⁴⁷⁷

V důsledku toho všeho se tělocvičná jednota v obci stala hraničářskou jednotou. Sousední obce Mladějovice⁴⁷⁸ a Újezd⁴⁷⁹ byly už součástí německého území. V tuto dobu byli členové Sokola v Žerotíně pověřeni vojenskou správou střežit především železniční

mosty mezi Štěpánovem a Stření. Službu vykonávalo každý den celkově 13 mužů až do 28. září 1938, kdy byli vystřídáni vojáky z 13. pluku.⁴⁸⁰

V roce 1939 po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava musely všechny spolky, které chtěly pokračovat ve své činnosti, na základě vládního nařízení požádat o úřední povolení. Žerotínská jednota se rozhodla dané povolení získat. Současně došlo k přijetí zákazu pořádat zábavy, průvody a večírky. O rok později muži a dorost přestávají cvičit z důvodu dalšího zákazu opravidelného nácviku prostných cvičení.⁴⁸¹

Okresní úřad Olomouc-venkov ukládá 12. 4. 1941 Četnické stanici v Hnojicích, aby sepsala a zajistila spolkový majetek všech tělocvičných jednot Sokola ve vlastním obvodu. Současně měla uzavřít úřadovny poboček spolku na území jednotlivých vesnic, ale tím způsobem, aby byla zajištěna údržba budov i po jejich uzavření.⁴⁸²

475Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012, s. 48.

476Tamtéž, s. 48.

477Tamtéž, s. 48.

478Bladowitz.

479Augezd bei Mähr. Neustadt.

480Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012, s. 49.

481Tamtéž, s. 50.

482SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

Předběžný seznam nářadí žerotínské jednoty Sokol z roku 1941, který byl sepsán podle nařízení z 12. 4. 1941, obsahuje tyto položky:

1 hrazda,	20 kuželů,
1 bradla,	2 činky,
1 kůň,	1 žíněnka,
1 pružný můstek,	1 kladina,
1 obyčejný můstek,	1 míč,
2 stojany na skok,	1 skříň na knihy,
1 stálky,	14 žakovských obleků a část jeviště. ⁴⁸³

Na základě nařízení okresního hejtmána z Okresního úřadu Olomouc-venkov ze dne 13. 4. 1941 poslaného na Četnickou stanici v Hnojicích, které zde převzal strážmistr Majdloch, v záležitosti zastavení činnosti žerotínské jednoty se dozvídáme, že do úterý 15. dubna 1941 se měla do Olomouce poslat písemná zpráva o zabaveném majetku dané jednoty v podobě seznamu různých peněžních ústavů, kde byly uloženy finanční částky a inventáře majetku ve vlastnictví Sokola v Žerotíně, který zajistili příslušníci četnické stanice, aby s ním nadále jednota nedisponovala.⁴⁸⁴

Součástí úředního nařízení byla také výzva, aby došlo po vyklizení zabavených věcí na místě k okamžitému uzavření všech místností a prostor, které prokazatelně byly využívány tělovýchovným spolkem. V souladu s nařízením bylo v Žerotíně odstraněno tělocvičné nářadí ve vlastnictví jednoty, které se nacházelo v tělocvičně obecní školy. Po vyklizení zabaveného vybavení byla místnost prázdná a k jejímu uzavření již nedošlo.⁴⁸⁵

Během 14. dubna 1941 byly příslušníky hnojické četnické stanice, kromě vkladů uložených v peněžních ústavech a hotovosti s účetnictvím, v sokolské jednotě zajištěny také tyto věci:

- 1 členská kniha,
- 1 kniha evidující záznamy o dopisech,
- 1 sešit evidující nářadí.

Uvedené položky byly zapečetěny do balíku a uloženy do rozhodnutí okresního úřadu na četnické stanici. Současně byly zkonfiskovány pozemky. Vybavení na cvičení bylo převezeno z místní školy do domu rolníka Hamra, kde bylo zapečetěno.⁴⁸⁶

483SOkA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

484Tamtéž.

485Tamtéž.

486Tamtéž.

Dalším krokem konfiskace majetku, včetně nemovitostí, bylo vytvoření úplného seznamu jednotlivých majetkových položek, které původně patřily Tělocvičné jednotě v Žerotíně a přešly do správy pověřeného správce. Seznam byl pořízen dne 17. 4. 1941 a správcem byl jmenován František Motáň, rolník v Žerotíně bytem č. p. 3.

Seznam obsahuje tyto položky:

Nemovitosti:

Pozemek o výměře 52 arů a 54 metrů čtverečních,

Pozemek o výměře 69 arů a 12 metrů čtverečních.

Ostatní majetek:

1 kompletní hrazda,	1 dřevěný obyčejný můstek,
1 dřevěné pouzdro na žerd' hrazdy,	1 polokožená zíněnka,
1 kompletní bradla,	1 dřevěná kladina,
1 kůň,	2 dřevěné stálky,
2 madla,	1 kovová kruhová konstrukce,
2 dřevěné stojany na skok,	4 poutací kovové dráty,
2 kovové stojany na skok,	1 provazová souprava ke kruhům,
1 šňůra ke stojanům na skok,	2 kruhy a 2 kladky,
1 bambusová tyč na skok,	29 dřevěných kuželů,
1 pružný můstek,	15 dřevěných koulí,
2 kovové činky 15 kg,	1 míč,
1 kovová činka 50 kg,	1 dřevěná skříň s tiskopisy,
1 kovová činka 35 kg,	14 žakovských obleků,
2 kovové malé činky,	28 bílo-červených praporků.

Finance a peněžní vklady:

Hotovost podle pokladní knihy 1353,23 K,

Vklad u Občanské záložny v Hnojicích
podle vkladní knížky 2034,20 K,

Vklad u Pozemkového ústavu v Olomouci
podle vkladní knížky 1385,95 K.

Potvrzení od České průmyslové banky, filiálky v Olomouci z 1. července 1939 o přijetí částky 500 K v rámci půjčky na obranu státu.⁴⁸⁷

487SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

Správnost seznamu potvrdili svým podpisem představitelé místního Sokola:

- 1) Ladislav Svoboda, starosta bytem v Žerotíně č. p. 10.
- 2) Václav Vyhnánek, jednatel bytem v Žerotíně č. p. 32.
- 3) František Motáň, pokladník bytem v Žerotíně č. p. 3.⁴⁸⁸

Dne 26. 6. 1941 okresní hejtman Dr. Wieland okresu Olomouc-venkov písemně oznámil všem četnickým stanicím, že byla zastavena veškerá činnost spolku České obce sokolské se sídlem v Praze, včetně všech členských, pobočných a přidružených spolků, přičemž před tím docházelo k zjištění majetkových poměrů této spolkové organizace a k zabavení jejího majetku. Součástí oznámení bylo nové nařízení okresního hejtmana, že četnické stanice na území okresu mají provést podrobné šetření o majetku v bývalém vlastnictví sokolských jednot ve svých obvodech a výsledky nařízeného procesu poslat do 1. 7. 1941 na Okresní úřad v Olomouci v německém a českém znění.⁴⁸⁹

Četnická stanice v Hnojicích poslala 30. června 1941 na dotyčný úřad vyplněné přehledy majetkových poměrů sokolských jednot v rámci svého obvodu, a to z Hnojic a ze Žerotína. Ty posloužily k ověření skutečnosti, jestli opravdu bylo vše řádně zajištěno a rušeným jednotám nezůstal ještě nějaký majetek.⁴⁹⁰

Ve věci konfiskovaného majetku a jmění místních tělocvičných jednot obdržely četnické stanice dne 28. října 1941 nové úřední nařízení ze strany okresního hejtmana, aby nejpozději do 5. listopadu tohoto roku poskytl okresnímu úřadu hlášení obsahující informace v podobě popisu pozemků a budov, které Sokol využíval, včetně toho, jestli je vlastnil nebo je měl v pronájmu. Úřad také požadoval přehled výnosu z evidovaných pozemků a kopie stavebních plánů, včetně pořizovacích nákladů nemovitostí a inventáře oceněného příslušenství.⁴⁹¹

Četnická stanice v Hnojicích na to reaguje 3. listopadu 1941, kdy olomouckému úřadu nahlásila, že údaje o pozemcích Sokola v Žerotíně nebyly zjištěny, přičemž v obci tělovýchovný spolek nevlastnil žádnou budovu. Hlášení stanice také obsahovalo seznam věcí s uvedenými cenami.⁴⁹²

488SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

489Tamtéž.

490Tamtéž.

491Tamtéž.

492Tamtéž.

V seznamu jsou uvedeny tyto položky a jejich ceny:

1 úplná hrazda	1100 K
1 dřevěné pouzdro na žerd' hrazdy	30 K
1 úplná hrazda	1800 K
1 kůň s 2 madly	1800 K
2 dřevěné stojany na skok	50 K
2 kovové stojany na skok	100 K
1 šňůra ke stojanům na skok s koženými těžítky	20 K
1 bambusová tyč na skok	50 K
1 pružný můstek	500 K
1 dřevěný obyčejný můstek	100 K
1 polokožená žíněnka	500 K
1 dřevěná kladina	250 K
2 dřevěné stálky	40 K
1 kovová kruhová konstrukce se 4 poutacími kovovými dráty	1400 K
1 provazová souprava ke kruhům, včetně 2 kruhů a 2 kladek	400 K
29 soustruhovaných dřevěných kuželů	130 K
6 kovových činek ve váze 50, 35, 11, 8 a 2 po 2 a 1/2 kg	420 K
15 soustruhovaných dřevěných koulí	70 K
1 míč	40 K
1 dřevěná skříň	160 K
různé tělovýchovné knihy a tiskopisy	570 K
14 žakovských obleků	420 K
28 plátěných bílo-červených praporků	50 K
1 jeviště – pouze polovina v majetku Sokola	900 K ⁴⁹³

Po zastavení činnosti zdejšího Sokola a zabavení jeho majetku bylo v Žerotíně v průběhu války založeno Kuratorium, které vedl Jaroslav Šišma. V nové organizaci, která nahradila sokolskou jednotu, byly sdružovány všechny děti z celé obce. Mohly zde cvičit a společně trávit svůj volný čas. Jiné možnosti nebylo.⁴⁹⁴

493SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

494Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012, s. 51.

Po válce se dne 19. května 1945 konala první schůze obnovené sokolské jednoty. Ta se záhy rozhodla, že bude usilovat o místní německý konfiskát po Němci Umlaufovi a svůj záměr oznámila Revolučnímu národnímu výboru. Ten se také nakonec uskutečnil, protože na zabaveném pozemku vyrostlo nové hřiště.⁴⁹⁵

Sokolská župa olomoucká oznámila Tělocvičné jednotě Sokol v Žerotíně, že se v neděli 14. 9. 1947 konal nácvičný slet mužů, kterého se měli povinně zúčastnit všichni náčelníci a místonáčelníci jednot olomoucké župy. Tento slet byl přípravou na sokolský XI. celorepublikový slet. Součástí písemného oznámení byla výtka sokolské župy, že se nácvičného sletu nezúčastnil náčelník žerotínské jednoty, která byla požádána, aby tuto neúčast vyšetřila a výsledek šetření oznámila župě. V závěru dokumentu je doporučení, aby si Sokol v Žerotíně našel spolehlivějšího náčelníka, který se sokolské jednotě bude plně věnovat. Oznámení olomoucké župy nese datum 15. 9. 1947.⁴⁹⁶

V roce 1948 došlo ke zrušení sokolských okrsků a Sokol v obci byl zcela nově podřízen Okresnímu výboru ve Šternberku, který neměl k dispozici finanční prostředky. Proto musela jednota výboru poskytnout 5 Kčs za každého svého člena a odvádět 10 % ze svých zisků z různých kulturních akcí.⁴⁹⁷

Ve stejném roce byl v žerotínské jednotě vytvořen akční výbor, který nakonec ze Sokola nevytloučil žádné členy.⁴⁹⁸

Dne 20. května 1949 Okresní výbor Sokola ve Šternberku rozeslal pozvánku na pravidelnou pracovní schůzi šternberského OVS, která se konala 25. května 1949 od 19. do 21. hodiny v zasedacím sále Dělnického domu na Krampolově ulici. Pod pozvánkou je podepsán Vl. Dračka, starosta OVS. Pracovní schůze se ze strany žerotínské jednoty nikdo nezúčastnil a o den později přišla do Šternberka omluva s vysvětlením, že se této schůze Ladislav Svoboda, starosta Tělocvičné jednoty v obci Žerotín, nemohl zúčastnit z důvodu selhání dopravního prostředku.⁴⁹⁹

V červnu 1949 požádal Ladislav Svoboda člena Sokola a tiskového referenta ve Šternberku Josefa Koudeláka, aby použil informace ze zaslaných dokumentů, které byly součástí žádosti, pro rozhlas v Olomouci, který členům Sokola přislíbil, že budou odvysílány v rámci oznámení výroční slavnosti jednoty v Žerotíně. Obsahem informací byla zpráva o založení Sokola, včetně toho, kdy a kde se oslava konala.⁵⁰⁰

495Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012, s. 53.

496SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

497Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012, s. 54.

498Tamtéž, s. 55.

499SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

500Tamtéž.

Z novinového výstřižku Sokolských novin, které vyšly dne 1. července 1949, se badatel může dozvědět, že se 3.-4. 7. uskutečnil v Žerotíně sokolský sraz šternberského okresu při příležitosti dvoudenní oslavy 50. výročí založení tělocvičné jednoty Sokol na území obce. Na programu prvního dne oznamované oslavy byl sjezd místních rodáků s lidovou veselící a s filmovým večerem. Druhý den měla proběhnout vzpomínková akce na padlé, koncert se srazem všech sokolských jednot z okresu, předání diplomů žijícím zakladatelům jednoty, proslov člena Josefa Koudeláka a cvičení zúčastněných jednot. Současně byla po celou dobu oslav otevřena výstava z činnosti Sokola v Žerotíně.⁵⁰¹

Článek, kromě programu oslavy uvádí, že místní jednota zřídila hřiště, budovala koupaliště a chtěla postavit vlastní sokolovnu. Za německé okupace ztratila dva členy a jeden se do Žerotína vrátil, ale byl vážně nemocný. Nejvíce zásluh měl člen jednoty Josef Motáň, který v ní působil 47 let jako člen výboru jednoty. Kromě toho byl také 19 let jednatelem a 4 roky vykonával funkci starosty místního Sokola. V době, kdy vyšel v novinách tento článek, byl starostou žerotínské jednoty Ladislav Svoboda.⁵⁰²

Okresní výbor Sokola ve Šternberku 5. ledna 1950 písemně upozornil na to, že řada jednot nezaslala své provozní rozpočty na rok 1950. Celkově se jedná o Tělocvičné jednoty pocházející z Hnojic, Újezda, Plinkout, Troubelic, Medlova, Moravské Huzové, Dlouhé Loučky, Domašova nad Bystřicí, Paseky, Šumvaldu a ze Šternberka. Poslední je zmiňován Žerotín.⁵⁰³

Roku 1952 byla zrušena Česká obec sokolská a funkce starosty zanikla. Nově se objevuje post předsedy. Název Sokol byl ponechán jen u venkovských organizací, s tím že tělesná výchova byla přenesena do škol a začala se měnit ve prospěch jiných sportů. Původní vazby byly přerušeny a s nimi začalo upadat vše, co připomínalo dřívější Sokol v rámci zrušené České obce sokolské.⁵⁰⁴

501SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

502Tamtéž.

503Tamtéž.

504Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012, s. 55-56.

13. Firmy, podniky a hospodářská družstva v obci Žerotín

13. 1. Sladovna v obci Žerotín a její právní nástupci

13. 1. 1. Rolnická sladovna v Žerotíně na Hané, akciová společnost

Sladovna byla založena v roce 1869 jako akciová společnost rolníků ze Žerotína a obcí z jeho okolí. První volby do správní rady společnosti se konaly 16. prosince 1869 a byla složena z těchto následujících zvolených členů:

Alois Svoboda ze Žerotína, předseda

Lukáš Škoda z Hnojic, místopředseda

Ludvík Koller ze Štěpánova, jednatel

František Vavrož ze Želechovic, člen

Alois Tiefenbach ze Žerotína, člen

Jan Vyhnánek z Moravské Huzové, člen⁵⁰⁵

Nově vzniklá rolnická sladovna si v Žerotíně od hraběte Morice de Saint Genois, majitele žerotínského zboží, pronajala místní zámek s parkem, sadem a s kuchyňskou zahradou, včetně hospodářských budov, a to na základě nájemní smlouvy z 16. prosince 1869. Její opis z 13. srpna 1870 byl ověřen císařsko-královským notářem Pražákem z Olomouce a posléze uložen do archivu společnosti. Sladovna díky této smlouvě mohla v hospodářských budovách bývalého zámeckého areálu vybudovat vhodné prostory pro výrobu sladu a v samotném zámku zřídila kanceláře akciové společnosti s byty pro její zaměstnance.⁵⁰⁶

Podle dochovaného cestovního pasu předsedy Aloise Svobody, který byl vydán na jeho jméno císařsko-královským Okresním hejtmanstvím ve Šternberku 20. ledna 1872 a jeho úřední platnost se vztahovala na dobu 3 let pro německé země, Švýcarsko a carské Rusko, je možné se domnívat, že sladovna vyráběla slad, který byl vyvážen do zahraničí. Přesto akciová společnost pravděpodobně moc nevydělávala, protože neměla dostatek kapitálu. Jako možný důkaz této skutečnosti lze brát českoněmecké prohlášení věřitelů společnosti, které se nacházelo v jejím archivu. V daném dokumentu se totiž uvádí, že finanční situace sladovny nebyla vůbec dobrá, ale její věřitelé chtěli, aby firma nadále podnikala, a proto své pohledávky společnosti bezúročně nechali a spokojili se s rozhodnutím valné hromady, která se konala dne 15. srpna 1875, že jejich půjčky budou postupně spláceny ve splátkách z ročních výnosů sladovny. Současně věřitelé prohlásili, že své pohledávky nebudou po rolnické společnosti soudně vymáhat.⁵⁰⁷

⁵⁰⁵SOkA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

⁵⁰⁶Tamtéž.

⁵⁰⁷Tamtéž.

Ovšem za té podmínky, že všechny splátky, které sladovna bude splácet po celou dobu trvání splácení dlužného kapitálu, bude evidovat ve zvláštní účetní knize pro jejich pozdější umořování v rámci vzniklého dluhu. Toto prohlášení podepsalo celkem 53 věřitelů - rolníků, kněží, nadučitelů a lékařů ze Žerotína, Štěpánova, Hnojic, Moravské Huzové, Šternberka, Želechovic, Pňovic, Brníčka a Újezda. Mezi věřiteli se také nacházela Rolnická záložna ve Štěpánově a čtyři Němci.⁵⁰⁸

Za neznámých okolností přešla akciová společnost pod nový podnik Rolnická sladovna L. Škoda a spol. v Žerotíně, která měla 11 společníků vlastnících podíly tohoto podniku. Tato firma koupila doposud pronajaté budovy sladovny a zámek s přední částí zahrady, která byla součástí zámeckého parku, a to od knížete z Lichtenštejna. Právě ten se po hraběti de Saint Genois mezitím stal majitelem žerotínského majetku.⁵⁰⁹

Kupní smlouva byla uzavřena dne 28. září 1884 mezi předsedou firmy Lukášem Škodou, rolníkem z Hnojic, a hrabětem Westphalenem, generálním ředitelem majetků a statků patřících pánům z Lichtenštejna. Díky této smlouvě se už žerotínská sladovna nacházela ve vlastních budovách a na vlastních pozemcích.⁵¹⁰

Ovšem je potřeba dodat, že Rolnická sladovna L. Škoda a spol. v Žerotíně byla oficiálně založena teprve 1. listopadu 1891, kdy byla zapsána do obchodního rejstříku císařsko-královským Krajským soudem v Olomouci. Od tohoto okamžiku byla sladovna úředně protokolována a její právní vývoj byl soudem zaznamenáván.⁵¹¹

508SOkA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

509Tamtéž.

510Tamtéž.

511ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 58, sign. Sp II 145.

13. 1. 2. Rolnická sladovna L. Škoda a spol. v Žerotíně

Tato firma jako právní nástupce původní akciové společnosti vznikla ve smyslu článku 86 obchodního zákona na základě podané žádosti 11 zakládajících společníků ke císařsko-královskému Krajskému obchodnímu soudu v Olomouci, aby vznikající firmu zapsal do obchodního rejstříku. Žádost byla podána dne 31. října 1891 a zápis podniku byl soudem proveden 1. listopadu 1891. Tím firma začala oficiálně existovat.⁵¹²

Podnik v rámci obchodní činnosti zastupovali pánové Lukáš Škoda, František Šišma a Josef Vyhnánek, ale po právní stránce věci jej zastupoval olomoucký advokát Dr. Julius Ambros. Účelem podnikání byla výroba sladu a kávy a jejich prodej. Sídlo firmy se nacházelo v obci Žerotín na území soudního okresu Šternberk.⁵¹³

Zakládajícími společníky Rolnické sladovny L. Škoda a spol. v Žerotíně byli:

Lukáš Škoda, rolník v Hnojicích

František Šišma, rolník v Žerotíně

Josef Vyhnánek, rolník v Žerotíně

Jan Lukeš, rolník v Žerotíně

František Ryšavý, rolník v Žerotíně

Michal Hándl, rolník v Hnojicích

Jakub Krček, rolník v Hnojicích

Josef Šišma, rolník v Moravské Huzové

František Lukeš, rolník v Moravské Huzové

František Dvořák, lékař ve Štěpánově

Josef Smítal, rolník v Medlově⁵¹⁴

O založení podniku a jeho další činnosti se mohla tehdejší veřejnost dozvědět z úředních listů vídeňských novin⁵¹⁵. Dne 31. října 1894 zemřel v Hnojicích Lukáš Škoda, předseda a veřejný společník firmy, přičemž olomoucký soud v květnu 1895 podniku nařídil, aby jeho jméno nechal podnik vymazat z obchodního rejstříku a současně jej soud vyzval, aby prohlásil, jestli bude nadále pokračovat ve své činnosti, nebo zanikne. Firma soudu oznámila, že i po smrti svého předsedy a společníka podniku bude nadále provozovat svou činnost, s tím že potřebuje získat souhlas k výmazu jména bývalého společníka z obchodního rejstříku od jeho jediné dědičky, kterou byla nadace pro chudé. Tu zastupovala císařsko-královská Moravská finanční prokuratura se sídlem v Brně.⁵¹⁶

512ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 58, sign. Sp II 145.

513Tamtéž, karton č. 58, sign. Sp II 145.

514Tamtéž, karton č. 58, sign. Sp II 145.

515Amtsblatt zur Wiener Zeitung und Central Anzeiger für Handel und Gewerbe.

516ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 58, sign. Sp II 145.

Právě na tento úřad se sladovna obrátila se žádostí o vydání souhlasu k výmazu jména zemřelého Lukáše Škody z obchodního rejstříku vedeného olomouckým soudem. Ovšem získání tohoto souhlasu z brněnského úřadu trvalo delší dobu, a proto žerotínská firma požádala císařsko-královský Krajský obchodní soud v Olomouci o prodloužení lhůty, do kdy musí být proveden výmaz jména bývalého veřejného společníka podniku a zapsána změna zápisu zástupců sladovny. Soud této žádosti vyhověl a lhůtu prodloužil z května až do 31. srpna 1895. Bohužel záležitost týkající se dané pozůstalosti předsedy podniku Lukáše Škody nebyla stále vyřešena, protože finanční prokuratura nedala firmě požadovaný souhlas k danému výmazu. Proto byl podnik nucen znovu podat žádost k soudu o další prodloužení lhůty, o kterou požádal 15. září 1895.⁵¹⁷

Teprve až 27. prosince 1895 se celá situace začala řešit. Císařsko-královská Moravská finanční prokuratura v Brně se vším zcela souhlasila a své vyjádření vzkázala císařsko-královskému Okresnímu soudu ve Šternberku jako pozůstalostnímu úřadu ve věci dědictví zemřelého předsedy podniku Lukáše Škody. Díky tomu již mohlo dojít ke konečnému výmazu jeho jména z obchodního rejstříku firmy, která současně ještě téhož roku oznámila olomouckému krajskému soudu, že nedojde ke změně názvu sladovny a její znění Rolnická sladovna L. Škoda a spol. v Žerotíně stále platí.⁵¹⁸

Správcem dědictví Lukáše Škody, tedy nadace pro chudé, se stal Michal Hándl, který také vykonával úřad starosty v Hnojicích. Veřejný zástupce firmy František Šišma na vlastní žádost a za souhlasu ostatních společníků podniku vystupuje ze společnosti. Jeho rozhodnutí bylo notářsky sepsáno a ověřeno dne 14. února 1896 ve Šternberku u císařsko-královského notáře Dr. Franze Heyla. Současně se Josef Svoboda, rolník v obci Žerotín, stal novým veřejným zástupcem podniku, který do něho dobrovolně vstoupil za souhlasu ostatních společníků žerotínské rolnické sladovny. Veškeré dané změny byly krajskému soudu nahlášeny prostřednictvím firmou podané žádosti ze 14. února 1896 s tím záměrem, aby změny zapsal do jím vedeného obchodního rejstříku.⁵¹⁹

Další poměrně významná zmínka o vývoji tohoto podniku je datována až ke dni 25. ledna 1900, kdy olomoucký soud vyzval firmu, aby soudu potvrdila ukončení svého podnikání a zrušení svého podniku, ať může být proveden jeho výmaz z rejstříku. Firma soudu vysvětlila, že se jedná o jeden veliký omyl, protože sladovna finančním úřadům oznámila, že už nebude vyrábět slad a sladové výrobky.⁵²⁰

517ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 58, sign. Sp II 145.

518Tamtéž, karton č. 58, sign. Sp II 145.

519Tamtéž, karton č. 58, sign. Sp II 145.

520Tamtéž, karton č. 58, sign. Sp II 145.

Právě naopak podnik pouze plánoval vyrábět sladovou kávu ve snaze dosáhnout vyšších zisků, přičemž firma prostory a stroje na výrobu sladu pronajala prostějovské firmě Lazar Kaufmann, ale o svých záměrech podnik v Žerotíně krajský soud zapomněl informovat. Tímto způsobem vznikl celý daný omyl a díky těmto opatřením, které firma zavedla, došlo ke zmenšení roční výdělkové daně pod sazbu 50 K.⁵²¹

Dále je nutné říci, že nemáme k dispozici žádné účetní a obchodní knihy z doby existence Rolnické sladovny v Žerotíně na Hané, akciové společnosti a ani z činnosti firmy Rolnické sladovny L. Škoda a spol. v Žerotíně, protože se nedochovaly. Takže o jejich výrobě sladu a jeho vývozu za celou dobu provozu těchto podniků se nic neví. Přesto archivní materiál uvádí, že je z ústního podání známo, že především na přelomu 19. a 20. století nebyl moc velký odbyt vyrobeného sladu a peněžní situace začala být velmi tíživá. Proto se společníci rolnické sladovny rozhodli, že její výrobní prostory někomu pronajmou a výsledkem toho všeho je, že v roce 1902 byla sladovna pronajata výše jmenované firmě Lazar Kaufmann, přičemž její majitelé nechali v provozu výrobu sladové kávy, kterou nechali zřídit v budově zámku v roce 1897. Prodej vyráběné kávy byl s počátku velmi úspěšný.⁵²²

V roce 1903 se v obchodním rejstříku podniku objevuje nový zápis informující o rozšíření působnosti podnikání, kdy sladovna začala obchodovat se sladem, provozovala výrobu a obchod sladové a žitné kávy, ale samotný slad už nevyráběla. Ve stejném roce 22. listopadu se Marie Šišmová, rolnice v Žerotíně, stala novou společnicí firmy. Téhož roku zemřel společník František Lukeš a jeho právními nástupci byli jeho syn František Lukeš, rolník z Moravské Huzové, a jeho dcera Anna Nečesaná, která také pocházela z této jmenované obce. Oba dva jmenovaní dědicové zemřelého Františka Lukeše se stali novými společníky rolnické sladovny. V průběhu tohoto roku se také Michal Hándl v důsledku vážné nemoci vzdal svého práva samostatného zastupování podniku, a to ve prospěch Josefa Svobody. Tyto změny byly zapsány do obchodního rejstříku koncem roku 1903.⁵²³

521ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 58, sign. Sp II 145.

522SOKA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

523ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 58, sign. Sp II 145.

Po roce 1903 byli společníky podniku v Žerotíně tyto osoby:

Josef Svoboda, veřejný zástupce podniku

Marie Šišmová, rolnice v Žerotíně

Josef Smítal, rolník v Medlově

František Dvořák, lékař ve Štěpánově

Jakub Krček, rolník v Hnojicích

Josef Vyhnánek, rolník v Žerotíně

Jan Lukeš, rolník v Žerotíně

František Ryšavý, rolník v Žerotíně

Michal Hándl, rolník v Hnojicích

František Lukeš, rolník v Moravské Huzové

Anna Nečesaná, výměnice z Moravské Huzové⁵²⁴

Společník firmy Jakub Krček zemřel 14. června 1905 a jeho podíl zisku podniku převzal syn zemřelého pana Krčka a dědic Ladislav Krček, který se tímto způsobem stal novým společníkem firmy po zápisu jeho jména do obchodního rejstříku.⁵²⁵

Anna Nečesaná zemřela dne 6. srpna 1905 a její jediná dědička měla být novou společnicí sladovny v Žerotíně. Dědičkou byla Františka Vlkoš, která z firmy vystoupila 15. května 1907. Dále ze společnosti vystoupil 1. června 1907 František Dvořák.⁵²⁶

Ani přes výše zmíněná opatření ve snaze docílit finančních zisků a nezadlužovat podnik se peněžní situace firmy stále nezlepšovala a někteří z původních 11 společníků sladovny se už zadlužili natolik, že postupně začali přicházet o své grunty a kvůli tomu již nemohli ručit za závazky podniku. Za této neudržitelné situace došlo k rozhodnutí 5 zbylých společníků firmy, že celý podnik v Žerotíně prodají a ukončí jeho činnost.⁵²⁷

Dne 15. června 1907 se zbylí společníci podniku dohodli na likvidaci a zrušení firmy. Za likvidátory společnosti byli zvoleni pánové Josef Vyhnánek, Ladislav Krček, Josef Svoboda a Josef Smítal. Rozhodnutí společníků o likvidaci podniku bylo soudem zapsáno do obchodního rejstříku ještě v průběhu tohoto roku.⁵²⁸

Nabídka prodeje firmy byla nejprve inzerována v tuzemských a v zahraničních novinách, ale inzerce nepřinesla žádného kupce. Proto bylo usneseno, že podnik bude prodán prostřednictvím veřejné dražby, která se konala v průběhu roku 1907.⁵²⁹

524ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 58, sign. Sp II 145.

525Tamtéž, karton č. 58, sign. Sp II 145.

526Tamtéž, karton č. 58, sign. Sp II 145.

527SOKA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

528ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 58, sign. Sp II 145.

529SOKA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

K té se dostavil pouze jeden kupec. Tím byl Josef Svoboda, rolník ze Žerotína a syn Aloise Svobody, prvního předsedy Rolnické sladovny v Žerotíně na Hané, akciové společnosti. Nakonec mu byla sladovna prodána, přičemž každý z bývalých posledních společníků údajně ztratil v prodaném podniku částku po 35 000 K. Za tuto částku při tehdejších cenách hanáckých gruntů o výměře 100 mír bylo možné koupit polovinu gruntu.⁵³⁰

Likvidační proces podniku se pomalu začal protahovat kvůli podané žalobě na likvidátora firmy Josefa Smítala, kterou podala Občanská záložna v Hnojicích z důvodu nezaplacené částky ve výši 12 000 K v likvidaci. Proto byla v roce 1909 podána žádost k císařsko-královskému Krajskému soudu v Olomouci o prodloužení potřebné lhůty na provedení výmazu Rolnické sladovny L. Škoda a spol. v Žerotíně v likvidaci.⁵³¹

Tento soudní spor se postupně protahoval až do roku 1910 a jeho důsledkem bylo zejména to, že zbylí likvidátoři museli opakovaně žádat krajský soud o prodloužení likvidace firmy. Mezitím 30. listopadu 1909 zemřel obžalovaný Josef Smítal a spornou částku zaplatil až jeho syn Maxmilián Smítal během roku 1910, kdy bylo soudní řízení zastaveno a mohlo se konečně začít jednat s olomouckým soudem o provedení výmazu likvidované společnosti.⁵³²

Ještě předtím, než byla rolnická sladovna vymazána z obchodního rejstříku, byla uzavřena dohoda mezi 3 zbylými likvidátory, že po úspěšné likvidaci budou všechny dokumenty v podobě spisů a účetních knih zrušené firmy odevzdány do úschovy k panu Josefu Svobodovi. Tato dohoda byla notářsky ověřena u císařsko-královského notáře Dr. Franze Heyla ve Šternberku 21. října 1910. Likvidovaný podnik byl krajským soudem vymazán z obchodního rejstříku s konečnou platností 28. listopadu 1910.⁵³³

530SOKA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

531ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 58, sign. Sp II 145.

532Tamtéž, karton č. 58, sign. Sp II 145.

533Tamtéž, karton č. 58, sign. Sp II 145.

13. 1. 3. J. Svoboda, Žerotín, výroba sladové kávy

Kupní smlouvou z 12. července 1908 přešla sladovna a továrna na výrobu kávy do vlastnictví Josefa Svobody, který v průběhu likvidace předešlého podniku podal dne 15. dubna 1910 žádost ke krajskému soudu, aby zapsal jeho vznikající společnost do obchodního rejstříku. Cílem Josefa Svobody bylo podnikat ve výrobě a prodeji sladové kávy. Jeho podnik byl soudem protokolován až po výmazu předešlé zaniklé firmy, s tím že sladovnu v Žerotíně měl stále pronajatou podnik Lazar Kaufmann v Prostějově.⁵³⁴

Josef Svoboda, majitel sladovny a nemovitostí v Olomouci, oznámil 20. ledna 1911 císařsko-královskému Okresnímu hejtmanství ve Šternberku svůj záměr vyrábět a prodávat sladovou kávu. Tento záměr byl také zapsán do obchodního rejstříku společně s názvem nového podniku, který zněl J. Svoboda, Žerotín, výroba sladové kávy. Obě informace byly olomouckým soudem zapsány 30. ledna 1911.⁵³⁵

Ovšem tato firma dlouho po právní stránce neexistovala, protože už 8. listopadu 1911 byla Josefem Svobodou podána žádost k olomouckému soudu, aby provedl výmaz daného podniku z obchodního rejstříku. Svou žádost odůvodnil tím, že se vzdal vlastní živnosti, a to dne 30. června 1911. Krajský soud této žádosti vyhověl a firmu vymazal z rejstříku 13. listopadu 1911.⁵³⁶

Josef Svoboda svou živnost v roce 1911 pronajal svému zeti Josefu Šišmovi z Hnojic, bývalému účetnímu žerotínské sladovny. Po smrti Josefa Svobody se majitelkou sladovny stala jeho manželka, která se stala vdovou. Ta výrobu kávy ponechala v nájmu svému zeti Josefu Šišmovi a sladovnu v roce 1914 nově pronajala společnosti Rudolf Briess, sladovna v Olomouci, aby se vyhnula každoročním požadavkům firmy Lazar Kaufmann v Prostějově na snížení nájmu.⁵³⁷

534ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 89, sign. A I 216.

535Tamtéž, karton č. 89, sign. A I 216.

536Tamtéž, karton č. 89, sign. A I 216.

537SOKA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

13. 1. 4. Výroba žerotínské sladové a žitné kávy J. Šišma, Žerotín

Novým majitelem továrny na kávu v Žerotíně se stal Josef Šišma, který požádal 14. února 1912 císařsko-královský Krajský soud v Olomouci o zápis jeho podniku do obchodního rejstříku. Ten byl soudem protokolován, tedy zapsán do daného rejstříku pod českým názvem Výroba žerotínské sladové a žitné kávy J. Šišma, Žerotín 21. února 1912. Součástí tohoto zápisu byl i německý název firmy Zeroteiner Hanna Malz und Roggenkaffeeabrik J. Šišma, Zerotein.⁵³⁸

Účelem podnikání byla výroba a prodej sladové a žitné kávy. Firmu zastupoval olomoucký notář Jan Vetchý. Na základě výnosu ministerstva spravedlnosti číslo 1784 z 8. března 1925 oznámil Krajský soud v Olomouci Josefu Šišmovi dne 16. září 1926, že následkem úřední změny názvů obcí je nutné do 1. října 1926 pozměnit znění podniku, ke kterému došlo a firma v souladu s daným nařízením nesla název Výroba žerotínské sladové a žitné kávy J. Šišma, Žerotín na Hané. Tato změna jména podniku byla zapsána do obchodního rejstříku 22. listopadu 1926.⁵³⁹

Firma na výrobu kávy se ocitla v likvidaci 15 června 1927, kdy majitel podniku Josef Šišma podal žádost ke krajskému soudu, aby došlo k výmazu jeho společnosti z obchodního rejstříku z důvodu zastavení provozu živnosti v podobě výroby kávy a jejího prodeje, kterou odhlásil u Okresní politické správy ve Šternberku. Provozovaná živnost pana Šišmy byla už odhlášena dne 30. září 1921. Samotný podnik byl soudem vymazán z rejstříku následkem odhlášení živnosti 27. června 1927.⁵⁴⁰

538ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 94, sign. A I 279.

539Tamtéž, karton č. 94, sign. A I 279.

540Tamtéž, karton č. 94, sign. A I 279.

13. 1. 5. „Čechoslada“, exportní sladovna v Žerotíně na Hané

Tento podnik zabývající se výrobou a především vývozem sladu vznikl soudním zápisem do obchodního rejstříku vedeného u Krajského soudu v Olomouci. Tento zápis byl proveden dne 31. srpna 1920, předcházela mu podaná žádost adresovaná soudu z 16. srpna, téhož roku. Tu podali tři společníci nově vznikající firmy:

Josef Šišma, továrník v Žerotíně

Ladislav Svoboda, továrník v Žerotíně

Stanislav Prokop, správce sladovny v Příkazích⁵⁴¹

Kromě českého názvu podniku byla do obchodního rejstříku také zapsána znění firmy v německém a francouzském jazyce⁵⁴². Žerotínská sladovna začala podnikat 1. 9. 1920 a jejím notářem byl Jan Vetchý z Olomouce. Berní správa ve Šternberku vyměřila tomuto podniku roční daň ve výši 50 Kč.⁵⁴³

Dne 1. září 1923 z této společnosti vystoupil veřejný společník Stanislav Prokop, který především souhlasil s tím, aby sladovna pokračovala dál ve svém podnikání pod vedením zbylých dvou společníků firmy. Jeho jméno jako odstupujícího společníka bylo soudem vymazáno z obchodního rejstříku 16. října 1923. Podnik se vzdal své veškeré obchodní činnosti 1. srpna 1921, ale žádost o jeho výmaz byla společníky ke krajskému soudu podána až 10. května 1926. V průběhu tohoto roku Berní správa ve Šternberku výše uvedenému soudu potvrdila, že zanikající firma na daních nic nedluží a olomoucký soud žádosti vyhověl, přičemž požadovaný výmaz podniku byl proveden 29. října 1926 v důsledku zastavení činnosti a provozu firmy.⁵⁴⁴

541ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III 107.

542Německý název firmy: „Čechoslada“, Export-Malzfabrik Zerotein in der Hanna.

Francouzský název firmy: „Čechoslada“, le maltage d' exportation á Žerotín an Haná.

543ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III 107.

544Tamtéž, karton č. 131, sign. A III 107.

13. 1. 6. Hanácká sladovna Svoboda a Šišma v Žerotíně na Hané

Původními společníky této firmy byly pánové Ladislav Svoboda a Josef Šišma, továrníci v Žerotíně, kteří podali ke Krajskému soudu v Olomouci žádost o zápis jejich podniku do obchodního rejstříku 16. srpna 1920. Soud zápis firmy do rejstříku provedl dne 31. 8. 1920, kde byl uveden původní název tohoto podniku, než byl změněn v roce 1935. Firma se před danou změnou názvu jmenovala Svoboda a Šišma, výroba sladové a žitné kávy v Žerotíně na Hané. Součástí tohoto zápisu v obchodním rejstříku bylo i německé znění podniku Svoboda a Šišma, Malz und Roggenkaffee Erzeugung Zerotein in der Hanna. Společnost začala podnikat od 1. září 1920 a své písemnosti si nechávala notářsky ověřit či potvrdit u olomouckého notáře Jana Vetchého. Berní správa se sídlem ve Šternberku firmě vyměřila roční daň v hodnotě 50 Kč.⁵⁴⁵

Podle účetního materiálu žerotínského podniku z let 1922-1926, který je součástí nezpracovaného archivního fondu, jsem zjistil, že podnik vlastnil kancelářský nábytek v celkové hodnotě 4 520 Kč. Z firemního inventáře je jasné, že součástí daného nábytku byly dva psací stoly, koš, čtyři židle, psací pult, větší uzavřený regál a menší otevřený regál, velký stůl, skříň na tiskopisy a pokladna.⁵⁴⁶

V těchto dokumentech převážně účetní povahy se také nacházejí velmi podrobné informace o dalším majetku společnosti v podobě automobilové trojkolky typu Walter s příslušenstvím, jehož součástí byly především dvě kliky, nálevka na benzin, zdvihadlo, píšťala, dvě ložiska, olejníčka, automobilové brýle, pumpa na benzin, čtyři zámky a 6 metrů plátna na střechu trojkolky.⁵⁴⁷

Firma v říjnu 1924 uzavřela různá pojištění. Například u Moldavie Generali byl podnikem pojištěn jeho automobil proti požáru. U Pražské městské pojišťovny v Praze si společnost pojistila zásoby vyrobeného sladu a zásoby vyrobené kávy nechala firma pojistit v Legii, akciové pojišťovně, která sídlila v Brně.⁵⁴⁸

Továrník a společník továrny na kávu Josef Šišma z firmy vystoupil a současně se vzdal funkce veřejného společníka 31. srpna 1926. Na jeho uvolněné místo nastoupil Mikuláš Pecl, mlynář v Liboši, který vložil do této veřejné obchodní společnosti obnos v podobě svého peněžního vkladu ve výši 54 815,61 Kč. Tímto obnosem byl vyplacen podíl z podniku vystupujícího veřejného společníka Josefa Šišmy.⁵⁴⁹

545ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III 108.

546SOkA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

547Tamtéž.

548Tamtéž.

549ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III 108.

Jako nový společník Mikuláš Pecl do firmy oficiálně vstoupil 1. září 1926, kdy na něj přešla práva veřejného společníka žerotínské továrny, včetně různých povinností. Přesto, že došlo k těmto změnám ve firmě, zůstal její název zatím stejný. Výměna společníků byla zapsána do obchodního rejstříku dne 25. listopadu 1926, kdy z něj bylo vymazáno jméno Josefa Šišmy. Tento postup byl také potvrzen uzavřenou smlouvou mezi podnikem, Mikulášem Peclm a odstupujícím společníkem firmy Josefem Šišmou. Smlouva byla podepsána ve stejný den, kdy Krajský soud v Olomouci provedl zmíněný zápis do rejstříku.⁵⁵⁰

Dne 1. září 1931 podala firma žádost k olomouckému soudu, aby uskutečnil zápis do jím vedeného rejstříku z důvodu změn, které ve společnosti nastaly. V tomto roce z podniku vystoupil Mikuláš Pecl, kterého nahradil nový veřejný společník firmy. Tím se stala paní Marie Svobodová, manželka Ladislava Svobody a spolumajitelka žerotínské sladovny a továrny na kávu. Krajský soud jméno nové společnice podniku zapsal do obchodního rejstříku, z kterého současně vymazal odstupujícího Mikuláše Pecla a to dne 29. září 1931.⁵⁵¹

Další výrazná změna ve vývoji firmy nastala 30. 8. 1935, kdy se v rejstříku nově vyskytuje změněný název podniku. Místo původního názvu továrny Svoboda a Šišma, výroba sladové a žitné kávy v Žerotíně na Hané se objevuje zcela jiné znění společnosti v následující podobě: Hanácká sladovna Svoboda a Šišma v Žerotíně na Hané. Kromě českého názvu žerotínské továrny je také současně v obchodním rejstříku napsáno nové znění podniku v německém jazyce⁵⁵². Se změnou názvu firmy byla obeznámena Berní správa ve Šternberku dne 30. 8. 1935 a šternberský Okresní úřad se o této skutečnosti dozvěděl až 3. září stejného roku. S novým názvem společnosti v obci Žerotín byla také seznámena Obchodní a živnostenská komora v Olomouci, která s ním souhlasila 13. září 1935.⁵⁵³

Podle firemního spisu podnik vlastnil ovocnou a zeleninovou plantáž, které byly součástí závodu na zpracování zeleniny a ovoce, z kterého se vyráběly marmelády. Jeho továrna na kávu vyráběla sladovou a žitnou kávu, přičemž samotná sladovna vyráběla nejvíce výrobků žerotínské společnosti. Jednalo se o výrobu pekařského sladu, barevný a karamelový slad, včetně sladových přípravků v podobě sladové moučky a sladového výtažku.⁵⁵⁴

550ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III 108.

551Tamtéž, karton č. 131, sign. A III 108.

552Hanna Malzfabrik Svoboda und Šišma Žerotín in der Hanna.

553ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III 108.

554Tamtéž, karton č. 131, sign. A III 108.

Předseda správní komise Obchodní a živnostenské komory v Olomouci, jehož podpis je zcela nečitelný, vydal Hanácké sladovně Svoboda a Šišma v Žerotíně na Hané osvědčení o zásilce jablek v celkové hmotnosti 100 metrických centů, které byly určeny pro průmyslové zpracování a výrobu jablečné marmelády. Osvědčení bylo vydáno dne 16. září 1939 a jeho součástí jsou dvě úřední razítka Obchodní a živnostenské komory v Olomouci a Celního deklaranta ve Vrbovcích, které nese datum 19. září 1939. Podle povolení dovozu, které vydalo ministerstvo průmyslu, obchodu a živností 7. srpna 1939 je patrné, že zemí původu dovezených jablek v ceně 8 000 K je Slovensko. Tato zásilka jablek byla přepravována po železnici a lhůta platnosti tohoto povolení trvala pouze do 5. listopadu 1939. Žerotínská společnost získala od Obchodní a živnostenské komory v Olomouci dovozní povolení a úřední osvědčení pod číslem 889194, které mohla využít ke své další obchodní činnosti. Tento dokument pochází ze 17. ledna 1940.⁵⁵⁵

Na základě vládního nařízení ze dne 30. dubna 1941 č. 268/1941 Sbírkou zákonů a nařízení musí být každý podnik bez výjimky evidován v obchodních rejstřících pouze v německém znění. To se také týkalo tohoto podniku v Žerotíně, jehož název sice byl v německém jazyce do obchodního rejstříku, vedeného u Krajského soudu v Olomouci, zapsán, ale jeho sídlo bylo zde uvedeno v češtině. Proto byla firma soudem vyzvána ke zřízení rejstříkového pořádku v rámci opravy úplného německého názvu společnosti, s tím že pokud nebude provedena vhodná náprava, zaplatí podnik pořádkovou pokutu v hodnotě 100 K. Olomoucký soud tuto výzvu poslal sladovně 5. února 1942. Ta na celou situaci reagovala tím, že 16. února 1942 požádala příslušný soud, aby provedl v souladu s vládním nařízením opravu německého zápisu podniku v obchodním rejstříku z Hanna Malzfabrik Svoboda und Šišma Žerotín in der Hanna na tento správný úřední zápis podniku: Hanna Malzfabrik Svoboda und Šišma Scherotein in der Hanna. Krajský soud požadovanou opravu provedl 20. února 1942. V průběhu války začala společnost využívat služeb olomouckého notáře Aloise Bendy.⁵⁵⁶

Během roku 1942 Němci vyřadili firmu z provozu a zastavili celou její výrobu. Za války byl areál sladovny využíván podnikem Auder a syn jako sklad různého zboží a vojenského materiálu. Na konci války, když přecházela fronta přes Žerotín, docházelo k postupnému rozebrání veškerého uskladněného proviantu ustupujícím Wehrmachtem a zdejšími obyvateli.⁵⁵⁷

555SOkA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

556ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III 108.

557SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

V průběhu valné hromady Československých sladoven, nákupního a prodejního družstva, zapsaného společenstva s ručením omezeným, která se konala dne 10. 9. 1945, došlo k odevzdání členské přihlášky do této družstevní organizace. Danou přihlášku na valné hromadě vyplnil a odevzdal zástupce Hanácké sladovny v Žerotíně, která se stala součástí družstva Československých sladoven, jehož sídlem byla Praha. Tuto organizaci zastupovali pánové Dr. Vladimír Rudolf a Stanislav Nakládal.⁵⁵⁸

Z firemního hlášení žerotínské sladovny z 2. ledna 1946 poslaného pražskému družstvu Československých sladoven lze zjistit, že podnik v letech 1934-1937 dodával karamelový a barevný slad do jednotlivých tuzemských pivovarů. Například sladovna v rámci výroby sladu za období 1934-1935 poskytla Rolnickému akciovému pivovaru v Litovli 5 500 kilogramů karamelového sladu a společnosti František Nikodém, pivovaru Vladislav dodala 40 kilogramů barevného sladu. V letech 1935-1936 obdržel litovelský akciový pivovar od sladovny v Žerotíně 10 832 kilogramů karamelového sladu a během výroby barevného sladu za období 1936-1937 bylo stejnou sladovnou dodáno dalších 900 kilogramů firmě Josef Klimíček, pivovar Příbor.⁵⁵⁹

Představenstvo družstva Československých sladoven vyzvalo dne 7. února 1946 firmu Hanácká sladovna Svoboda a Šišma k zaplacení členského podílu a zápisného v celkové výši 5 500 Kčs. Zároveň v souladu provozního řádu daného družstva mělo dojít k uhrazení kauce za přesné dodržování členské smlouvy v hodnotě 43 540 Kčs, kterou měla sladovna složit v hotovosti na účet družstevní organizace u Pražské úvěrní banky nebo na účet patřícímu družstvu u Legiobanky. Členský podíl se zápisným byl zaplacen dne 15. února 1946 přes olomouckou pobočku Legiobanky, která dané peníze poslala na účet dotyčného družstva vedeného u Pražské úvěrní banky a o pět dní později sladovna v Žerotíně poslala Československým sladovnám v Praze peněžní obnos na složení kauce prostřednictvím Legiobanky, filiálky v Olomouci. Současně 22. února 1946 společnost Hanácké sladovny Svoboda a Šišma oznámila pražskému družstvu, že proběhly všechny potřebné platby a požádala jej, aby potvrdilo jejich příjem.⁵⁶⁰

558SOKA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

559Tamtéž.

560Tamtéž.

Mezitím o den dříve, tedy 21. 2. stejného roku, podala žerotínská firma žádost na Ministerstvo vnitřního obchodu o přiděl šestí ojetých pneumatik s použitými dušemi, kterou odůvodnila tím, že v průběhu roku 1944 byl podnik nucen odevzdat německým okupačním úřadům šest pneumatik s dušemi a jednu elektrickou baterii z firemního automobilu typu TATRA s poznávací značkou PB 46 381. Jestli ministerstvo zmíněnou žádost schválilo, nevím, protože víc informací o této záležitosti archiválie neposkytly.⁵⁶¹

Dne 8. srpna 1946 Hanácká sladovna sdělila Československým sladovnám, že v letech 1946-1947 ještě nezačne s výrobou sladu, ale neuvedla žádný důvod, proč se tak firma rozhodla.⁵⁶²

Československé sladovny, nákupní a prodejní družstvo, zapsané společenstvo s ručením omezeným písemně sdělilo, prostřednictvím dopisů pocházejících z 27. června 1947, všem svým družstevním členům, že bude svolána řádná valná hromada po schůzi představenstva a dozorčí rady pražského družstva, která se konala v pátek 1. srpna téhož roku v Karlově Studánce nedaleko Bruntálu. Oznamovací dopis adresovaný sladovně v Žerotíně také zmiňuje, že valné hromady se může účastnit zástupce členského podniku, který má urychleně družstvu v Praze říci, jestli se této organizované akce zúčastní či ne, kvůli zajištění ubytování. V dopise byl také uveden program řádné valné hromady v této následující podobě:

- 1) Zpráva představenstva a přednesy úředníků.
- 2) Zpráva dozorčí rady.
- 3) Výroční účet.
- 4) Rozhodnutí o naložení s bilančním ziskem a o přidělu do Všeobecného rezervního fondu.
- 5) Volba za odstupující členy představenstva a dozorčí rady a jejich náhradníky ve smyslu paragrafu 20 družstevních stanov.
- 6) Návrh představenstva a dozorčí rady na jmenování prokuristů.
- 7) Projednání jednacího řádu představenstva a dozorčí rady.
- 8) Návrh na změnu provozního řádu.
- 9) Návrh na změnu stanov.⁵⁶³

561SOkA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

562Tamtéž.

563Tamtéž.

Hanácká sladovna Svoboda a Šišma v Žerotíně na Hané odpověděla pražskému družstvu, že se páteční valné hromady zúčastní Ladislav Svoboda, majitel této firmy se 2 rodinnými příslušníky. Předběžná přihláška byla odeslána dne 21. července 1947. O pět dní později přišla odpověď z Prahy s velmi podrobnými informacemi o zajištění a rezervaci ubytování.⁵⁶⁴

Družstvo Československých sladoven zajistilo ubytování pro tři osoby v Karlově Studánce ve vile Vlasta, kde se měl Ladislav Svoboda se svými rodinnými příslušníky ubytovat v pokojích číslo 1 a 2, které byly pro ně k dispozici od 1. srpna 1947 na dvě následující noci. Také jim bylo doporučeno, aby si s sebou vzali občanské legitimace a potravinové lístky.⁵⁶⁵

Mezitím žerotínská sladovna nechala vydat prohlášení z 19. července 1947 pro Hospodářskou skupinu pivovarského a sladařského průmyslu v Praze, že místní firma pronajala své prostory vlastní sladovny v Žerotíně za období 1945-1946 ke skladovacím účelům Hospodářskému družstvu v Litovli a současně uvádí, že tímto způsobem získala hrubý příjem za tuto dobu od 1. 7. 1945 do 30. 6. 1946 ve výši 44 969,60 Kčs. Z tohoto obnosu byly hrazeny mzdy jednotlivých zaměstnanců v celkové hodnotě 32 610 Kčs a spotřeba elektrického proudu pro pohon výtahů a osvětlení, která stála dalších 6 659,60 Kčs.⁵⁶⁶

Začátkem prosince 1947 se firma v majetku pana Ladislava Svobody obrátila s prosbou na Ministerstvo výživy v Praze o přidělení následujícího výrobního zařízení z konfiskátu podniku Rudolf Herbrich v Janovicích:

1) Rychlopražicí stroj značky Probat, vyrobený ve firmě Emmerich, strojírny a slévárny, Vösendorf u Vídně, na pražení kávy, sladu a obilnin.

2) Rychlopražicí stroj menší velikosti od stejného výrobce na pražení kávovin. Součástí strojů bylo 12 klíčů uložených v dřevěné truhlici s víkem. Celková pořizovací cena dosahovala výše 68 600 Kčs a její odhad činil pouhých 17 150 Kčs.

Požadované zařízení sladovna v Žerotíně nutně potřebovala pro výměnu svého původního zastaralého zařízení, aby mohla pokračovat ve své výrobní činnosti. Majitelé sladovny poslali dne 29. ledna 1948 na Ministerstvo výživy v Praze závazné prohlášení, že zkonfiskované zařízení, o které už žádali 1. prosince 1947, nebude záměrně využito k navýšení výrobní kapacity vlastního podniku.⁵⁶⁷

564SOkA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

565Tamtéž.

566Tamtéž.

567Tamtéž.

Dne 23. 6. 1948 firma požadovala po soudu změnu německého názvu podniku na české znění firmy, která se přejmenovala na: Svoboda a Šišma v Žerotíně na Hané. Zápis změny názvu této společnosti v dané podobě byl olomouckým soudem proveden dne 24. června 1948.⁵⁶⁸

Z hlášení o předpokladech znárodnění sladovny patřící panu Svobodovi, které bylo napsáno v obci Žerotín, dne 26. 6. 1948, ve smyslu zákona číslo 115/48 Sbirky a vyhlášky číslo 1100/48, se badatel může dozvědět, že firma vlastníci danou sladovnu dobrovolně zrušila její provoz a budovy žerotínské sladovny předělala pro jiné účely. Především pro rozšíření a navýšení kapacity výroby kávy a ovocných marmelád. Zbylé prostory byly využity jako skladiště surovin. Současně se v hlášení uvádí, že sladovna za těchto provozních podmínek není schopná vyrábět slad a po celou dobu přidělového hospodářství jí nebyl přidělen žádný ječmen.⁵⁶⁹

Pražské družstvo Československých sladoven obdrželo dne 15. 7. 1948 dopis od podniku Svoboda a Šišma, kde je napsáno, že provoz jeho firemní sladovny je již delší dobu zcela zastaven a už se neuvažuje o jeho obnově. Z tohoto důvodu členská firma daného družstva vypovídá své členství. Současně byly Československé sladovny vyzvány k tomu, aby vystupujícímu podniku vrátily finanční částku v hodnotě 43 540 Kčs v rámci dříve zaplacené kauce za přesné dodržování členské smlouvy v družstvu, které na dopis zareagovalo velmi kladně prostřednictvím svého dopisu z 8. srpna 1948. Souhlasilo s vypovězením členství a s vrácením požadovaného peněžního obnosu, který mělo pražské družstvo poslat žerotínské společnosti přes Legiobanku a její olomouckou pobočku. Peníze byly vráceny 21. 8. 1948.⁵⁷⁰

Ve smyslu družstevních stanov výše zmíněného družstva skončila dnem 31. 12. 1949 doba ručení členských podílů bývalé členské firmy, která 6. ledna 1950 požádala o vyplacení svých podílů ve výši 5 000 Kčs.⁵⁷¹

Družstvo sladoven odpovědělo podniku Svoboda a Šišma v Žerotíně na Hané až 22. dubna 1950. Oznamilo totiž, že vyplacení členských podílů nemůže uskutečnit, a to z toho důvodu, že družstvo Československých sladoven v Praze bylo úřední vyhláškou Ministerstva zahraničního obchodu znárodněno k 1. lednu 1948. Veškeré podíly všech členských sladoven a pivovarů tohoto družstva měly být pravděpodobně převedeny do Fondu znárodněného hospodářství.⁵⁷²

568ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III 108.

569SOkA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

570Tamtéž.

571Tamtéž.

572SOkA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

Místní národní výbor v Žerotíně se snažil za každou cenu udržet provoz podniku a rozšířit jeho výrobu ovocných marmelád a konzerv. Právě už v této době majitel firmy Ladislav Svoboda přestal podnikat a společnost mělo ve správě Hospodářské družstvo v Uničově, kterou využívalo ke skladovacím účelům. Proto Místní národní výbor oslovil 8. února 1950 Okresní národní výbor ve Šternberku, aby prosadil udržení zdejší výroby a pomohl zanechat provoz místní firmy. K záchraně tohoto podniku byly využity různé argumenty od ovocných sadů v okolí obce Žerotín až po zmíněné Hospodářské družstvo v Uničově, které vlastnilo podobný podnik na zpracování ovoce a mělo k plné dispozici zkušené zaměstnance na vedoucích místech.⁵⁷³

O rok později, konkrétně 6. září 1951 vyzval olomoucký soud majitele podniku, aby se vyjádřili, jestli je společnost v Žerotíně nadále v provozu, přičemž soud obdržel odpověď, že firma už nepodniká a z tohoto důvodu byl podán návrh na její výmaz z obchodního rejstříku. Podnik byl definitivně zrušen dne 14. září 1951, kdy byl soudem proveden jeho výmaz ve smyslu zákona číslo 22/1948 Sbírky z úřední moci pro zánik firmy.⁵⁷⁴

573SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, karton č. 8, inv. č. 65.

574ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 131, sign. A III 108.

13. 2. Rolnické mlékařské družstvo

Tento podnik byl založen 8. července 1898 zápisem do obchodního rejstříku u císařsko-královského Krajského soudu v Olomouci na základě společenské smlouvy ze stejného roku. Ředitelem družstevní mlékárny se stal Alois Škoda a jejím pokladníkem byl Florián Klanica. Třetím představitelem podniku byl Alois Lukeš, který vykonával funkci účetního. Jmenovaní členové tohoto mlékařského družstva byli původem rolníky z obce Žerotín. Založení mlékárny a ustanovení jejího představenstva složeného z výše jmenovaných členů bylo zveřejněno v Ústředním listě moravského rolnictva v Brně.⁵⁷⁵

Podle protokolu řádné valné hromady konané v bytě Jana Ryšavého dne 20. září 1900 došlo k oslovení krajského soudu, aby schválil novou společenskou smlouvu členů mlékařského družstva, která byla uzavřena na této valné hromadě. Jako důvod družstvo soudu uvedlo, že jemu a jeho členům původní smlouva již nevyhovuje. Nově uzavřená smlouva z 20. září 1900 byla daným soudem schválena 4. října téhož roku.⁵⁷⁶

V roce 1904 účetní podniku Alois Lukeš vystoupil z představenstva mlékárny z toho důvodu, že se ze Žerotína odstěhoval, a na jeho místo byl zvolen Karel Vyhnánek. S těmito změnami byl příslušný soud seznámen 18. ledna 1904 prostřednictvím žádosti družstva, aby změny zapsal do obchodního rejstříku rolnické mlékárny. Ten ohlášené změny zapsal 24. března 1904. O měsíc později došlo k podání u císařsko-královského Krajského soudu v Olomouci nové žádosti o doplnění zápisu do rejstříku, že se Karel Vyhnánek stává účetním místo Aloise Lukeše. Tak rozhodla výborová schůze družstva. Ta se uskutečnila v únoru 1904 za přítomnosti členů Karla Nemluvila, Aloise Motáně, Aloise Nykla a Josefa Motáně. Schůze se také zúčastnil ředitel podniku Alois Škoda a pokladník Florián Klanica. Současně se zde projednávaly volby družstevního předsedy výboru a jeho zástupce. Předsedou se stal Karel Nemluvil a zástupcem byl zvolen Jiří Pelíšek z Krnova.⁵⁷⁷

Ze zápisu z družstevní výborové schůze datované k 14. listopadu 1909 víme, že zemřel účetní Karel Vyhnánek a na jeho místo byl zvolen Daniel Motáň. Této schůze se zúčastnili ředitel mlékárny Alois Škoda, pokladník Florián Klanica, předseda výboru Karel Nemluvil, Alois Motáň, Alois Vyhnánek a Alois Nykl. Rolnické družstvo 14. 7. 1910 požádalo soud, aby nově provedené změny byly zapsány do obchodního rejstříku. Ten žerotínskému podniku vyhověl 5. srpna stejného roku.⁵⁷⁸

575ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 364, sign. Dr III 78.

576Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

577Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

578Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

Další výrazná změna v rámci vývoje rolnické mlékárny přichází až v roce 1924, kdy družstvo 15. září tohoto roku zažádalo Krajský soud v Olomouci o schválení změn stanov, které byly ustanoveny na mimořádné valné hromadě konané 9. června 1924. Ty byly soudem schváleny až 5. prosince, téhož roku.⁵⁷⁹

V dubnu o tři roky později, tedy konkrétně 24. 4. 1927 se změnilo družstevní představenstvo, neboť se na valné hromadě pořádané u pana Maulera konaly volby, kdy byl zvolen ředitelem mlékárny František Čouka, jednatelem družstva se stal František Motáň a pokladníkem byl jmenován Vojtěch Vajda. Současně došlo ke zvolení Vojtěcha Vyhnánka do družstevního výboru, který obsadil uvolněné místo ve výboru po Františku Motáni, jenž se stal jednatelem. Na základě těchto volebních změn podal mlékárenský podnik v Žerotíně žádost k olomouckému soudu, aby zapsal nově zvolené představitele rolnického družstva do obchodního rejstříku a z něj vymazal původní představenstvo, které bylo tvořeno Aloisem Škodou, Danielem Motáněm a Floriánem Klanicou. Žádost byla podána 19. května 1928 a soud provedl aktualizaci rejstříku dne 11. 6. 1928.⁵⁸⁰

Dne 2. října 1933 mlékárna uzavřela pojistku proti krádežím v podobě vloupání u Plaňanské vzájemné pojišťovny v Plaňanech, kde sídlilo ředitelství pojišťovny a její filiální kanceláře se nacházely v Kolíně, Brně a v Olomouci. Pojistka byla uzavřena na celkovou částku ve výši 31 500 Kč na 15 let. Roční pojistné, včetně poplatků činilo 234,40 Kč.⁵⁸¹

Dne 17. 9. 1934 mlékárna Krajskému soudu v Olomouci oznámila, že její ředitel František Čouka zemřel 16. srpna tohoto roku a novým ředitelem byl zvolen na schůzi výboru družstva Vladimír Škoda. Volba se konala 9. 9. 1934, přičemž jeho jméno bylo do obchodního rejstříku u soudu zapsáno až o 20 dní později.⁵⁸²

V únoru 1938 byla svolána valná hromada, která se konala v budově místní žerotínské školy a začala ve 14 hodin odpoledne za účasti 92 členů družstva z celkových 119 členů. Účelem této valné hromady bylo přijetí nových stanov, které soud zapsal do rejstříku mlékárny 22. dubna 1938. V následujícím roce, tedy 10. 4. 1939 se uskutečnila další řádná valná hromada, a to opět ve škole, volilo se do představenstva družstva. Tyto volby dopadly tak, že byli jednohlasně zvoleni dosavadní členové voleného orgánu mlékárny, v jejímž čele tedy zůstali Vladimír Škoda, František Motáň a Vojtěch Vajda. O výsledku voleb byl družstvem informován olomoucký soud 13. dubna 1939.⁵⁸³

579ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 364, sign. Dr III 78.

580Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

581SOkA Olomouc, fond Rolnické mlékařské družstvo, zapsané s. r. o., Žerotín, 1898-1955.

582ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 364, sign. Dr III 78.

583Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

V březnu 1940 bylo vyhlášeno, že ve smyslu vládního nařízení z 21. 12. 1939 č. 26/1940 Sbírký zákonů a nařízení jsou veškeré firmy povinny zažádat příslušné soudy o zápis změn společenské smlouvy, respektive stanov, jež se staly nutnými kvůli změnám státoprávních poměrů. Žádost musí být podána do měsíce pod pohrůžkou pořádkových trestů.⁵⁸⁴

Mlékařské družstvo v Žerotíně na to reagovalo schůzí představenstva, která se konala 26. března 1940 v kanceláři mlékárny za přítomnosti Vladimíra Škody, Františka Motáně a Vojtěcha Vajdy. Zde bylo ujednáno změnit družstevní stanovy podle vládního nařízení. Současně podnik nechal uveřejnit v Úředním listě Zemského úřadu v Brně prohlášení v souladu prováděcího výnosu Reichsprotektora in Böhmen und Mähren⁵⁸⁵ k vládnímu nařízení ze dne 8. 12. 1940, že mlékárna je čistě árijským podnikem, neboť na něm nejsou zúčastněni žádní Židé ani židovská sdružení osob a členové představenstva i dozorčí rady jsou árijského původu. Krajský soud v Olomouci vynucené změny schválil a zapsal do obchodního rejstříku družstva 2. dubna 1940.⁵⁸⁶

Pamětní kniha obce uvádí, že na jaře tohoto roku Němci uzavřeli mlékárnu.⁵⁸⁷

Na základě vládního nařízení ze dne 30. dubna 1941 č. 268/1941 Sbírký zákonů a nařízení bylo družstvo 25. 7. 1941 vyzváno soudem, aby změnilo český název firmy na německé znění podniku. Mlékárna přes opakované výzvy soudu svůj název Rolnické mlékařské družstvo v Žerotíně, zapsané společenstvo s ručením omezeným změnila až po schůzi představenstva, která se uskutečnila 25. 9. 1941. Krajský soud německé znění družstva zapsal do rejstříku ještě koncem září tohoto roku. Nyní se družstevní podnik německy nazýval Landwirtschaftliche Molkereigenossenschaft in Scherotein, eingetragene Genossenschaft mit beschränkter Haftung.⁵⁸⁸

Koncem roku 1941, tedy 31. prosince, se sešla valná hromada družstva, kde se usneslo, aby ukončilo svou činnost a vstoupilo do likvidace. Za likvidátory podniku byli zvoleni Vladimír Škoda, rolník v Žerotíně z domu číslo 35 a František Motáň, také rolník ze stejné vesnice, který bydlel v domě číslo 3. Oba likvidátoři družstva byli členy představenstva podniku. Na valné hromadě se sešlo 71 členů z celkového počtu 94 členů družstva, kteří souhlasili s likvidací. Nemovitý majetek měli zvolení likvidátoři prodat prostřednictvím dražby, nebo prodeje z volné ruky.⁵⁸⁹

584ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 364, sign. Dr III 78.

585Říšského protektora v Čechách a na Moravě.

586ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 364, sign. Dr III 78.

587SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, inv. č. 7.

588ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 364, sign. Dr III 78.

589Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

Zápis z této valné hromady vytvořil Vojtěch Čouka a ověřovateli tohoto zápisu byli jmenováni členové Oldřich Kobyłka a Josef Klanica. Zápis likvidace družstva do obchodního rejstříku byl zapsán Krajským soudem v Olomouci 13. ledna 1942, kterému předcházelo rozhodnutí podniku prostřednictvím valné hromady z 31. prosince 1941, kdy byla mlékárna zrušena a vstoupila do likvidace.⁵⁹⁰

Začátkem příštího roku 2. ledna 1942 přišlo potvrzení z olomoucké berní správy, která souhlasila s likvidací mlékárny. Proto ještě v lednu 1942 družstvo v Ústředním listě Zemského úřadu v Brně zveřejnilo svou likvidaci. V prosinci stejného roku byl Krajský soud v Olomouci informován rolnickým družstvem o tom, že jeho likvidace nebyla ještě ukončena, neboť nedošlo k prodeji jeho majetku v podobě strojů a budovy z toho důvodu, že nebyl nalezen kupec.⁵⁹¹

V březnu 1943 mlékárna v Žerotíně oznámila danému soudu, že likvidační řízení stále běží, protože stále nebyl prodán družstevní majetek a současně soud ubezpečuje, že neprovozuje žádnou činnost. Teprve 1. října 1943 máme zprávu o tom, že se družstvu podařilo prodat dům mlékárny Spolku pro půjčování hospodářských strojů v Žerotíně a 18. března 1944 podnik soudu v Olomouci nahlásil, že rozprodal všechn svůj majetek, jehož prodej byl potvrzen notářským aktem z 20. listopadu 1943 u notáře Vetchého v Olomouci. Tento notář se obrátil na Okresní úřad v Olomouci, který požádal o schválení prodeje. Daný úřad dokonce přislíbil urychlené vyřízení této záležitosti, ale stále se ještě čekalo na povolení prodeje družstevního majetku ze strany německých úřadů. Posléze mělo dojít k podání žádosti Krajskému soudu v Olomouci, aby provedl výmaz družstva z obchodního rejstříku, ale nakonec se tak nestalo.⁵⁹²

Dne 20. 6. 1944 družstvo v likvidaci oznámilo soudu, že stále nemůže ukončit likvidační proces podniku a zažádat soud o jeho výmaz z obchodního rejstříku, protože mlékárna neobdržela od německých úřadů žádné schválení prodeje majetku. Teprve dne 29. ledna 1945 se žerotínské družstvo dozvědělo, že převod majetku byl německými úřady zastaven.⁵⁹³

Po válce, konkrétně 19. prosince 1947 daný soud v Olomouci vyzval družstvo v likvidaci, aby provedlo změny stanov v rámci třetího paragrafu zákona číslo 200/1946 Sbírky. Změny se týkaly německého znění podniku a závodních podílů družstva.⁵⁹⁴

590ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 364, sign. Dr III 78.

591Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

592Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

593Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

594Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

Úpravy stanov provedla schůze likvidátorů, která se uskutečnila 1. ledna 1948 a byl podán návrh k soudu, aby požadované změny zapsal do obchodního rejstříku. To se také stalo 9. 1. 1948.⁵⁹⁵

Budova mlékárny v Žerotíně se za války neprodala a její prodej se nakonec uskutečnil až v roce 1948, kdy mlékárnu koupila obec za 35 000 Kčs ve staré měně. Tato částka byla uložena na vkladní knížku ve Státní spořitelně v Litovli. Po provedení peněžní reformy hodnota této částky klesla na pouhých 3 400 Kčs. Dřívější ostatní uložené peníze zrušeného družstva na vázaných vkladech u Pozemkového ústavu v Olomouci byly propadlé a jiný majetek už podnik neměl. V roce 1949 se prodlužovala likvidace mlékárny kvůli vázaným vkladům u Pozemkového ústavu v Olomouci a po domluvě likvidátorů družstva s olomouckým Krajským soudem se lhůta probíhající likvidace prodloužila do 5. dubna 1950, ale peníze daný ústav neuvolnil ani do konce dohodnuté lhůty. Právě naopak. Neustále se čekalo na vydání zpeněžené likvidační podstaty postupně rušené mlékárny. Proto byla likvidátory družstva 10. dubna téhož roku oslovena Národní banka Československá, kterou žádali o uvolnění peněz z Pozemkového ústavu v Olomouci, ale ta podané žádosti nevyhověla na základě svého vyjádření ze 4. června 1951. V důsledku toho všeho se opět oba likvidátoři Vladimír Škoda a František Motáš dohodli se soudem na dalším prodloužení lhůty likvidačního procesu družstva o jeden celý rok, přičemž podle archivních dokumentů z 28. září 1952 chtěné peníze Pozemkový ústav stále nevydal.⁵⁹⁶

Likvidační valná hromada se konala 10. června 1955, přičemž opisy veškerých dokumentů mapujících celý průběh likvidace dostala od likvidátora podniku Vladimíra Škody Ústřední rada družstev a její likvidační středisko v Praze. Likvidátor František Motáš zemřel 3. května 1955.⁵⁹⁷

V únoru 1959 byl likvidátor družstva Vladimír Škoda urgován Lidovým soudem v Olomouci, aby podal žádost o výmaz podniku a poslal soudu likvidační zprávu, neboť tak neučinil.⁵⁹⁸

595ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 364, sign. Dr III 78.

596Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

597Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

598Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

Účetní knihy a ostatní dokumenty družstva byly uloženy u bývalého likvidátora Vladimíra Škody v Žerotíně domovní číslo 35. Návrh na výmaz podniku byl podán dne 6. dubna 1959 a samotný likvidační proces byl ukončen 27. března 1959. V této době Ústřední rada družstev v Praze, podle paragrafu 59, odstavce 2, zákona č. 53/54 Sbírky a směrnic ze zákona vycházejících ve věci provedení likvidace Rolnického mlékařského družstva v Žerotíně, zapsaného společenstva s ručením omezeným v likvidaci, vzala na vědomí konečnou zprávu likvidátora Vladimíra Škody z 25. února 1959 o skončení a výsledcích likvidačního řízení spolu s počáteční likvidační rozvahou z 15. listopadu 1941 a se závěrečným účtem, včetně výsledovky za celé období od 16. listopadu 1941 do 30. prosince 1955.⁵⁹⁹

Současně Ústřední rada družstev udělila absolutorium ustavenému likvidátorovi za jeho výkon ve funkci, kterou vykonával po dobu rušení mlékárny a vyjádřila souhlas s výmazem družstva z podnikového rejstříku Lidového soudu v Olomouci. Také vzala na vědomí, že účetní knihy a spisový materiál byl uložen na dobu určenou zákonem v časovém rozsahu 10 let u likvidátora Vladimíra Škody a nakonec zprostita družstevní členy bývalého představenstva mlékárny veškeré zodpovědnosti za výkon jejich funkcí, které zastávali po celou svou dobu až do jmenování likvidátorů podniku.⁶⁰⁰

Dále bylo prohlášeno, že likvidace družstva byla povolena valnou hromadou ze dne 31. prosince 1941 a likvidátory byli jmenováni Vladimír Škoda a František Motáň, který zemřel 3. května 1955. Úkoly, jež vplynuly likvidátorům z platných předpisů pro likvidaci rušených družstev byly splněny a samotná likvidace nevykázala žádné závady. Jejím skončením pozbyl zápis rolnického mlékařského družstva v podnikovém rejstříku svého opodstatnění a provedení výmazu je ve veřejném zájmu.⁶⁰¹

Rolnické mlékařské družstvo bylo definitivně olomouckým soudem vymazáno z obchodního rejstříku dne 7. dubna 1959.⁶⁰²

Na závěr je ještě třeba říci, že Rolnické mlékařské družstvo v Žerotíně spadalo pod Ústřední svaz českých hospodářských společenstev v Brně.⁶⁰³

599ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 364, sign. Dr III 78.

600Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

601Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

602Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

603Tamtéž, karton č. 364, sign. Dr III 78.

13. 3. Zemědělský družstevní lihovar

Zemědělský družstevní lihovar v Žerotíně, zapsané společenstvo s ručením omezeným sídlil v obci Žerotín na území šternberského soudní okresu. Předmětem podnikání byl provoz zemědělského lihovaru ke zpracování zemědělských plodin, které vypěstovali jeho členové s cílem vyrábět líh ve prospěch svých družstevních členů a zužitkování odpadů vzniklých při výrobě. Současně měl tento podnik výhodněji pro své členy nakupovat sadbu a osivo lihovarských surovin a vykupovat od členů družstva přebytky těchto surovin za účelem dalšího zpeněžení.⁶⁰⁴

Účelem vzniku lihovarního družstva bylo postavit lihovar v Žerotíně a tímto způsobem zabezpečit odbyt brambor a zpracování řepy. Podnik zemědělského lihovaru v Žerotíně spadl pod Ústřední jednotu českých hospodářských společenstev úvěrních v Brně a současně byl členen Centrokooperativy, svazu jednot hospodářských družstev Československé republiky se sídlem v Praze. Do této instituce podnik vstoupil ve stejný den, kdy byl zápsán do obchodního rejstříku.⁶⁰⁵

Členy správní rady družstevního lihovaru byli tito pánové:

František Chabičovský, rolník v Pňovicích,

Hynek Hrbáček, prokurista ve Štětovicích,

Josef Kameníček, rolník ve Štěpánově,

Jaroslav Gébl, rolník v Žerotíně,

Antonín Maitner, rolník v Želechovicích,

Vojtěch Čouka, rolník v Žerotíně.⁶⁰⁶

Členy představenstva byl předseda František Chabičovský, místopředseda Josef Kameníček a pokladník Antonín Maitner.⁶⁰⁷

První schůze valné hromady se konala v obci Žerotín v hostinci u Maulerů dne 29. 1. 1938 ve 14 hodin odpoledne, které se zúčastnilo 97 členů lihovaru z celkových 156 členů daného družstva. Zde byla domluvena výše závodního podílu v hodnotě 900 Kč, přičemž členové ručili za závazky lihovaru právě svými podíly a dvojnásobkem původní hodnoty závodního podílu na dobu 1 roku po ukončení členství. Valné hromady se podle stanov družstevního lihovaru měly konat do 6 měsíců po ukončení správního roku a mimořádné valné hromady se svolávaly podle potřeby na základě rozhodnutí předchozí valné hromady, představenstva nebo dozorčí rady.⁶⁰⁸

604ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

605Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

606Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

607Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

608Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

Žádost o zapsání lihovaru v Žerotíně do obchodního rejstříku byla podána ke Krajskému soudu v Olomouci 17. února 1938. Družstvo mohl před soudem i mimo něj zastupovat předseda družstva, včetně místopředsedy s členem představenstva podniku, který také zastupoval prostřednictvím plné moci JUDr. František Václavek, advokát v Olomouci.⁶⁰⁹

Dozorčí radu žerotínského lihovaru tvořili tito pánové:

Čeněk Půda, rolník v Moravských Loděnicích,

Jan Ryšavý, rolník ve Strukově,

Antonín Mikeš, rolník v Hnojicích,

Josef Spurný, rolník v Krnově,

František Chabičovský, rolník v Pňovicích,

Josef Lukeš, rolník v Pňovicích,

Rudolf Janíček, rolník ve Stádle,

Bohumil Petřík, rolník ve Štěpánově,

Bohumil Žurovec, rolník ve Štarnově,

Josef Kovář, rolník v Želechovicích,

František Havlíček, rolník v Želechovicích,

Ladislav Vrána, rolník v Mladějovicích.⁶¹⁰

Jednotliví členové lihovaru pocházeli z okolních vesnic a to například z Benátek, Hnojic, Krnova, Mladějovic, Moravských Loděnic, Pňovic, Stádlu, Strukova, Štarnova, Štěpánova, Štětovic, Střeně, Želechovic a ze Žerotína. Všechna rozhodnutí lihovaru byla zveřejňována družstvem v Úředním listu Zemského úřadu v Brně.⁶¹¹

Na základě vládního nařízení z 21. prosince 1939 číslo 26/1940 Sbírky zákonů a nařízení olomoucký soud poručil lihovaru, aby změnil stanovy a nechal provést zápis změn do obchodního rejstříku pod pohrůžkou pořádkových trestů. Výzva soudu byla odeslána 23. srpna 1940, kde uvádí, že důvodem požadovaných změn jsou státoprávní změny. Lihovarský podnik kvůli dané soudní výzvě svolal schůzi představenstva, která se konala ve čtvrtek 31. října 1940 v kanceláři družstva v Žerotíně za účasti předsedy Františka Chabičovského, místopředsedy Josefa Kameníčka a těchto tří členů ředitelství Jaroslava Gébla, Hynka Hrbáčka a Vojtěcha Čouky. Pokladník Antonín Maitner se této schůze nezúčastnil a byl za svou neúčast omluven.⁶¹²

609ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

610Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

611Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

612Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

Na schůzi byly domluveny změny stanov. Konkrétně se jednalo o paragrafy čísla 1 a 10. Obsahem prvního paragrafu byl název firmy a její sídlo, kde se musel změnit název okresu. To znamená, že znění podniku zůstalo stejné, ale místo okresu Šternberk se musel ve stanovách družstevního lihovaru uvádět okres Olomouc. Výsledkem této změny se podnik začal jmenovat Zemědělský družstevní lihovar v Žerotíně, zapsané společenstvo s ručeným omezením, okres Olomouc. Další změna se týkala paragrafu číslo 10, kde se řešila problematika členských podílů a zápisného. Po provedení změny se původní výše členského podílu v hodnotě 900 Kč změnila na 900 K. Lihovar 1. 11. 1940 podal ke Krajskému soudu v Olomouci žádost, aby výše uvedené změny stanov družstva zapsal do obchodního rejstříku.⁶¹³

O tři dny později stejného roku byl žerotínský podnik opět soudem vyzván, aby vydal prohlášení ve smyslu druhého prováděcího výnosu říšského protektora v Čechách a na Moravě k nařízení o židovském majetku z 8. prosince 1939 číslo 39. věstníku o tom, že na právním jednání firmy nejsou zúčastněni žádní Židé, židovské podniky nebo židovské sdružení osob. Družstevní podnik se k tomu vyjádřil 17. listopadu 1940 v tom smyslu, že ze Židy nic nemá společného. Všechny změny byly olomouckým soudem do rejstříku zapsány až 19. listopadu stejného roku.⁶¹⁴

Podle nařízení z 30. dubna 1941 číslo 268 Sbírky zákonů a nařízení byl lihovar v Žerotíně dne 25. července 1941 krajským soudem informován, aby podal příslušnému soudu návrh na změnu názvu firmy v německém znění, neboť v obchodních rejstřících u jednotlivých soudů mohly být zapsány pouze podniky s německým názvem. Tato soudní výzva se ještě opakovala 22. září 1941, ale obě výzvy družstvo neuposlechlo. Proto byla firmě Krajským soudem v Olomouci uložena finanční pokuta ve výši 100 K, přičemž pokud daný podnik svůj název nezmění do 27. října 1941, tak zaplatí vyšší pokutu v hodnotě 300 K. Změna názvu lihovaru byla k soudu nakonec podána až 25. 10. 1941 a olomoucký soud ji zapsal do rejstříku o dva dny později, tedy 27. října 1941. Pokutu ve výši 100 K podnik soudu zaplatil 8. prosince 1941. Po provedené změně názvu firmy a jeho zápisu do obchodního rejstříku se podnik následovně jmenoval Landwirtschaftliche Genossenschaftsspiritusbrennerei in Scherotein, eingetragene Genossenschaft mit beschränkter Haftung.⁶¹⁵

613ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

614Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

615Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

Po válce krajský soud dne 12. listopadu 1947 vyzývá družstevní podnik, aby provedl změny stanov a odstranila z nich nařízení z válečné doby. Současně byl vyzván také k tomu, aby podal žádost k soudu kvůli výmazu všech právních změn v obchodním rejstříku, které nařídila provést německá okupační správa za války, ale odpovědi se Krajský soud v Olomouci nedočkal. Proto se 19. 12. 1947 obrátil s dotazem na Místní národní výbor v Žerotíně, jestli je Zemědělský družstevní lihovar v obci v provozu, kdo byl ustanoven národním správcem lihovaru a jaké má právní nástupce v případě jeho zániku. Místní národní výbor olomouckému soudu 20. ledna 1948 písemně odpověděl, že v obci žádný takový podnik neexistoval.⁶¹⁶

Později, tedy 30. 1. 1948 byl krajskému soudu adresován dopis, kde žerotínský Místní národní výbor píše, že prostřednictvím dvou výpovědí místních rolníků Vojtěcha Čouky a Jaroslava Gébla se zjistilo, že uváděné družstvo bylo skutečně založeno a stále trvá, přičemž tento podnik nevyvíjel žádnou činnost z důvodu nedostatku strojů a jiného materiálu v letech 1938-1939. Oba rolníci také vypověděli, že v průběhu války družstvo nepodnikalo a po válce nebyly vhodné podmínky k tomu, aby se v Žerotíně začalo se stavbou plánovaného lihovaru, s tím že představitelé firmy prohlásili, že chtějí podnikat ve svém záměru a doufají v budoucí lepší podmínky pro sehnání dostatku zemědělských strojů, materiálu a lidských sil, aby mohli své záměry z roku 1938 zrealizovat. Místní národní výbor olomouckému soudu sdělil i to, že nově zvolení zástupci místního úřadu o lihovaru původně vůbec nevěděli. Proto první odpověď na otázku daného soudu zněla negativně.⁶¹⁷

Následně Krajský soud v Olomouci 13. února 1948 žádal Svaz zemědělských družstev na Moravě o vysvětlení, proč nebyla jemu předložena povinná revize lihovaru v Žerotíně z roku 1947. Svaz zemědělských družstev odpověděl rozsáhlou obhajobou, že v důsledku všeobecných poměrů po válce byli všichni revizoři povoláni do pohraničí s cílem zajistit majetky německých družstev a většina revizorů byla Zemským národním výborem jmenována hromadnými národními správci pro zajištění a správu německých družstevních konfiskátů. Právě tato práce znemožnila výkon požadovaných zákonných revizí. Proto Svaz zemědělských družstev na Moravě požádal olomoucký soud o odklad lhůty o celý rok v rámci soudu předkládání povinných revizí. Tato žádost byla soudem schválena 26. února 1948.⁶¹⁸

616ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

617Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

618Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

Dne 29. května 1951 podala krajskému soudu Ústřední rada družstev v Praze návrh na výmaz zemědělského lihovaru v Žerotíně podle zákona číslo 22/1948 Sbírky. Tato pražská instituce argumentovala tím, že uvedený družstevní podnik nevykazuje činnost a nevlastní žádný majetek. Jako další argument použila to, že uvedená firma je bývalé německé družstvo. To jsou podle Ústřední rady dostačující podmínky k tomu, aby byl proveden výmaz z obchodního rejstříku z úřední moci bez provedené likvidace podniku.⁶¹⁹

Podaný návrh Krajskému soudu v Olomouci vedl k tomu, že zemědělský lihoval v Žerotíně byl vymazán z obchodního rejstříku dne 6. června 1951 na základě soudní vyhlášky a úřední povinnosti soudu vycházející z článků 4 a 5 zákona číslo 22/1948 Sbírky. Přesto záznam o výmazu lihovaru byl soudem do obchodního rejstříku zapsán až 30. prosince 1951.⁶²⁰

619ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

620Tamtéž, karton č. 478, sign. Dr XII 227.

13. 4. Zemědělské strojní družstvo

Celým názvem Zemědělské strojní družstvo v Žerotíně, zapsané společenstvo s ručeným omezením bylo založeno na ustanovující valné hromadě, která se konala dne 16. února 1946. Na této schůzi se celkově sešlo 46 zakládajících členů družstva, kde vzniklo představenstvo a dozorčí rada podniku, přičemž představenstvo bylo pětičlenné a dozorčí radu tvořilo šest osob.⁶²¹

Původní sestavu představenstva strojního družstva tvořili tito členové:

Adolf Krejčí, předseda

Vojtěch Čouka, místopředseda

Ludvík Sládek, pokladník

Vojtěch Lýsek, jednatel

Vojtěch Čundrle, hospodář⁶²²

Zde je přehled členů dozorčí rady zemědělského strojního družstva:

Ludmila Capková, Žerotín číslo 28

Miloslav Gébl, Žerotín číslo 30

František Hamr, Žerotín číslo 59

Josef Štábl, Žerotín číslo 84

Rudolf Kordina, Žerotín číslo 104

Václav Vyhnánek, Žerotín číslo 32⁶²³

Žádost o zápis do obchodního rejstříku byla družstvem podána ke Krajskému soudu v Olomouci 3. března 1948. Součástí žádosti o zapsání zemědělského podniku do obchodního rejstříku je také prohlášení členů představenstva družstva, že se právních jednání o založení firmy v Žerotíně nezúčastnili žádné osoby, sdružení nebo podniky osob, které jsou státně nespolehlivé ve smyslu dekretu presidenta republiky číslo 5/1945 Sbírky.⁶²⁴

Předmětem podnikání tohoto družstva bylo poskytování hospodářské podpory a zajišťování finančních výdělků svým členům. K dosažení těchto účelů měl zemědělský podnik kupovat pro členy družstva a pro vlastní potřeby hospodářské stroje, nářadí a různé jiné součástky, včetně mazadel a nátěrů.⁶²⁵

621ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

622Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

623Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

624Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

625Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

Zemědělské stroje byly členům tohoto podniku výhodně půjčovány na základě řádu, který schválila valná hromada družstva. Současně mělo docházet prostřednictvím tohoto podniku k nevydělečnému zprostředkování kupu a prodeje různých strojů všeho druhu mezi vlastními družstevními členy.⁶²⁶

Finanční hodnota závodních podílů dosahovala výše 100 Kčs. Jednotliví členové za závazky družstva ručili pětinasobkem členského podílu po dobu svého členství a po jeho ukončení doba ručení trvala ještě jeden celý rok.⁶²⁷

Národní správa Svazu zemědělských družstev na Moravě v Brně 26. února 1946 souhlasila se zápisem vznikajícího družstva do rejstříku u Krajského soudu v Olomouci. Zaprotokolování zemědělského podniku v Žerotíně také zcela podpořila Okresní správní komise ve Šternberku, ale s tou podmínkou, že družstvo nebude vyžadovat přednostní nárok při přidělování nemovitostí a movitostí, které pocházejí z národního majetku do soukromého vlastnictví. Olomoucký soud zapsal podnik do obchodního rejstříku až dne 5. srpna 1946.⁶²⁸

Nové volby do představenstva se konaly v průběhu schůze valné hromady, která se uskutečnila 25. srpna 1948 v hostinci pana Maulera v Žerotíně za účasti pouhých 14 členů ze 49 členů družstva. Do představenstva byli zvoleni Adolf Krejčí, Vojtěch Čouka, Vojtěch Čundrle a Ludvík Sládek. Bývalý jednatel Vojtěch Lýsek svou funkci neobhájil a místo něj byl zvolen Karel Pavelka, rolník v Žerotíně. Současně došlo k volbám i do dozorčí rady, do které byli zvoleni Josef Klanica, Josef Nečesaný, Jaroslav Gébl, Josef Motáň, Alois Navrátil a Jaroslav Johanes. Koncem října roku 1948 družstvo podalo ke krajskému soudu žádost, aby provedl zápis výsledků voleb a rozhodnutí valné hromady do obchodního rejstříku.⁶²⁹

Zpráva z valné hromady kromě voleb také uvádí hospodářské hlášení, z kterého lze zjistit, jakým způsobem strojní družstvo v Žerotíně hospodařilo a co ještě plánovalo koupit. Je tu i seznam zemědělských strojů a náradí, které podnik vlastnil, včetně jejich dílčích cen a celkové hodnoty.⁶³⁰

V plánu žerotínského podniku bylo ještě pořídit druhý vlečný vůz, sedmistopý samovazač, výfuk plev a trávnickou lištu na traktor.⁶³¹

626ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

627Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

628Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

629Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

630Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

631Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

Z hlášení hospodáře družstva z valné hromady jsem se dočetl, že podnik za rok 1947 hospodařil s těmito příjmy, výdaji, zisky a dluhy:

Příjmy	126 982,10 Kčs
Výdaje	121 207,60 Kčs
Zisky v hotovosti	5 774,50 Kčs
Dluhy celkově	104 000,00 Kčs

Ohledně dluhů družstva, tak to dlužilo 60 000 Kčs družstevním členům a zbytek záložně v Hnojicích ve výši 44 000 Kčs.⁶³²

Družstvo vlastnilo tento majetek v podobě zemědělských strojů:

traktor	110 000 Kčs
vlečný vůz	43 000 Kčs
samovaz	16 810 Kčs
mlátička typu Wikov	42 763 Kčs
elektromotor	5 980 Kčs
talířové brány	3 142 Kčs
žací stroj	4 885 Kčs
válec	3 986 Kčs
lis na ovoce	7 000 Kčs
třidič zemáků	3 955 Kčs
smyk	309 Kčs
<u>brus na kosy</u>	<u>361 Kčs</u>

Celková hodnota majetku: 242 191 Kčs⁶³³

Na valné hromadě z 25. srpna 1948 mimo výše uvedené došlo také k celkovému souhrnu veškeré činnosti družstva za rok 1947, kdy bylo družstevním traktorem zoráno 40,80 hektarů a zesečeno samovazem 5,40 hektarů pole. Současně daný podnik odvezl 452 metrických centů řepy do cukrovaru v Litovli a naopak bylo družstvem dovezeno 25 000 kusů cihel, včetně 1 456 metrických centů jiného zboží.⁶³⁴

Dne 26. září 1948 se konala v 9 hodin večer v místnosti obecní kanceláře schůze představenstva, kde byly realizovány volby. V nich byl předsedou zvolen Adolf Krejčí, místopředsedou se stal Karel Pavelka a funkci pokladníka obsadil Ludvík Sládek.⁶³⁵

⁶³²ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

⁶³³Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

⁶³⁴Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

⁶³⁵Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

Funkce jednatele a hospodáře družstva získali zbývající členové představenstva Vojtěch Čouka a Vojtěch Čundrle. Schůze trvala pouze půl hodiny. Tuto nově zvolenou sestavu družstevního představenstva zapsal Krajský soud v Olomouci na základě žádosti podniku 23. listopadu 1948.⁶³⁶

Na základě paragrafu 5, odstavce 2 a 3, zákona číslo 69/1949 Sbirky došlo dne 14. prosince 1949 k přetvoření Zemědělského strojního družstva v Žerotíně, zapsaného společenstva s ručeným omezením na Jednotné zemědělské družstvo⁶³⁷, přičemž změnu připravoval přípravný výbor JZD v Žerotíně, jehož členy byli:

předseda výboru Adolf Krejčí, rolník v Žerotíně
místopředseda výboru Karel Sita, zahradník v Žerotíně
Ludvík Sládek, rolník v Žerotíně
Julius Kameníček, rolník v Žerotíně
Josef Štábl, rolník v Žerotíně
Vladimír Krejčí, rolník v Žerotíně
Josef Bartoš, úředník v Žerotíně
Marie Töglová, dělnice v Žerotíně
Václav Krejčí, rolník v Žerotíně⁶³⁸

Důsledkem této právní změny Zemědělské strojní družstvo v Žerotíně, zapsané společenstvo s ručeným omezením zaniklo bez likvidace a jeho veškerá práva a závazky převzalo vznikající Jednotné zemědělské družstvo v Žerotíně. Dne 24. září 1950 bylo žerotínské JZD Ústřední radou družstev, kterou zastupovala Okresní družstevní rada ve Šternberku, schváleno ve smyslu paragrafu 5, odstavce 2, zákona č. 69/1949 Sbirky.⁶³⁹

Ještě v roce 1950 došlo k přijetí družstevního provozního řádu a počet členů JZD dosahoval kolem 118 osob. Je také třeba říci, že dne 1. března 1961 došlo ke spojení Jednotného zemědělského družstva v Žerotíně s JZD v obci Strukov a tímto způsobem vznikl nový hospodářský celek Jednotné zemědělské družstvo Žerotín-Strukov, jehož sídlem se stal Žerotín.⁶⁴⁰

Výmaz původního Zemědělského strojního družstva se sídlem v obci Žerotín z obchodního rejstříku provedl Krajský soud v Olomouci až 21. dubna 1950.⁶⁴¹

636ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

637Často označované zkratkou JZD.

638ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

639Tamtéž, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

640Hartlová, Z.: Úvod do inventáře k Jednotnému zemědělskému družstvu Žerotín-Strukov se sídlem v Žerotíně 1949-1973. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1990, s. 385.

641ZAO-OI, KS Olomouc - firemní spisy, karton č. 497, sign. Dr XVI 114.

13. 5. Družstevní prádelna

Podle dopisu zemědělského referenta Okresního národního výboru⁶⁴² se sídlem ve Šternberku z 10. prosince 1947, který byl adresován MNV⁶⁴³ v Žerotíně, byla snaha v obci založit družstevní prádelnu. Z dopisu jasně vyplývá, že ministerstvo zemědělství sdělilo šternberskému ONV, že firma Perun poslala do obce Žerotín elektrickou pračku a odstředivku pro místní družstevní prádelnu.⁶⁴⁴

Dodání pracích strojů bylo vázáno podmínkou, že obec zajistí vhodné prostory pro prádelnu. Tato podmínka nebyla původně splněna, ale nakonec pračku a odstředivku firma Perun dodala, aby družstevní prádelna byla co nejdříve v provozu. Proto ve svém dopise zemědělský referent ONV ve Šternberku požaduje, aby Místní národní výbor v Žerotíně urychleně zajistil dokončení všech prací na místní prádelně s cílem ji uvést do provozu ještě do konce roku 1947.⁶⁴⁵

Družstevní prádelna v obci měla především sloužit místním ženám v domácnosti jako jeden z prostředků, jak jim ulehčit práci.⁶⁴⁶

Prádelna byla zřízena v bývalé mlékárně. Původně zde pracovala M. Veselská, kterou později vystřídala M. Téglová a nakonec po ní se družstevní prádelny ujala J. Rabenseifnerová. S postupným rozvojem elektrických praček a odstředivek v Žerotíně prádelna zcela zanikla.⁶⁴⁷

642Často označované zkratkou ONV.

643Místní národní výbor.

644SOKA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990, karton č. 8, inv. č. 65.

645Tamtéž, karton č. 8, inv. č. 65.

646Tamtéž, karton č. 8, inv. č. 65.

647Bartoš, J. a kol.: Výroční zpráva MNV v Žerotíně-Strukově k otevření kulturně společenského zařízení v Žerotíně r. 1975. MNV v Žerotíně-Strukově 1975, s. 7.

Závěr

Předmětem zájmu diplomové práce jsou dějiny obce Žerotín v letech 1914-1948 a jejich zpracování vycházející především z archivních pramenů, které jsou součástí 21 archivních souborů v podobě 8 firemních spisů a 13 fondů. Všechny materiály se nachází ve Státním okresním archivu Olomouc, kromě výše zmíněných spisů. Ty jsou uloženy v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.

Firemní spisy v případě Žerotína mapují osudy jednotlivých podniků a družstev, které v obci vznikly, podnikaly a z různých důvodů zanikly. Většina těchto spisů sleduje základní vývoj nejvýznamnější firmy ve vsi. Jednalo se o sladovnu a výrobu zdejší kávy nazývané Hanačka, kde se vystřídal několik majitelů. Zbývající firemní spisy se týkají rolnické mlékárny, zemědělského družstevního lihovaru a strojního družstva. Všechny osm firemních spisů bylo využito v kapitole věnující se podnikům v Žerotíně.

Archivní fondy ze státního okresního archivu obsahují různorodý materiál k obci v podobě školství, kulturní a spolkové činnosti, hospodářství a politiky, včetně osobních pozůstalostí. Každý z těchto fondů byl do jisté míry informačně vyčerpán a využit v této diplomové práci v jednotlivých kapitolách v rámci vytýčeného časového úseku a obsahu archivní dokumentace. Tím mám například na mysli fondy týkající se spolků, které jsem uplatnil pro napsání kapitoly věnující se spolkové činnosti v Žerotíně. Jako další příklad mohu uvést archivní fondy obsahující materiál k místnímu školství, jenž byl využit pro vytvoření kapitoly zabývající se školou v obci, kde také byla uplatněna literatura, ale je třeba říci, že některé kapitoly a podkapitoly vycházejí jen z archiválií, kde vůbec nebyly využity jiné informační zdroje. Jinými slovy bez archivních pramenů by tato diplomová práce nevznikla.

Přínos mé práce vidím v tom, že konečně k Žerotínu bylo vůbec napsáno nějaké dílo, které alespoň v této podobě částečně odkrylo dějiny obce a do určité míry odhalilo některé momenty a události zmiňované archiváliemi nezpracovaných archivních fondů, které byly uloženy v balících a dlouhou dobu je nikdo neotevřel. Ostatně je potřeba říci a také připomenout, že k dané obci doposud nic nevyšlo.

Za další směry studia probírané látky považuji návaznost v podobě poválečného období po roce 1948 prostřednictvím Jednotného zemědělského družstva, které bylo ve vsi založeno a dokumentů vzniklých z činnosti různých původců v rámci dějin Žerotína a jeho následujícího vývoje například do roku 1990, kdy zanikl Místní národní výbor.

Vzdálenějšími směry dalšího studia mohou být v podstatě jakékoliv dějiny obce mimo historii 20. století.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Archivní prameny:

- Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc (dále jen ZAO-Ol), fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, číslo kartonu 58, signatura Sp II 145.
- ZAO-Ol, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, číslo kartonu 89, signatura A I 216.
- ZAO-Ol, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, číslo kartonu 94, signatura A I 279.
- ZAO-Ol, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, číslo kartonu 131, signatura A III 107.
- ZAO-Ol, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, číslo kartonu 131, signatura A III 108.
- ZAO-Ol, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, číslo kartonu 364, signatura Dr III 78.
- ZAO-Ol, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, číslo kartonu 478, signatura Dr XII 227.
- ZAO-Ol, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, číslo kartonu 497, signatura Dr XVI 114.
- ZAO-Ol, fond Velkostatek Šternberk, 1381-1945.
- Státní okresní archiv Olomouc (dále jen SOkA Olomouc) fond Archiv obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947).
- SOkA Olomouc, fond Místní národní výbor Žerotín, (1922) 1945-1990.
- SOkA Olomouc, fond Národní škola Žerotín, 1893-1953.
- SOkA Olomouc, fond Jednotné zemědělské družstvo Žerotín-Strukov, Žerotín, (1949) 1950-1973.
- SOkA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.
- SOkA Olomouc, fond Kontribučenská záložna Žerotín, 1878-1932.
- SOkA Olomouc, fond Místní školní rada Žerotín, 1877-1944.
- SOkA Olomouc, fond Národní jednota – místní odbor Žerotín, 1945-1949.
- SOkA Olomouc, fond Nevěřilová Anna, Žerotín, 1909-1954.

- SOkA Olomouc, fond Rolnické mlékařské družstvo, zapsané s. r. o., Žerotín, 1898-1955.
- SOkA Olomouc, fond Rolnicko-čtenářská beseda Žerotín, 1871-1949.
- SOkA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.
- SOkA Olomouc, fond Svoboda Karel, Ing., Žerotín, 1940-1950.

Tištěné prameny:

- Hrubý, F.: Naše selské archivy. In: Selský archiv. Časopis pro obecné i kulturní dějiny selského stavu hlavně moravského a slezského. Kniha VI., Olomouc 1907, s. 18.
- Od Žerotína (K poměrům a zdejšími okolí). In: Našinec, 16. 11. 1877, s. 2.
- Opluštil, Z.: Čtenářské spolky před 40 lety. In: Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj, roč. XIV., č. 46., Litovel 1937, s. 1-2.
- Opluštil, Z.: Čtenářské spolky před 40 lety. In: Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj, roč. XIV., č. 48., Litovel 1937, s. 2.
- Opluštil, Z.: O bývalém mlýně v Žerotíně. In: Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj, roč. XV., č. 37., Litovel 1938, s. 1-2.
- Ze Žerotína (Divadlo). In: Našinec, 6. 2. 1880, s. 2.
- Ze Žerotína (Příspěvky k dějinám šk. knihovny). In: Našinec, 2. 2. 1877, s. 2.
- Willner, D.: Die Klosterresidenz in Zerotein. In: Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, vormals „Sternberger Volksblatt“. Deutschnationale politische Wochenschrift., roč. 42., č. 33., Šternberk 1918, s. 1-2.
- Willner, D.: Die Klosterresidenz in Zerotein. In: Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, vormals „Sternberger Volksblatt“. Deutschnationale politische Wochenschrift., roč. 42., č. 34., Šternberk 1918, s. 1.
- Willner, D.: Die Klosterresidenz in Zerotein. In: Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, vormals „Sternberger Volksblatt“. Deutschnationale politische Wochenschrift., roč. 42., č. 35., Šternberk 1918, s. 1-2.
- Willner, D.: Die Klosterresidenz in Zerotein. In: Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, vormals „Sternberger Volksblatt“. Deutschnationale politische Wochenschrift., roč. 42., č. 36., Šternberk 1918, s. 1-2.
- Willner, D.: Die Klosterresidenz in Zerotein. In: Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, vormals „Sternberger Volksblatt“. Deutschnationale politische Wochenschrift., roč. 42., č. 37., Šternberk 1918, s. 1-2.

Literatura:

Publikace, knihy a články:

- Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960, sv. 3., Ostrava 1972.
- Brandl, V.: Kniha pro každého Moravana. Brno 1892.
- Dujka, V.: Návrh územního plánu obce Žerotín. Červenec 1999.
- Foltýn, D.: Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005.
- Heike, K.: Moravské zámecké parky a jejich dřeviny. Praha 1985.
- Heike, K.: Poznámky k dendrologické skladbě některých severomoravských zámeckých parků. Časopis Slezského muzea. Série C, č. 1., XXIV, Slezské muzeum 1975, s. 88.
- Hlůzová, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011.
- Hosák, L.: Historický místopis země Moravskoslezské. Brno 1938.
- Hosák, L.: Z minulosti Olomouckého kraje. Olomouc 1956.
- Kanyza, J.: 700 let Štěpánova. Štěpánov 1973.
- Kolář, O.: Nález mince v Žerotíně-Strukově, okres Olomouc. In: Numismatický sborník, č. 17., Praha 1986, s. 288.
- Ludikovský, K.: Staroslovanské železářské pece v Žerotíně u Šternberka. In: Sborník československé společnosti archeologické při ČSAV, č. 1., Brno 1961, s. 48-55.
- Musil, F.: Hradky a zámky na Moravě. Praha 1987.
- Mysliveček, M.: Velký erborník: Encyklopedie rodů a erbů v zemích Koruny české. Svazek 2., Plzeň 2006.
- Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Šternbersko. Vlastivědná čítanka. Vyškov na Moravě 1931.
- Opluštil, Z.: Zámek v Žerotíně. In: Vlastivědný sborník střední a severní Moravy, č. 10., Olomouc 1931-1932, s. 114-117.
- Pinklava, V.: Šumvald. In: Vlastivěda Moravská. II. Místopis. Unčovský a Rýmařovský okres. Brno 1922.
- Rokyta, H.: Šternberk na Moravě. Státní hrad, město a okolí. Praha – ČEDOK 1951.
- Stupková, E.: Vyhnanci. In: Olomoucký archivní sborník, č. 1. Opava 2003, s. 56-58.

- Spurný, F.: Hradý, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Severní Morava. Praha 1983.
- Samsour, J.: Prodej věcí movitých a zvláště klenotů ze zrušených klášterů za Josefa II. na Moravě. Brno 1912.
- Turek, A.: Místopisný rejstřík obcí českého Slezska a severní Moravy. Opava 2004.

Regionální současný tisk:

- Jandová, N.: Obce okresu Žerotín. In: Olomoucký puls, roč. 8., č. 27., Olomouc 1998, s. 10.
- Kolář, B.: Obec Žerotín si o víkendu připomene svou historii. In: Olomoucké listy, roč. 1., č. 2., Olomouc 2001, s. 2.
- Kolář, B.: Osudy zvonů korespondují s historií obce. In: Olomoucké listy, roč. 2., č. 17., Olomouc 2002, s. 7.
- Kolář, B.: Žerotínští „obři“. Neúplná citace. Novinový výstřižek poskytl Vladimír Bajer.
- Němec, J.: Pár řádků z historie. In: Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín (5. 4. 2008), roč. VIII., Žerotín 2008, s. 4.
- Němec, J.: Pár řádků z historie. In: Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín (6. 6. 2008), roč. VIII., Žerotín 2008, s. 6.
- Němec, J.: Pár řádků z historie. In: Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín (7. 9. 2008), roč. VIII., Žerotín 2008, s. 6.
- Němec, J.: Pár řádků z historie. In: Čtvrtletní zpravodaj Obecního úřadu Žerotín (8. 12. 2008), roč. VIII., Žerotín 2008, s. 4.
- Rubringerová, E.: Malá vzpomínka na pobyt spisovatelky Gabriely Preissové u paní Ludmily Capkové v Žerotíně. In: Žerotín. Čtvrtletní zpravodaj č. 14., Žerotín 2002, s. 3.

Diplomové a bakalářské práce:

- Hadamčíková, M.: Senátor Josef Lukeše. Diplomová práce. Ostrava 1993.
- Hrubý, R.: Historie organizace Sokol v obci Žerotín. Diplomová práce. Olomouc 2012.
- Krejčí, V.: Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železná hutě, akciová společnost, Sobotín, (1873) 1880-1940. Inventář. Bakalářská práce. Olomouc 2012.

Archivní pomůcky – inventáře:

- Hartlová, Z.: Úvod do inventáře k Jednotnému zemědělskému družstvu Žerotín-Strukov se sídlem v Žerotíně, 1949-1973. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1990.
- Haubert, J. - Haubertová, K.: Úvod do inventáře k Velkostatku Šternberk, (1364)-1944. Zemský archiv Opava. Janovice u Rýmařova 1966.
- Koudela, M.: Úvod do inventáře k Archivu obce Žerotín, [1496] 1689-1945 (1947). Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 1993.
- Kubičková, I.: Úvod do inventáře k Místnímu národnímu výboru Žerotín, (1922) 1945-1990. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2009.
- Minaříková, H. - Procházková, J.: Úvod do inventáře k Národní škole Žerotín, 1893-1953. Státní okresní archiv Olomouc. Olomouc 2005.

Summary

The concern of this dissertation is the history of the village of Žerotín during the years 1914-1948. The aim of this theses is to foremost focus on the development of the village at the given period of time within the frame of the history of the 20th century.

The dissertation focuses on the development of the village's self-government, the school education system in the village, the criminality, the municipal property, the activity of the local societies, on the local firms as well as on the modernization of the village in the form of building the sewerage system, electrification, and regulation of the local currents and the construction of the district roadway in the region of the village. All the topics mentioned are presented in the dissertation with adequate context within the years 1914-1948. Additionally, concerning the topic of education, local firms and societies, their historical development is partly followed outside of the referential time frame to better capture their forming, activity and decline.

The majority of the information used derives from the archive sources that are deposited in the Olomouc's archives.

A part of this theses is also the overview with individual charts and text attachments. Enclosed is a number of picture attachments of photography and the advertisement originating in the given time period.

Textové přílohy diplomové práce

Příloha č. 1: Seznam členských podniků Československých sladoven, nákupního a prodejního družstva, zapsaného společenstva s ručením omezeným v Praze

Tento seznam pochází z 8. srpna 1947 a obsahuje všechny členské sladovny výše uvedené družstevní organizace, včetně jejich kontingentů ječmene v kilogramech.

Čechy:

Klobuky	Společný cukrovar	727 900 kg
Kounice	F. Klusáček, sladovna	1 542 750 kg
Kouřim	J. Řehák, sladovna	546 562 kg
Kralupy	Vývozní sladovna	1 967 950 kg
Křimice	Lobkowiczská vývozní sladovna	693 534 kg
Liteň	Národní správa J. S. Daubek	1 414 011 kg
Lochkov	Ing. J. Kubíček, sladovna	1 901 900 kg
Měcholupy	Žatecké vývozní sladovny	4 469 992 kg
Mšeno	Aug. Podivinský, sladovna	1 607 125 kg
Mýto	Dr. Ebert a synové, vývozní sladovna	5 375 000 kg
Praha II	První pražská sladovna	15 851 144 kg
Praha VIII	Česká vývozní sladovna, R. Karsten	2 255 000 kg
Praha XII	Akciový pivovar a sladovna	1 851 199 kg
Praha XIV	Akciový pivovar Nusle	1 258 180 kg
Protivín	Vývozní sladovna	2 475 275 kg
Rychnov n. K.	Podorlický pivovar	212 490 kg
Tábor	Wodička a Rudolf, sladovna	6 050 297 kg
Uhřetěves	Tichý a Zeman, pivovar a sladovna	356 725 kg
Zlonice	Družstevní pivovar a sladovna	1 478 000 kg
Praha XVI	Akciová společnost pro sladařský průmysl	nevyčísleno
Stod	Vývozní sladovna	nevyčísleno

Morava a Slezsko:

Brodek	Hanácká sladovna	4 468 900 kg
Brno	Moravia – Rajhrad	5 366 300 kg
Brno	První brněnský pivovar a sladovna	3 563 500 kg
Brno	Schindler a Stein	15 851 144 kg
Černá Hora	Černoohorský pivovar	615 556 kg ⁶⁴⁸

⁶⁴⁸648SOKA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

Ivanovice	Hanácká sladovna	14 563 450 kg
Jevíčko	Akciový pivovar	193 425 kg
Litovel	Hanácká sladovna	3 752 812 kg
Náměšť n. H.	Hanácká sladovna O. Ledvinka	2 157 570 kg
Olomouc	Beckert a spol.	1 372 580 kg
Olomouc	Göhler a Weiss	8 401 250 kg
Olomouc	Hanácká sladovna Holice	4 537 500 kg
Olomouc	Hanácká sladovna H. C. Horn	8 775 500 kg
Olomouc	Salvator sladovny – Říkovice	1 881 000 kg
Olomouc	K. a O. Schill	2 400 000 kg
Poštorná	Sladovna v Poštorné	4 463 250 kg
Prostějov	G. Naefeke	6 470 253 kg
Prostějov	První rolnická sladovna	8 667 050 kg
Příkazy	Společná akciová sladovna	2 344 816 kg
Slavkov	A. Musil, sladovna	719 100 kg
Uher. Hradiště	Jarošovský pivovar	5 543 900 kg
Uher. Ostroh	Rol. akc. společnost pivov. a sladovní	1 053 800 kg
Zábřeh	Moravská exportní sladovna	6 166 850 kg
Znojmo	První znojemský pivovar a sladovna	1 309 000 kg
Žerotín	Hanácká sladovna Svoboda a Šišma	1 088 530 kg ⁶⁴⁹

649SOkA Olomouc, fond Hanácká sladovna Žerotín, 1911-1949.

Příloha č. 2: Seznam členů Rolnicko-čtenářské besedy v Žerotíně z roku 1906

Tento seznam se nachází na konci účetní knihy spolku.

Jaroslav Gébl

František Jarolím

Alois Hubáček

Jan Hudec

Josef Hammer

Květoslav Klanica

Lukáš Krejčí

Alois Lukeš

Květoslav Mauler

Josef Motáň

Ladislav Nečesaný

Karel Nemluvil

Rudolf Novák

Jan Ryšavý

František Růžička

Lukáš Sedáček

Josef Svoboda

Blažek Smékal

Alois Škoda

Alois Vyhnánek (č. p. 12)

Alois Vyhnánek (č. p. 5)

Josef Vyhnánek (Lužice)

Karel Vyhnánek

Lukáš Vyhnánek

Viktor Vyhnánek⁶⁵⁰

650SOkA Olomouc, fond Rolnicko-čtenářská beseda Žerotín, 1871-1949.

Příloha č. 3: Seznam představitelů Sokola – tělocvičné jednoty Žerotín

V příloze uvádím seznam členů Sokola v Žerotíně, kteří zde vykonávali v letech 1899-1949 vrcholové funkce v podobě starostů, místostarostů, náčelníků a náčelnic. V této organizaci se také vyskytovaly jednotlivé posty vzdělavatele, jednatele, pokladníka, knihovníka a hospodáře. V průběhu 2. světové války byla činnost Sokola zastavena a to v letech 1942-1945.

Funkce starosty:

Karel Nemluvil (1899-1919)
Josef Motáň (1920-1923)
František Čouka (1924-1929)
Adolf Krejčí (1930)
Antonín Nečesaný (1931-1940)
Ladislav Svoboda (1941)
Ladislav Svoboda (1946-1949)

Funkce místostarosty:

Alois Škoda (1899-1919)
Josef Hudec (1920-1929)
B. Motáň (1930-1933)
Vladimír Škoda (1934-1939)
Ladislav Svoboda (1940)
Antonín Nečesaný (1941)
Rudolf Kordina (1946)
Adolf Krejčí (1947-1949)

Funkce náčelníka:

Jan Ryšavý (1899-1901)
Alois Škoda (1902-1907)
František Jarolím (1908-1909)
B. Pospíšil (1910)
František Motáň (1911-1923)
Adolf Krejčí (1924-1926)
Julius Kameníček (1927-1928)
Karel Motáň (1929-1930)
Karel Pavelka (1931-1932)

Adolf Krejčí (1933)
Karel Pavelka (1934)
Jaroslav Zpěvák (1935-1936)
Josef Novák (1937)
František Hamr (1938)
M. Petřík (1939-1941)
M. Petřík (1946)
Vladimír Škoda ml. (1947)
Ladislav Petřík (1948-1949)

Funkce náčelnice:

Máňa Hudcová (1920)
Ludmila Maulerová (1921)
Máňa Hudcová (1922-1928)
Jana Hauesová (1929-1932)
Ludmila Jarolínová (1933-1934)
Josefa Krejčová (1935)
Ludmila Nečesaná (1937)
Marie Zpěváková (1938-1939)
Božena Jarolínová (1940-1941)
Jarmila Petříková (1946-1948)
Ludmila Válková (1949)⁶⁵¹

⁶⁵¹SOkA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

Příloha č. 4: Výpočet a popis škod na majetku Sokola – tělocvičné jednoty Žerotín

Jedná se o přílohu, která je součástí přihlášky válečných škod na základě dekretu prezidenta republiky číslo 54/1945 Sbirky.

Tabulka škod na majetku:

<i>Předmět škody</i>	<i>Pořizovací cena</i>	<i>Obecná cena, kdy se škoda stala</i>	<i>Kdy škoda vznikla</i>	<i>Kde škoda vznikla</i>	<i>Kdo ji způsobil</i>
15 žakovských krojů	5000	3000	zabavením 1941	Žerotín	Němci
9 dorosteneckých krojů	4000	2700	zabavením 1941	Žerotín	Němci
Spolková knihovna	5000	5000	zabavením 1941	Žerotín	Němci
Pokladní hotovost	1353,20	1353,20	zabavením 1941	Žerotín	Němci
Vkladní knížka, Občanská záložna v Hnojicích	2034,20	2034,20	zabavením 1941	Žerotín	Němci
Vkladní knížka, Pozemkový ústav v Olomouci	1510	1510	zabavením 1941	Žerotín	Němci
Nájemné ze sokolských pozemků	2500 1750 1756	2500 1750 1756	14. 2. 1942 3. 12. 1942 12. 2. 1944	Žerotín Žerotín Žerotín	Němci Němci Němci
Úroky z těchto obnosů.	1849	1849	29. 12. 1944	Žerotín	Němci
Půjčka na obranu státu	500	500	zabavením 1941	Žerotín	Němci
Úroky z této půjčky. ⁶⁵²					

⁶⁵²SOKA Olomouc, fond Sokol – tělocvičná jednota Žerotín, 1899-1951.

Obrazové přílohy diplomové práce

Příloha č. 1: Obec Žerotín z pohledu letadla

Letecký pohled na část obce Žerotín (zdroj: V. Krejčí).

Letecký pohled na část obce Žerotín a na zámecký areál (zdroj: V. Krejčí).

Zámecký areál s budovami sladovny a se zbytky parku (zdroj: V. Krejčí).

Letecký pohled na část obce Žerotín a na kulturní dům (zdroj: V. Krejčí).

Příloha č. 2: Kaple sv. Marty

Kaple sv. Marty (zdroj: Vlastivědné muzeum v Olomouci).

Oltářní obraz v kapli (zdroj: V. Krejčí).

Příloha č. 3: Žerotínský zámek a jeho park

Stav zámku kolem roku 1931 (zdroj: Šternbersko. Vlastivědná čítanka, s. 181).

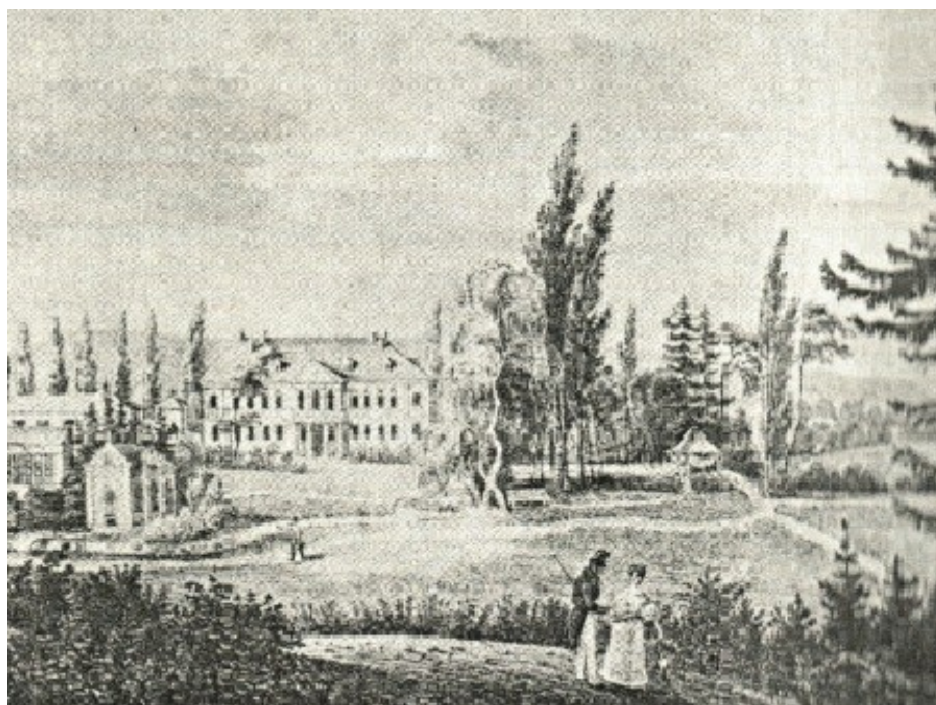
Stav zámku v roce 2010 (zdroj: V. Krejčí).

Průčelí a zadní trakt zámku (zdroj: Vlastivědné muzeum v Olomouci).

Torzo parku a zahradní altán z dubu (zdroj: Vlastivědné muzeum v Olomouci).

Stav zámeckého parku v roce 1833 (zdroj: Moravské zámecké parky, s. 284).

Stav zámeckého parku v roce 2010 (zdroj: V. Krejčí).

Příloha č. 4: Sladovna v Žerotíně a dobové reklamy na její výrobky

Rolnická sladovna v Žerotíně – německé znění firmy (zdroj: O. F. Pol, Hnojice).

Obal výrobku žitné kávy. Výrobce byl jeden z následujících právních nástupců původní Rolnické sladovny v Žerotíně (zdroj: O. F. Pol, Hnojice).

Dobová reklama na žerotínskou kávu (zdroj: O. F. Pol, Hnojice).

Sladová a
žitná

káva »Žerotín«,
káva »Hanačka«

byly Vám vždy dopo-
sud dobrými přáteli
v domácnosti a ne-
zklamou Vás nikdy.

SVOBODA & ŠIŠMA
v Žerotíně,

výroba sladové moučky

„MALTOS“

pšeničné sladové moučky

„GRANOMALT“

a sladového

tekutého výtažku „NEOMALT“

Dobová reklama na kávu a ostatní výrobky firmy Svoboda a Šišma v Žerotíně
(zdroj: Šternbersko. Vlastivědná čítanka).

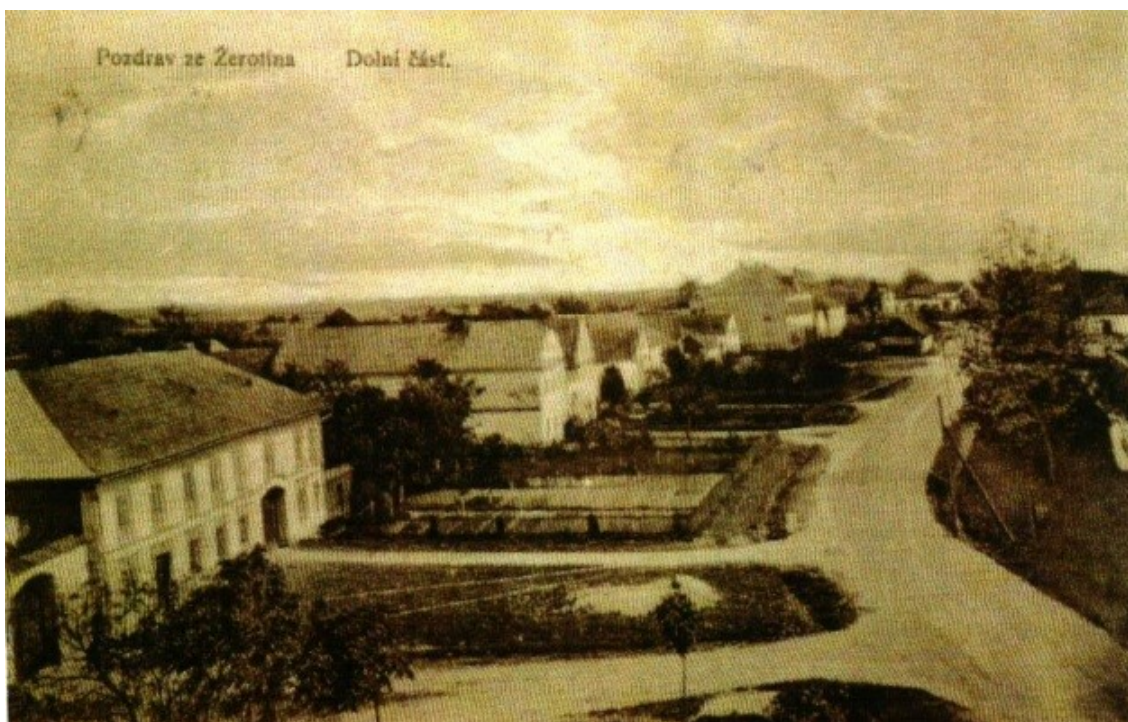

Část bývalé sladovny. Rok 1982 (zdroj: Vlastivědné muzeum v Olomouci).

Příloha č. 5: Žerotín ve starých fotografiích

Žerotín – horní část obce (zdroj: O. F. Pol, Hnojice).

Žerotín – dolní část obce (zdroj: O. F. Pol, Hnojice).

Budova staré školy (zdroj: O. F. Pol, Hnojice).

Budova nové školy z roku 1904 a obecní kůlna, která byla zbourána 17. 3. 1930 (zdroj: SOkA Olomouc).

Domy č. p.: 9, 8, 7, 6, 5 a 4. Majitelé domů: Alois Motáň, Florián Klanica, Alois Vyhnánek, Jan Hamr, Vojtěch Vyhnánek a Karel Bajer (zdroj: SOkA Olomouc).

Hasičská zbrojnice z roku 1930 (zdroj: Vlastivědné muzeum v Olomouci).

Původní podoba pomníku obětí první světové války. Byl postaven během roku 1930 (zdroj: SOkA Olomouc).

Příloha č. 6: Spolky v obci

Představitelé Rolnicko-čtenářské besedy (zdroj: O. F. Pol, Hnojice).

Tělocvičná jednota Sokol Žerotín (zdroj: O. F. Pol, Hnojice).